

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

ÖĞRENCİLERİN SOSYAL-DUYGUSAL ÖĞRENME BECERİLERİ
KONUSUNDA VELİ GÖRÜŞLERİNİN BELİRLENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DİLAN IŞIK

Tez Danışmanı
PROF. DR. ÇİĞDEM ŞAHİN TAŞKIN

ÇANAKKALE – 2023

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**ÖĞRENCİLERİN SOSYAL-DUYGUSAL ÖĞRENME BECERİLERİ
KONUSUNDA VELİ GÖRÜŞLERİNİN BELİRLENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DİLAN IŞIK

Tez Danışmanı
PROF. DR. ÇİĞDEM ŞAHİN TAŞKIN

ÇANAKKALE – 2023

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Dilan IŞIK tarafından Prof. Dr. Çiğdem ŞAHİN TAŞKIN yönetiminde hazırlanan ve 17/11/2023 tarihinde aşağıdaki jüri karşısında sunulan “**Öğrencilerin Sosyal-Duygusal Öğrenme Becerileri Konusunda Veli Görüşlerinin Belirlenmesi**” başlıklı çalışma, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü **Temel Eğitim Anabilim Dalı**’nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Prof. Dr. Çiğdem ŞAHİN TAŞKIN
(Danışman)

.....

Prof. Dr. İlke EVİN GENCEL

.....

Doç. Dr. Burcu ÖZDEMİR BECEREN

.....

Tez No :

Tez Savunma Tarihi : 17/11/2023

.....

İSİM SOYİSMİ
Enstitü Müdürü

.././20..

ETİK BEYAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi taahhüt ve beyan ederim.

Dilan IŞIK
05/12/2023

TEŞEKKÜR

Bu tezin gerçekleştirilmesinde, çalışmam boyunca benden bir an olsun yardımlarını esirgemeyen, lisans ve yüksek lisans eğitimimde her aşamada rol model aldığım, bazen bir arkadaş bazense yol gösterici rolüyle beni hep destekleyen saygı değer danışman hocam Prof. Dr. Çiğdem ŞAHİN TAŞKIN'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Bu zorlu yolda birlikte yürüdüğümüz için çok şanslıyım.

Çalışma süresince tüm zorlukları benimle göğüsleyen canım annem Gülşen IŞIK, canım babam Vahap IŞIK ve en değerlim, birtanecik kardeşim Yağmur IŞIK'a hep yanımda oldukları ve beni her zaman destekledikleri için sonsuz kez teşekkür ederim, sizsiz başaramazdım. Sizi çok seviyorum.

Tezimin her aşamasında manevi varlıklarıyla bana destek olan değerli teyzem Hatun GÜNEŞ ve değerli kuzenim Zeynep GÜNEŞ'e teşekkürü bir borç bilirim. İyi ki varsınız.

Tezimi yazdığım süreçte bana destek olan kıymetli dostlarım Selin Deniz KILIÇ'a ve Cem Deniz KORKUT'a çok teşekkürler. Desteğinizi hep yanımda hissettim, benim için çok değerlisiniz.

Son olarak, varlığıyla beni hep mutlu eden ve tezimin her aşamasında beni destekleyen erkek arkadaşım Utku Can AY'a sonsuz teşekkürler, iyi ki varsın.

Dilan IŞIK
Çanakkale, Temmuz 2023

ÖZET

ÖĞRENCİLERİN SOSYAL-DUYGUSAL ÖĞRENME BECERİLERİ KONUSUNDA VELİ GÖRÜŞLERİNİN BELİRLENMESİ

Dilan IŞIK

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Temel Eğitim Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Çiğdem ŞAHİN TAŞKIN

20/07/2023, 134

Bu araştırma öğrencilerin sosyal-duygusal becerilerine ilişkin veli görüşlerini incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın çalışma grubunu Çanakkale ili Merkez ilçesinde yaşayan 61 veli oluşturmaktadır. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Veriler açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler içerik analizi kullanılarak analiz edilmiştir. Türkiye’de ilkokul düzeyinde veli görüşlerinin dikkate alındığı ilk çalışma olan bu araştırmadan elde edilen bulgular ilkokul öğrencilerinin sosyal-duygusal öğrenme becerileri konusunda önemli bilgiler sunmaktadır. Bulgular, velilerin çoğunun sosyal-duygusal öğrenme kavramını duyduklarını bununla beraber etraflıca tanımlamakta güçlük çektiklerini göstermektedir. Veliler çocuklarının sosyal-duygusal öğrenme becerilerini açıklarken bu becerilerin birbiri ile ilişkisini vurguladıkları dikkati çekmektedir. Bunların yanında veliler; çocuklarının öz-farkındalık, sosyal farkındalık ve ilişki becerilerine sahip olduklarını düşünmekle beraber öz-yönetim ve sorumlu karar verme becerilerinde diğer becerilerin gelişimine göre eksikliklerin daha fazla olduğunu düşündüklerini belirtmişlerdir. Ayrıca veliler, çocukların bu konudaki ihtiyaçlarını genellikle onlarla iletişim kurarak giderdiklerini belirtmişlerdir. Bu doğrultuda öğrencilerin gelişim özellikleri dikkate alınarak, sosyal-duygusal becerilerinin nasıl geliştirileceği konusunda çalışmaların artırılması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal-Duygusal Öğrenme, Sosyal-Duygusal Beceriler, Sosyal-Duygusal Gelişim, İlkokul, Veli

ABSTRACT

IDENTIFYING PARENTS' VIEWS OF STUDENTS' SOCIAL-EMOTIONAL LEARNING SKILLS

Dilan IŞIK

Çanakkale Onsekiz Mart University

School of Graduate Studies

Master of Science Thesis in Education Science

Advisor: Prof. Dr. Çiğdem ŞAHİN TAŞKIN

20/07/2023, 134

This study aims to examine parents' views on students' social-emotional skills. The study group of the research consists of 61 parents living in the central district of Çanakkale province. Phenomenology, one of the qualitative research designs, was used in the study. Data were collected using a semi-structured interview form consisting of open-ended questions. The data obtained from the study were analyzed using content analysis. The findings of this study, which is the first study in Turkey to take into account the views of parents at the primary school level, provide important information about the social-emotional learning skills of primary school students. The findings show that most of the parents have heard of the concept of social-emotional learning, but they have difficulty in defining it in detail. While explaining their children's social-emotional learning skills, parents emphasized the interrelatedness of these skills. In addition to these, parents think that their children have self-awareness, social awareness and relationship skills, but they think that there are more deficiencies in self-management and responsible decision-making skills compared to the development of other skills. In addition, parents stated that they usually fulfill their children's needs in this area by communicating with them. In this direction, studies on how to improve students' social-emotional skills should be increased, taking into account their developmental characteristics.

Keywords: Social-Emotional Learning, Social-Emotional Skills, Social-Emotional Development, Primary School, Parent

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	i
ETİK BEYAN.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
SİMGELER ve KISALTMALAR.....	viii
TABLolar DİZİNİ.....	ix
BİRİNCİ BÖLÜM	
GİRİŞ	
	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	2
1.3. Araştırmanın Önemi.....	2
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	3
İKİNCİ BÖLÜM	
KURAMSAL ÇERÇEVE	
	4
2.1. Sosyal-Duygusal Öğrenme.....	4
2.2. İlkokulda Sosyal-Duygusal Öğrenmenin Önemi.....	7
2.3. İlkokul Düzeyinde Uygulanan Sosyal-Duygusal Öğrenme Programları.....	9
2.4. Türkiye’de İlkokul Düzeyinde Sosyal-Duygusal Öğrenme Çalışmalarının Gelişimi.....	11
2.5. Sosyal-Duygusal Öğrenme Becerilerinin Gelişiminde Velinin Rolü.....	13
2.5.1 Veli-Öğrenci İletişiminin Rolü.....	16
2.5.2. Velilerin Sergiledikleri Disiplin Yaklaşımlarının Rolü.....	17
2.5.3. Veli Eğitim Düzeyinin Rolü.....	19

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM		
ARAŞTIRMA YÖNTEMİ		21
3.1.	Yöntem.....	21
3.2.	Çalışma Grubu	21
3.3.	Veri Toplama Araçları.....	22
3.4.	Verilerin Analizi.....	23
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM		25
ARAŞTIRMA BULGULARI		
4.1.	Sosyal-Duygusal Öğrenme.....	25
4.2.	İlkokul Öğrencilerinin Sosyal-Duygusal Beceri Düzeyleri.....	31
4.2.1.	Öz-Farkındalık Becerileri.....	31
4.2.2.	Sosyal Farkındalık Becerileri.....	39
4.2.3.	İlişki Becerileri.....	53
4.2.4.	Öz-Yönetim Becerileri.....	62
4.2.5.	Sorumlu Karar Verme Becerileri.....	71
4.3.	İlkokul Öğrencilerinin Sosyal-Duygusal Öğrenme Becerilerinin Desteklenmesi.....	76
4.3.1.	Velilerin Gerçekleştirdikleri Uygulamalar.....	76
4.3.2.	Öğretmenden Beklentiler.....	86
4.3.3.	Diğer Uygulamalar.....	99
BEŞİNCİ BÖLÜM		
SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER		106
5.1.	Sonuç, Tartışma ve Öneriler.....	106
KAYNAKÇA		117
EKLER		I
EK 1. ETİK KURUL ONAYI.....		I
EK 2. BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ ONAM METNİ		II
EK 3. YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU.....		III
EK 4. KONGRE KATILIM SERTİFİKASI.....		IV

SİMGELER VE KISALTMALAR

[...]	Özel İsimler
CASEL	Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
OECD	Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü
TÜSİAD	Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği

TABLULAR DİZİNİ

Tablo No	Tablo Adı	Sayfa No
Tablo 1	Velilerin Eğitim Düzeyleri	19

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmadaki problem durumuna, araştırmanın amacı, önemi ve sınırlılıklarına yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Sosyal-duygusal öğrenme bireylerin sağlıklı ilişkiler kurmak ve geliştirmek için gerekli becerileri edindiği yaşam boyu devam eden bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Çocukluk dönemi sosyal-duygusal becerileri edinme bakımından önemli bir yere sahiptir. Sosyal-duygusal gelişimin temelleri çocukluk döneminde atılır. Bu doğrultuda, aile çocuğun sosyal-duygusal gelişiminin şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Çocuklar ilk sosyal etkileşimlerini ve duygusal deneyimlerini ailede kazanırlar. Bu doğrultuda, çocukların sosyal-duygusal öğrenme becerilerini geliştirmeleri bakımından destek olma konusunda velilerin önemli bir rol oynadıkları anlaşılmaktadır. İlkokul döneminde akademik başarı kavramı öne çıkmaktadır (şahin Taşkın, 2021). Araştırmalar, sosyal-duygusal becerilerin öğrencilerin akademik gelişiminde önemli bir yer tuttuğunu vurgulamaktadır (Poortvliet vd., 2019). Bununla birlikte, okullar ve ailelerin iş birliği içinde çalışması öğrencilerin gerek akademik gerekse sosyal-duygusal bakımdan gelişimlerini artırmaktadır (Fredericks, vd., 2005). Örneğin; veli-öğretmen iş birliğinin bulunduğu sınıflarda çocukların kendilerini daha fazla güvende hissettikleri, bu sayede okula karşı olumlu bir tutumla yaklaştıkları ve sorumluluklarının bilincine sahip olarak ödev ve görevlerini yerine getirme alışkanlığı edindikleri bilinmektedir (Epstein, 1992). Benzer şekilde, Kılıç (2019) ilkokulda sınıf öğretmenleri ve anne-babaların iş birliği içinde olmalarının bir gereklilik olduğunu, bu iş birliğinin öğrencilerin yaşadıkları sorunların giderilmesinde önemli yer tuttuğunu vurgulamaktadır. Ergenlerde sosyal-duygusal öğrenme becerileri ile ilişkili olan faktörlerin incelendiği bir çalışmada ise ebeveynleri ile olumlu ilişkilere sahip olan lise öğrencilerinin sosyal-duygusal öğrenme beceri düzeylerinin daha yüksek olduğu görölmüştür (Ağırkan, 2021). Bu doğrultuda, ilkokul öğrencilerinin sosyal-duygusal becerileri konusunda velilerin görüşleri anlaşılmadığı takdirde, çocuğa doğumdan itibaren ilk ve temel eğitimi veren ve ilkokul döneminde de aldığı eğitimi destekleyen velilerin çocuklarıyla aralarındaki ilişki ve öğrencilerin sosyal-duygusal becerilerini velilerin ne ölçüde destekledikleri etkili bir şekilde anlaşılamayacaktır.

Alanyazın ülkemizde ilkokul öğrencilerinin sosyal-duygusal öğrenme becerileri konusunda velilerin görüşlerinin incelenmediğini göstermektedir. Sosyal-duygusal öğrenme üzerine ülkemizde gerçekleştirilen çalışmalar genellikle ilkokul (Esen Aygün ve Şahin Taşkın, 2017a), ortaokul (Merter, 2013; Totan ve Kabasakal, 2012; Yılmaz, 2014) ve lise (İşeri, 2016) öğrencileri üzerine odaklanmaktadır. Ayrıca, öğrencilerin sosyal-duygusal öğrenme beceri düzeylerini değerlendirme amacıyla geliştirilen ölçek çalışmalarının da bulunduğu anlaşılmaktadır (Aydın, 2023; Baydan, 2010; Esen Aygün ve Şahin Taşkın, 2017b). Bu çalışmalara ek olarak, sınıf öğretmenlerinin bakış açılarını inceleyen çalışmalar da bulunmaktadır (Esen Aygün ve Şahin Taşkın, 2017b). Bu doğrultuda, ilkokul öğrencilerinin sosyal-duygusal öğrenme becerileri konusundaki veli görüşleri bu alandaki boşluğu dolduracak önemli katkılar sağlayacaktır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, öğrencilerin sosyal-duygusal öğrenme becerilerine ilişkin velilerin görüşlerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda, araştırmanın alt amaçları ise aşağıdaki gibi belirlenmiştir;

- Velilerin sosyal-duygusal öğrenme becerileri üzerine düşüncelerini belirlemek.
- Velilerin ilkokul öğrencilerinin sosyal-duygusal öğrenme becerileri bakımından ihtiyaçları konusundaki düşüncelerini belirlemek.
- Velilerin ilkokul öğrencilerinin sosyal-duygusal öğrenme becerilerini geliştirme konusunda gerçekleştirdikleri uygulamaları belirlemek.
- Velilerin ilkokul öğrencilerinin sosyal-duygusal becerilerini geliştirme konusunda sınıf öğretmenlerinden beklentilerini belirlemek.
- Velilerin ilkokul öğrencilerinin sosyal-duygusal öğrenme becerileri konusunda eksikliklerini gidermek amacıyla neler yapılması gerektiği hakkında görüşlerini belirlemek.

1.3. Araştırmanın Önemi

İlgili alanyazın incelendiğinde, sosyal-duygusal öğrenme becerilerine ilişkin çocuğu ilkokulda öğrenim gören velilerin görüşlerinin incelendiği çalışmaların oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Öğrencilerin sosyal-duygusal öğrenme becerilerinin gelişimine ilişkin veli görüşlerinin incelenmesi, öğrencilerin sosyal-duygusal öğrenmeye ilişkin

ihtiyaçlarının belirlenmesi ve bu ihtiyaçların etkili bir biçimde karşılanması açısından önemlidir. Bireyin hayatında, kişiliğinin oluşmasında ve öğreniminde anne-babalar önemli bir yere sahiptirler. Eğitim, sadece okulla sınırlı değildir. Çocuklar doğdukları andan itibaren aileleri aracılığıyla eğitim almaya başlarlar. Özellikle, ilkokul dönemi gibi yaş grubu küçük olan öğrencilerin eğitiminde velilerin çocuklarının sosyal-duygusal öğrenme becerilerini desteklemeleri bu becerilerin geliştirilmesine önemli katkılar sağlamaktadır. Bu doğrultuda, veliler öğrencilerin sosyal-duygusal gelişimlerini ve dolayısıyla yaşamlarını önemli ölçüde etkilerler. Bu açıklamalar ışığında, ailelerin öğrencilerin eğitimine dahil edilmeleri, öğrencilerin sosyal-duygusal öğrenme becerilerine olumlu katkılar sağlayacaktır.

Velilerin eğitim sürecine katılımına ilişkin öğretmen ve yönetici görüşleri alınan çalışma kapsamında okul-aile iş birliğinin sağlanmasının öğrencilerin akademik başarılarının artmasında önemli katkılarının olduğu görülmüştür (Erdoğan ve Demirkasımoğlu, 2010). Bununla birlikte Çayak ve Ergi (2015) sınıf içinde istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede; veli-öğretmen iletişiminin önemli olduğunu vurgulamaktadır. Bu doğrultuda, velilerin öğrencilerin sosyal-duygusal becerilerinin görüşlerinin incelenmesi öğrencilerin bu becerileri etkili bir biçimde geliştirmelerine yardımcı olacaktır. Kasatura (1991) ailenin öğrencilerin başarılarını etkileyen yardımcı etkenler arasında en önemli faktör olduğunu vurgulamaktadır. Benzer şekilde, alanyazın eğitim konusunda destekleyici bir tutum sergileyen velilerin çocuklarının okul başarılarının daha yüksek olduğu vurgulamaktadır (Çelenk, 2003). Bunlara ek olarak, bireylerin yaşamlarının ilk üç yılında velileri ile aralarında bulunan etkileşimin, sosyal-duygusal becerileri büyük ölçüde etkilediği bilinmektedir (Liu vd., 2023). Bu kapsamda veli görüşlerinin alınması, öğrencilerin sosyal-duygusal becerilerini geliştirmede fayda sağlayacaktır. Bu araştırma ile ülkemizde velilerin çocuklarının sosyal-duygusal öğrenme becerileri konusundaki görüşleri ilk defa ayrıntılı olarak incelenmiştir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmanın sınırlılıkları aşağıdaki gibidir:

- Çanakkale ili Merkez ilçesindeki ilkokullarda çocukları öğrenim görmekte olan 61 velinin görüşme sorularına verdikleri cevaplar ile sınırlıdır.
- Araştırmadan elde edilen veriler, yarı yapılandırılmış görüşme formu kapsamında elde edilen veriler ile sınırlıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde, sosyal-duygusal öğrenme kavramına ilişkin kuramsal bilgilere yer verilmiştir. Bu doğrultuda, öncelikle sosyal-duygusal öğrenme kavramının kapsamlı bir tanımı yapılmış ve daha sonra sosyal-duygusal öğrenmenin ilkökul öğrencilerinin gelişimleri üzerindeki önemine değinilmiştir. Bu açıklamaların ardından sosyal-duygusal öğrenmede velinin rolü farklı boyutlarıyla ele alınmıştır.

2.1. Sosyal-Duygusal Öğrenme

Sosyal-duygusal öğrenme kavramı ilk kez Daniel Goleman'ın da içinde bulunduğu bir grup eğitimci tarafından kurulan CASEL (Collaborative for Academic Social Emotional Learning) tarafından kullanılmıştır (Cherniss vd., 2006). Daha sonraki yıllarda, sosyal-duygusal öğrenme üzerine yapılan çok sayıda araştırma ise öğrencilerin akademik ve uzun vadeli başarılarını desteklemede sosyal-duygusal öğrenmenin etkililiğine dikkat çekmiştir (CASEL; 2022a). Bu durum, sosyal-duygusal öğrenme becerilerine yönelik ilginin artmasına sebep olmuştur. Gençler ve çocukların sosyal-duygusal gereksinimlerine, okulların bu gereksinimleri karşılamadaki yetersizliklerine dikkat çeken araştırmacılar aynı zamanda sosyal-duygusal öğrenmenin önemini de vurgulamışlardır (Greenberg vd., 2003). Bu dönemden itibaren öğrencilerin sosyal-duygusal becerilerini geliştirmeye yönelik araştırmaların arttığı görülmektedir (Zins vd, 2007).

Sosyal-duygusal öğrenme CASEL (2022b) tarafından tüm gençlerin ve yetişkinlerin sağlıklı kimlikler geliştirmek, duyguları yönetmek, kişisel ve kolektif hedeflere ulaşmak, başkaları için empati hissetmek ve göstermek, destekleyici ilişkiler kurmak ve bu ilişkileri sürdürmek, sorumlu ve özenli kararlar almak için bilgi, beceri ve tutumları edindiği ve uyguladığı süreç olarak tanımlanmaktadır. Alanyazın incelendiğinde, sosyal-duygusal öğrenmenin daha sonra farklı araştırmacılar tarafından farklı şekillerde tanımlandığı görülmektedir. Örneğin, birçok araştırmacı tarafından bu kavram duyguları yönetme ile açıklanmaktadır (CASEL, 2022b; Cefai ve Cavioni 2014; Weissberg ve Cascarino, 2013). Benzer şekilde Greenberg vd. (2003), Payton vd. (2008) ve Zins ve Elias (2007) sosyal-duygusal öğrenme kavramını öğrencilerin kendi duygularını tanımları ve bu duyguları

yönetebilmeleri olarak tanımlamışlardır. Bununla birlikte CASEL (2022b), Cefai ve Cavioni (2014), Greenberg vd. (2003), Payton vd. (2008) ve Weissberg ve Cascarino (2013) sosyal-duygusal öğrenmeyi bireylerin sorumlu karar alma becerileri ile ilişkilendirmişlerdir.

Bazı araştırmacılar ise sosyal-duygusal öğrenme kavramını olumlu ilişkiler kurmak ile ilişkilendirmişlerdir (CASEL, 2022b; Cefai ve Cavioni, 2014; Kuyulu, 2015; Payton vd., 2008; Weissberg ve Cascarino, 2013). Benzer şekilde, Elias vd. (1997) ve Zins ve Elias (2007)'nin sosyal-duygusal öğrenmeyi tanımlarken etkili iletişim kurabilme ile ilişkilendirdikleri görülmektedir. Ayrıca, sosyal-duygusal öğrenmenin sorun çözme becerileri ile ilişkilendirildiği görülmektedir (Elias vd., 1997; Greenberg vd., 2003; Romasz vd., 2004; Zins ve Elias, 2007). Bu açıklamalara ek olarak, sosyal-duygusal öğrenmenin bireylerin olumlu hedefler belirlemesi ile ilişkilendirildiği görülmektedir (Greenberg vd., 2003; Payton vd., 2008). Benzer şekilde, yukarıda da belirtildiği gibi CASEL (2022b) sosyal-duygusal öğrenmenin kişisel ve kolektif hedeflere ulaşmayı içerdiğini belirtmektedir. Ayrıca Cefai ve Cavioni (2014), Greenberg vd. (2003) ve Weissberg ve Cascarino (2013) sosyal-duygusal öğrenmeyi bireylerin başkalarını anlamaları şeklinde açıklamışlardır. Bununla birlikte Cefai ve Cavioni (2014) sosyal-duygusal öğrenmeyi bireylerin kendilerini anlamaları ile ilişkilendirmişlerdir. Bu açıklamalara ek olarak, Lopes ve Salovey (2004) sosyal-duygusal öğrenmeye daha kapsamlı bir bakış açısı getirmiş, çocukların ve gençlerin yaşam görevlerini başarılı bir şekilde yerine getirebilmeleri, sosyal ve duygusal ihtiyaçlarını giderebilmeleri ve toplumda üretken bir birey olmak için kendi duygu, düşünce ve davranışlarını bütünleştirme olarak tanımlamışlardır. Elias vd. (1997) ise sosyal-duygusal öğrenmeyi etkili öğrenebilme, yaşam görevlerini tamamlayıp zamana uyum gösterebilme gibi gelişim ödevlerini tamamlamada başarı göstermek ile ilişkilendirmişlerdir. Kuyulu (2015) ise sosyal-duygusal öğrenmeyi bireysel iyi oluş ve akademik bakımdan başarı sağlayabilmek adına bir araya gelen becerilerin tamamı olarak tanımlamaktadır.

Cohen vd. (2005) sosyal-duygusal öğrenme kavramını pozitif ve negatif tüm duyguları deneyimleme ile ilişkilendirmektedir. Norris (2003), sosyal-duygusal öğrenmeyi bireyin içinde yaşadığı toplumun dayattığı görevleri başarılı bir şekilde gerçekleştirebilmesi adına ön koşul olarak kişinin kendi sosyal-duygusal özelliklerini bilmesi, tanıması ve ifade etmesine olanak sağlayan bir sistem olarak tanımlamıştır. Aksoy (2020) ise sosyal-duygusal öğrenmeyi insanın biyolojik yapısına dayanan, içinde bulunan duygular ve zekanın bir

araya gelmesi ile erişilen başarılar ve bu başarıların beraberinde getirdikleri mutluluk hissiyatı arasında kurulan bağlantı olarak tanımlamıştır.

CASEL (2005) sosyal-duygusal öğrenmenin öz-farkındalık, öz-yönetim, sosyal farkındalık, iletişim becerileri ve sorumlu karar alma becerilerini içerdiğini vurgulamaktadır. Bu becerileri kazanmanın çocuk yaşlarda başlayarak lise çağına kadar devam eden bir süreci gerektirdiğini vurgulamaktadır. CASEL (2005, 2020) beş temel sosyal-duygusal öğrenme becerisini aşağıdaki gibi açıklamaktadır:

1. *Öz-farkındalık*: Anlık olarak neler hissettiğimizi belirleyebilme ve yeteneklerimize dair gerçekçi bir değerlendirme yapabilme becerisidir. Öz-farkındalık kişinin duygularını tanımlamasını, kişisel ve sosyal kimlikleri bütünleştirmeyi, dürüstlük ve doğruluk sergilemeyi, ön yargıların farkında olmayı, öz yeterlik deneyimlemeyi, gelişen bir zihniyete sahip olmayı, ilgi alanları geliştirmeyi ve bir amaca sahip olmayı içerir.
2. *Sosyal farkındalık*: Bizim dışımızdaki bireylerin nasıl hissettiklerini anlayabilmek adına empati yapmak ve farklı gruplarla pozitif yönde etkileşim kurabilme becerisidir. Sosyal farkındalık başkalarının bakış açısını anlayabilmeyi, başkalarına empati ve şefkat gösterebilmeyi, başkalarının duygularıyla ilgilenmeyi, başkalarının güçlü yanlarının farkında olmayı, başkalarının taleplerini anlamayı ve onlara fırsat tanımayı, organizasyonların/sistemlerin davranışlar üzerine etkilerini anlamayı içerir.
3. *Öz-Yönetim*: Duygularımızın farkına varabilme ve onları yönetebilme, amaçlarımıza ulaşabilmek için bazı hazlardan vazgeçerek onları erteleyebilme, karşımıza çıkan engellere rağmen sabırlı olabilme becerisidir. Öz-yönetim kişinin duygularını yönetebilmesini, stres yönetimi stratejileri belirleyerek onları kullanabilmesini, öz disiplin ve öz motivasyon sergileyebilmesini, kişisel ve kolektif hedefler belirleyebilmesini, planlama ve organizasyon becerilerini kullanabilmesini, inisiyatif alma cesaretini gösterebilmesini içerir.
4. *İlişki Becerileri*: İşbirliğine dayalı sağlıklı ilişkiler kurabilme ve bu ilişkileri sürdürebilme, bireyler arasında yaşanan bazı çatışmaları çözebilme, ihtiyaç durumunda başkalarından yardım isteyebilme becerisidir. İlişki becerileri etkili iletişim kurabilmeyi, kültürel yeterlilik gösterebilmeyi, takım çalışması ve iş

birliğine dayanarak problem çözmeyi, çatışmaları yapıcı bir şekilde çözebilmeyi, olumsuz sosyal baskıya direnebilmeyi, grup içerisinde liderlik gösterebilmeyi, ihtiyaç duyulduğunda destek isteyebilmeyi ve teklif edebilmeyi, başkalarının haklarını savunabilmeyi içerir.

5. *Sorumlu Karar Verme*: İlgili sonuçları dikkate alarak diğer bireylerin haklarına saygılı, ahlaki kararlar alabilme becerisidir. Sorumlu karar verme bilgileri, verileri ve gerçekleri analiz ederek gerekçeli karar verebilmeyi, meraklı ve açık fikirli olmayı, kişisel ve toplumsal sorunlara çözüm bulabilmeyi, davranışların sonuçlarını tahmin edebilmeyi ve değerlendirebilmeyi, okul içinde ve dışında eleştirel düşünme becerilerinin ne kadar faydalı olduğunun farkına varabilmeyi içerir.

Bu açıklamalara dayanarak, sosyal-duygusal öğrenme bireylerin duygularını yönetebilme, empati kurabilme, sorumlu kararlar alabilme ve olumlu ilişkiler kurabilme becerilerini kazandıkları bir süreç olarak tanımlanabilir. Bu sürecin amacı; bireylerin kendilerini ve başkalarını anlamalarını sağlamak, bireylere duygularını yönetebilmeyi ve sorunlarla baş edebilmeyi öğretmektir. Sosyal-duygusal öğrenme becerileri bireylerin, duygularını kolayca yönetebilmeleri, yaşamlarında karşılarında çıkan engellerle başa çıkabilmeleri, diğer bireylerin hissettiklerini anlayabilmeleri ve insanlarla kolayca iletişim kurabilmeleri için oldukça önemli becerilerdir.

2.2. İlkokulda Sosyal-Duygusal Öğrenmenin Önemi

Sosyal-duygusal öğrenmenin ilkokul öğrencilerinin akademik başarılarını artırdığı, okulda uyumlu davranışlar sergilemelerini sağladığı, olumlu sınıf iklimi oluşturmaya katkıda bulunduğu ve sosyal ilişkilerini desteklediği araştırmacılar tarafından vurgulanmaktadır (Durlak vd., 2011).

Çocukların ilkokula başlaması ile akademik başarı kavramı önem kazanmaktadır. Araştırmalar, sosyal-duygusal öğrenme becerilerinin ilkokul öğrencilerinin akademik başarılarını olumlu yönde etkilediğini göstermektedir (Jones ve Bouffard, 2012). Bu kapsamda sosyal-duygusal öğrenme programlarının akademik başarıyı etkilediği görülmektedir (Brigman ve Campbell, 2003). Örneğin; Durlak vd. (2011), sosyal-duygusal

öğrenme programlarının öğrencilerin sosyal-duygusal becerilerinin yanında akademik performanslarını da önemli ölçüde artırdığını belirtmiştir. Bu açıklamayı destekler biçimde Obalar (2009) ilkokul birinci sınıf öğrencilerinin sosyal-duygusal uyum düzeyleri arttıkça okuma-yazma becerilerinin de arttığını ifade etmiştir. Bu araştırmalar sosyal-duygusal öğrenme becerilerinin ve sosyal-duygusal öğrenme programlarının öğrencilerin akademik başarılarını desteklediğini göstermektedir.

Ülkemizde zorunlu eğitimin ilk basamağı olan ilkokula başlayan öğrenciler aileden sonra ilk kez farklı bir topluluk içine girmektedir. Öğrenme genellikle sosyal ortam kapsamında oluşmaktadır (Schonfeld vd., 2015). Bu doğrultuda, öğrencilerin içinde bulunduğu sosyal ortamın akademik başarıyı etkileceği düşünülebilir. Bu açıklamalar ışığında, ülkemizde okul öncesi kurumuna devam etmeden doğrudan ilkokula başlayan öğrencilerin öğrenimleri sırasında dahil oldukları sosyal ortamın gerek akademik başarı gerekse sosyal-duygusal becerilerin kazanılması bakımından önemi büyüktür. Ayrıca sosyal-duygusal öğrenme becerilerinin ilkokul öğrencilerinin problem çözme becerilerini desteklediği bilinmektedir (Payton vd., 2008). Bununla birlikte, duygularını yönetmekte güçlükler çeken, problem davranışlar sergileyen ve sosyal-duygusal beceriler bakımından zayıf olan öğrencilerin akademik başarılarının düşük olduğu, kural ihlali konusunda hassasiyet göstermedikleri ve okuldan ayrıldıkları belirlenmiştir (Weissberg vd., 2015). Öğrencilerin erken dönemde edindikleri toplum yanlısı davranışların, akademik becerileri üzerinde etkilerinin olduğu bilinmektedir (Caprara vd., 2000). Bu doğrultuda, ilkokul döneminde sosyal-duygusal becerilerin geliştirilmesi, ilk kez akademik başarı kavramı ile tanışan öğrencilere bu konuda önemli katkılar sağlayacaktır.

Yukarıdaki açıklamalara ek olarak ilkokul öğrencilerinin sosyal-duygusal becerilerinin gelişmiş olmasının öğretmenleri olumlu sınıf ortamı oluşturma konusunda desteklediği bilinmektedir (Williams, 2018). Örneğin; Whitcomb ve Merrel (2012) “Strong Start” isimli sosyal-duygusal öğrenme programının ikinci sınıf öğrencilerinin problem davranışlarında azalma sağladığını, sınıf ve okul içerisinde sergiledikleri sosyal davranışlarda ise artış sağladığını belirtmektedir. “Promoting Alternative Thinking Strategies [PATHS]” programının ilkokul öğrencilerinin yıkıcı ve saldırgan davranışlarını azalttığı ve bu doğrultuda sınıf iklimini olumlu yönde etkilediği görülmüştür (Riggs vd., 2006).

Sosyal-duygusal öğrenme becerilerinin geliştirilmesi yaşamın her döneminde önemli olmakla beraber ilkökul döneminde eğitim sürecine dahil edilmesi, öğrencilerin yaşama hazır olmaları bakımından avantaj sağlayacaktır. İlgili alanyazın incelendiğinde sosyal-duygusal öğrenmenin öğrencilerin davranışlarına, tutumlarına ve akademik performanslarına etki ettiği ve bu sayede okul ve günlük hayatlarında daha mutlu ve başarılı olmalarını sağladığı görülmektedir (Zins ve Elias, 2004). İlkokul ve ortaokul dönemlerinde öğrencilere sosyal-duygusal becerilerin öğretilmediği durumlarda bu becerilerin içselleştirilmesinde sorun yaşanacağı görülmüştür (Elias, 2006). Ayrıca sosyal-duygusal beceriler, olumlu sosyal ilişkiler ve bireysel iyi oluş bakımından öğrencileri desteklemekle beraber bunların yanında öğrencileri okula ve sınıfa alışma konusunda da desteklemektedir (Denham ve Brown, 2010). Bu kapsamda öğrencilerin ilkökul döneminde sosyal-duygusal becerileri edinmeleri, öğrencilere yaşamları boyunca karşılaşacakları zorluklarla başa çıkmaları bakımından katkı sağlayacaktır.

2.3. İlkokul Düzeyinde Uygulanan Sosyal-Duygusal Öğrenme Programları

Öğrencilerin sosyal-duygusal öğrenme becerilerini destekleyen sosyal-duygusal öğrenme programları dünyada birçok ülkede uygulanmaktadır. Bu doğrultuda ilkökul öğrencilerinin sosyal-duygusal öğrenme becerilerini geliştirmeyi hedefleyen 4RS, I can Problem Solve, MindUp, PATHS, RULER, Yo Can Do It! Education gibi programlar geliştirilmiştir. Sosyal-duygusal öğrenme programlarının, öğrencilerin sosyal-duygusal becerilerinin yanında sorunlu davranışları azaltmada ve akademik başarılarını desteklemede olumlu etkilerinin olduğu görülmektedir (Durlak vd., 2011). Bu programlardan bazıları aşağıda açıklanmıştır:

4RS (Okuma, Yazma, Saygı ve Çözme) Okul öncesinden beşinci sınıfa kadar öğrenim gören öğrencileri hedef alan bu program öğrencilerin okuryazarlık becerilerinin gelişimi, gruplar arasında anlayış sağlanması ve çatışmaların çözümlenmesini amaçlamaktadır (CASEL, 2022c). Program Morningside Sosyal Sorumluluk Öğretim Merkezi tarafından geliştirilmiş olup sorunlu davranışları azaltmada ve sosyal-duygusal becerileri geliştirmede etkili olduğu bilinmektedir. Programın iki temel bileşeni vardır, bunlardan ilki sosyal-duygusal öğrenmede okuryazarlığa dayalı 7 ünitelik, 21-35 derslik kapsamlı bir müfredat kısmı olmakla birlikte ikincisi ise 25 saatlik eğitim ve ardından öğretmenlere programı

öğretme konusunda desteklemek için koçluk yapılması kısmıdır (Jones vd., 2010). Ayrıca bu programın veliler ile gerçekleştirilmesi gereken çalışmaları da içerdiği bilinmektedir.

I Can Problem Solve (Problem Çözebilirim) Okul öncesinden altıncı sınıfa kadar öğrenim gören öğrencileri hedef alan bu program öğrencilerin problem çözme becerilerini artırarak süreç boyunca aktif katılımlarını sağlayan sosyal-duygusal öğrenme programıdır (CASEL, 2022c). Programın eğitim ortamı; küçük çocukların problemleri çözmelerine yardımcı olmayı amaçlamaktadır (Anlıak ve Şahin, 2010). Bununla birlikte programın sorunlu davranışları azaltmada etkili olduğu araştırmacılar tarafından vurgulanmaktadır (CASEL, 2022c).

MindUp Okul öncesinden sekizinci sınıfa kadar öğrenim gören öğrencileri hedef almaktadır (CASEL, 2022c). Program 40-50 dakika arasında süren 12 dersten oluşmaktadır (Schonert-Reichl, 2017). Programın öz-düzenleme becerilerini geliştirdiği, iyimserliği ve yardımseverliği artırdığı araştırmacılar tarafından vurgulanmaktadır (Schonert-Reichl, 2017). Bunlara ek olarak programın sorunlu davranışları azaltmada ve sosyal-duygusal becerileri geliştirmede etkili olduğu vurgulanmaktadır (CASEL, 2022c).

PATHS (Alternatif Düşünme Stratejilerini Teşvik Etmek) Okul öncesi ve ilkökul düzeylerini hedef alan bu program duyguları düzenleyebilme ve anlayabilme becerilerinin yanında problem çözme becerilerini de geliştiren sosyal-duygusal öğrenme programıdır (Kam vd., 2011). Programın öğrencilerin öz-denetim, duygusal anlayış ve problem çözme becerilerini desteklediği vurgulanmaktadır (Greenberg ve Kusche, 1998). Program kapsamında veliler ile gerçekleştirilmesi gereken etkinliklere yer verilmiştir. Bu açıklamalara ek olarak CASEL (2022c) programın 1.-3. sınıf öğrencileri üzerinde etkililiğini vurgulamaktadır.

RULER Okul öncesinden başlayarak sekizinci sınıfa kadar öğrenim gören öğrencileri hedef alan bu program duygular konusundaki becerileri temel alıp davranışları bu doğrultuda şekillendirmeyi amaçlamaktadır. Program kapsamında öğrencilerin duyguları tanıma, anlama, etiketleme, ifade etme, düzenleme becerilerinin desteklenmesine odaklanılmaktadır (Rivers ve Brackett, 2010). Program doğrultusunda öğretmenler, okul yöneticileri, okul personelleri ve velilerin öğrencilerin sosyal-duygusal gelişimlerinde önemine dikkat

çekilmektedir (CASEL, 2022c). Sosyal-duygusal öğrenmeyi etkili bir şekilde destekleyen diğer programlar gibi, RULER programı da öğrenciyi, öğrenme sürecini ve öğrenme ortamını birleştirici bir eğitim yaklaşımıdır (McCombs, 2004). Bunlara ek olarak programın öğrencilerin akademik başarılarını desteklemede ve sorunlu davranışları azaltmada etkili olduğu vurgulanmaktadır (CASEL, 2022c).

You Can Do It! Education (Yapabilirsin!) Bu program ilkokul öğrencilerinin yanında okul öncesinden liseye kadar öğrenim gören olan öğrencileri hedef almaktadır. Program öğrencilerin akademik başarılarını geliştirme ve onlara mutlu olma, pozitif ilişkiler kurma ve deneyim kazanma konusunda sosyal-duygusal becerileri desteklemeyi amaçlamaktadır (Bernard, 2008). Öğrencilerin sosyal-duygusal becerilerini geliştirmenin yanında karşılaştıkları zorluklar ile başa çıkabilmelerini de geliştirmek hedeflenmektedir. Program, Esen Aygün ve Şahin Taşkın (2022) tarafından gerçekleştirilen çalışma kapsamında Yapabilirsin! adıyla dilimize uyarlanmıştır. Bu kapsamda programın öğrencilerin sosyal-duygusal öğrenme becerilerini desteklediği ve akademik başarıları ile sınıf iklimi algılarını olumlu etkilediği görülmüştür.

2.4. Türkiye’de İlkokul Düzeyinde Sosyal-Duygusal Öğrenme Çalışmalarının Gelişimi

Alanyazın ülkemizde ilkokul düzeyinde sosyal-duygusal öğrenme becerilerine ilişkin çalışmaların son yıllarda oldukça artış gösterdiğini vurgulamaktadır. Örneğin, ilkokul düzeyinde işbirlikli dijital hikâye hazırlamanın sosyal-duygusal öğrenme becerilerini anlamlı bir şekilde arttırmadığı görülmüştür (Uslu, 2019). Benzer şekilde, sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olan okullarda öğrenim gören öğrencilerin sosyal-duygusal becerilerinin daha gelişmiş olduğu görülmüştür (Şara ve Hasanoğlu, 2015). Ayrıca sosyal becerilerin 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin akademik başarılarını desteklediği belirlenmiştir (Aysan ve Uzbaş, 2004). Bununla birlikte sosyal-duygusal öğrenmenin ilkokul öğrencilerinin zihinsel sağlıklarını korumada önemli bir yeri olduğu vurgulanmaktadır (Kabasakal ve Totan, 2013).

Bu çalışmalara ek olarak Esen Aygün ve Şahin Taşkın (2016) sınıf öğretmeni adaylarının sosyal-duygusal öğrenme becerileri konusundaki görüşlerini almış ve öğretmen eğitiminde sosyal-duygusal öğrenmenin önemini incelemişlerdir. Araştırma kapsamında

sosyal-duygusal öğrenme konusunda öğretmen adaylarının eksikliklerinin oldukları görülmüştür. Bununla birlikte, yurt dışında geliştirilen sosyal-duygusal öğrenme programlarının Türkçe'ye uyarlandığı görülmektedir. Örneğin; sosyal-duygusal öğrenme programları kapsamında yer alan Yapabilirsin! programının ilkökul öğrencilerinin sosyal-duygusal gelişimlerini, akademik başarılarını ve sınıf iklimi algılarını olumlu yönde etkilediği bilinmektedir (Esen Aygün ve Şahin Taşkın, 2022).

Türkiye Sanayiciler ve İş adamları Derneği TÜSİAD (2019) tarafından tanıtılan “Sosyal ve Duygusal Öğrenme Becerileri: Yeni Sanayi Devriminin Eşiğinde İş ve Yaşam Yetkinliklerinin Anahtarı” başlıklı rapor, sosyal-duygusal beceriler konusunun önemine dikkat çekmiştir. Benzer şekilde, Ekonomik Kalkınma ve İş birliği Örgütü (OECD) (2021) tarafından 10-15 yaş grubu öğrencilerin sosyal-duygusal becerilerinin ölçülmesi amacıyla öğrencilerden, velilerden ve öğretmenlerden öğrencilerin sosyal ve duygusal becerileri hakkında veri toplanmıştır. Bu çalışmada araştırmanın örneklem grubu İstanbul ili kapsamında ele alınmış ve sosyal-duygusal beceriler yaş faktörü kapsamında değerlendirilmiştir. Bunlara ek olarak, ilkökul 3. sınıfa devam eden özel eğitim ihtiyacı veya tanısı bulunmayan ve önceki yıllarda Türkçe ve Matematik derslerinde başarılı olamayan öğrencileri desteklemek amacıyla İlkokullarda Yetiştirme Programı (İYEP) yürürlüğe girmiştir. İYEP kapsamında öğrencilerin akademik başarıları desteklemenin yanında sosyal-duygusal alanlarda da gelişimlerinin desteklenmesi hedeflenmektedir (MEB, 2020a). Ayrıca ülkemizde travma sonrası öğrencilerin tepkilerini normalleştirmeyi ve zorlayıcı yaşantıların etkileri konusunda öğrencilerin psikolojik iyi oluşlarını arttırmayı hedefleyen Deprem Psikoeğitim Programı oluşturulmuştur. Bu program öğrencilerin sosyal-duygusal becerilerini desteklemeyi de içermektedir. Program kapsamında kazanımlar incelendiğinde; duygularını tanıma ve ifade etme, olumsuz duygularla baş edebilme, stresle başa çıkma, öfkeyle ve üzüntüyle baş edebilme, daha iyimser olabilme, benlik saygısı edinebilme, ilişki becerileri ve yardım arama becerileri konusunda öğrencilerin desteklenmesinin amaçlandığı anlaşılmaktadır (MEB, 2021). Bu açıklamalar doğrultusunda ülkemizde sosyal-duygusal öğrenme becerilerinin geliştirilmesinin önem kazandığı anlaşılmaktadır.

Ülkemizde ilkökul düzeyinde uygulanan bağımsız bir sosyal-duygusal öğrenme programı bulunmamakla birlikte; 2020 yılında Sınıf Rehberlik Programı yürürlüğe girmiştir. Bu program, ülkemizde okullar doğrultusunda sunulan rehberlik ve psikolojik danışma

hizmetleri kapsamında uygulanan bir programdır (MEB, 2020b). Program kapsamında her sınıf düzeyi için 36 kazanım bulunmaktadır. Bu kazanımlar her sınıf düzeyi için; Kişisel Güvenliği Sağlama, Benlik Farkındalığı, Kişiler Arası Beceriler, Duyguları Anlama ve Yönetme, Karar Verme olmak üzere beş yeterlik alanı kapsamında ele alınmıştır (MEB, 2020b). Bu program öğrencilerin edindikleri bilgileri becerilere, becerileri ise görgüye taşıma konusunda öğrencilere katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Program ilkokulun yanında okul öncesi, ortaokul ve lise olmak üzere tüm kademeleri kapsamaktadır. Program kapsamında akademik, kariyer ve sosyal-duygusal gelişim alanları belirlenmiş ve bu doğrultuda yeterlik alanları belirlenip bu yeterlik alanları temel alınarak programın kazanımları belirlenmiştir. Sınıf Rehberlik Programı kapsamında yer alan kazanımlar detaylı incelendiğinde, programda veli-öğretmen iş birliğine değinilmediği ve bu doğrultuda çocukların sosyal-duygusal becerileri üzerindeki veli rolüne yeterince dikkat çekilmediği görülmektedir.

2.5. Sosyal-Duygusal Öğrenme Becerilerinin Gelişiminde Velinin Rolü

Sosyal-duygusal gelişimi etkileyen en önemli faktörlerden biri ailedir. Öğrencilerin okul çağına başlamadan önce karşılaştıkları ilk öğretmenleri velileridir, dolayısıyla duygusal destek tüm aileler için öğrencilerin sosyal-duygusal becerileri edinmesi bakımından önemli bir araçtır (Bridges vd., 2012). Araştırmalar öğrencilerin sosyal-duygusal beceriler konusunda daha yetkin olmalarını sağlamak amacıyla veli desteğinin önemini vurgulamaktadır (Dacey ve Kenny, 1994). Özellikle öğrencilere sosyal-duygusal öğrenme becerileri kazandırılırken okul dışındaki yaşamda veliler tarafından sağlanan destek, sosyal-duygusal becerilerin etkili bir biçimde kazanılmasını sağlayacaktır. Bunların yanında velilerin çocuklara yaklaşımına ilişkin tutumları da sosyal-duygusal becerilerin geliştirilmesini desteklemektedir. Alanyazın velilerin sosyal beceri düzeyleri ile öğrencilerin sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunduğunu vurgulamaktadır (Özabacı, 2006). Örneğin; annelerin sosyal becerileri arttıkça çocukların sosyal becerilerinde artış olduğu bilinmektedir (Özyürek ve Erdoğan, 2021). Öğrencilerin acil tatmin ihtiyacını uygun zaman ve duruma kadar görmezden gelen velilerin bu sayede çocuklarına duygularını nasıl düzenleyebileceklerini öğrettikleri görülmüştür (Goleman, 1996). Velileri tarafından duygularını ifade etmeye teşvik edilen ve bu sayede duygularıyla başa çıkma stratejileri geliştiren çocukların; davranışlarını daha iyi düzenledikleri ve daha az davranış sorunu

sergiledikleri görülmektedir (Davidov ve Grusec, 2006; Fabes vd., 2002; Gottman vd., 1996; Spinrad vd., 2004). Veliler çocukları olumlu davranışlara yönlendirebilmenin yanında, olumsuz davranışlara da yönlendirebilirler. Örneğin; evde yaşanan gergin durumların çocukların sosyal-duygusal gelişimlerini fazlasıyla etkilediği ve bunun sonucunda çocukların çeşitli davranış sorunları sergiledikleri bilinmektedir (Yavuzer, 2001). Bu kapsamda istenilen becerilere ulaşılması için ailenin desteklenmesi önemli bir yere sahiptir.

Bunlara ek olarak veli-öğretmen iş birliğinin sağlanması çocukların sosyal-duygusal becerileri geliştirmede önemli bir yere sahiptir. Örneğin; velileri öğretmenler ile iş birliği içinde olan öğrencilerin yapıcı davranışlara daha çok yöneldikleri bilinmektedir (Celep, 2008). Ayrıca okul ve veli arasında sağlanan iş birliğinin, sosyal-duygusal ve akademik hedefler bakımından başarının sağlanması konusunda gerekli olduğu vurgulanmaktadır. (Bencivenga ve Elias, 2003). Çocukların okul dışındaki davranışlarının, yaşamının, deneyimlerinin sınıf öğretmenine yansıtılması öğretmenin çocuğu daha iyi tanmasına yol açacak dolayısıyla sosyal-duygusal öğrenme becerilerini geliştirmede destek olacaktır.

Bu çalışmalara ek olarak araştırmacılar sosyal-duygusal öğrenme programları dışında da velilerin okuldaki çalışmalara ve öğrenme sürecine katılımlarının sosyal-duygusal becerileri etkilediğini belirtmişlerdir. Okullarda, öğrencilerin gerek ruh sağlığı gerekse iyi oluşlarının desteklenmesi konusunda psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin desteğinin yanında sosyal-duygusal öğrenme programları uygulanmaktadır. Bu programlar genellikle sınıf içi çalışmalara yönelik olsa da zaman zaman veli katılımını içermektedir. Bu doğrultuda birçok sosyal-duygusal öğrenme programında velinin de çocukların sosyal-duygusal becerilerinin gelişim sürecine katıldığını görmekteyiz. Örneğin; çocukların gelişimine ve okul ortamlarına veli katılımının önemi birçok araştırmaya konu olmuştur (Auerbach, 1989; Bronfenbrenner, 1979; Ramirez, 2003; Taylor, 1983). Kreider (2006) okullar aracılığıyla uygulanan müdahale programlarına katılım sağlayan velilerin çocuklarının, programlara katılım sağlamayan velilerin çocuklarından akademik ve sosyal bakımdan ilerleyen yaşlarda daha başarılı olduklarını belirtmektedir. Benzer şekilde Yaşar-Ekici (2017) velilerin, okuldaki çalışmalara katılımı arttıkça öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinin de arttığını ve buna bağlı olarak öğrencilerde problemleri davranışların azaldığını vurgulamaktadır. Ayrıntılı incelendiğinde, velilerin katılımının öğrencilerin özellikle benmerkezci problemleri davranışlarının azalmasına yardımcı olduğu görülmüştür. Bunlara ek

olarak velilerin aile katılım çalışmalarına katılımları azaldıkça öğrencilerin hiperaktivite, saldırganlık, dikkat eksikliği, korku ve kaygı gibi problem davranışları daha fazla sergiledikleri bilinmektedir (Gürşimşek vd., 2004). Bu doğrultuda, veli katılımının sosyal-duygusal öğrenme sürecinde oldukça önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Sosyal-duygusal gelişimi desteklemek amacıyla uygulanan programlardan biri olan “Incredible Years” programı kapsamında velilerin bu beceriler hakkında bilgilendirilmeleri sonucunda, engelleri olan çocukların davranış sorunlarında ve olumsuz veli-çocuk etkileşimlerini azaltmada etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır (McIntyre, 2008). Benzer şekilde El-Nokali vd. (2010) veli katılımı içeren programlar kapsamında veli, öğrenci ve tüm paydaşların sosyal bakımdan geliştiğini ve uzun vadede toplumsal fayda sağlandığını açıklamışlardır.

Bu çalışmalara ek olarak araştırmacılar sosyal-duygusal öğrenme programları dışında da velilerin okuldaki çalışmalara ve öğrenme sürecine katılımının sosyal-duygusal becerileri etkilediğini belirtmişlerdir. Whitmarsh’a (2011) göre veli katılımının net bir tanımı yoktur ve veli katılımı çok boyutludur. Bu açıklamadan anlaşıldığı üzere veli katılımı farklı şekillerde sağlanabilir. Örneğin; çocuklarına duygular konusunda koçluk yapan velilerin çocuklarının, bunu yapmayan velilerin çocuklarına göre duygularını daha başarılı bir şekilde düzenledikleri görülmektedir (Criss vd., 2016). Bilişsel ve sosyal kazanımların veliler tarafından yaratılan ideal ev öğrenme ortamı ile açık bir şekilde bağlantılı olduğunu belirten Melhuish vd. (2008) bu kapsamda çocukların akademik başarılarının ve hazırbulunuşuk düzeylerinin etkilendiğini açıklamıştır. Velilerin çocukları ile evde okuma-yazma etkinlikleri kapsamında etkileşim sağlamalarının öğrencilerin sosyal-duygusal gelişimlerini desteklediği açıklanmaktadır (Baker, 2013). Bunların yanında aile katılımının sorumlu karar verme ve ilişki kurma becerilerini desteklediği bilinmektedir (Durlak, 2015).

Veli katılımının yanı sıra velilerin stres düzeyleri de öğrencilerin sosyal-duygusal gelişimlerini etkilemektedir. Evde yaşanan gergin durumların öğrencilerin sosyal ve duygusal gelişimini fazlasıyla etkilediği ve öğrencilerin bu sebepten çeşitli davranış sorunları sergiledikleri bilinmektedir (Yavuzer, 2001). Veli stresi ile öğrencilerin sosyal yeterlilikleri ve sınıf içi problemleri arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmada ise sosyal yeterlik ve sınıf içerisindeki öğrenmeyle veli stresi arasında doğrudan ve güçlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (Anthony vd., 2005). Aşırı stresli annelerin, öğrencilerin bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimini desteklemek için gerekli olan bakım kalitesini ve

miktarını sağlayamadığı görülmüştür (Sameroff ve Seifer, 1983). Bunlara ek olarak, çocukların velilerinin stres içerisindeki kişileri nasıl rahatlattıklarını izlemeleri sonucunda empatik davranışlar gösterdikleri anlaşılmaktadır (Goleman, 1996). Bununla birlikte, velilerin sürekli değişken davranış biçimleri göstermeleri öğrencilerin nerede, nasıl davranmaları gerektiğini bilememelerine neden olmaktadır (Çağdaş ve Seçer, 2002). Ayrıca çocukları başkaları ile kıyaslama ve onlardan üst düzey beklentide bulunma gibi davranışların çocukların aşırı hırslı, utangaç ve isyankâr bir tavır edinmelerine yol açtığı anlaşılmaktadır (Bakırcıoğlu, 2002). Bu açıklamalar sonucunda veli desteğinin, veli-öğretmen iş birliğinin, veli katılımının, veli stresinin ve veli davranışlarının sosyal-duygusal becerilerin çocuklara öğretilmesi ve sosyal-duygusal öğrenme programlarının uygulanması kapsamında, oldukça önemli bir rolünün olduğu anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda öğrencilerin sosyal-duygusal becerilerinin gelişiminde velinin rolü; veli-öğrenci iletişiminin rolü, velilerin sergiledikleri disiplin yaklaşımlarının rolü ve veli eğitim düzeylerinin rolü bakımından ayrıntılı olarak incelenmiştir.

2.5.1. Veli-Öğrenci İletişiminin Rolü

Araştırmalar, velileriyle olumlu yönde iletişim kuran öğrencilerin, öz yeterlik ve sosyal beceri yönünden daha olumlu olduklarını göstermektedir (Chen vd., 2005; Kim ve Park, 2006). Bu doğrultuda veli ve öğrenci arasındaki etkili iletişimin öğrencilerin iletişim becerilerini desteklediği; onların okulda ve toplum içinde daha iyi sosyal ilişkiler kurmalarını sağladığı görülmektedir (Sui-Chu ve Willms, 1996). Velilerinin her koşulda kendisine destek olacağını bilen öğrenciler, bu kaygıyı göstermeksizin buldukları sosyal ortama uyum sağlayarak birçok sosyal beceriyi edinmektedirler (Dacey ve Kenny, 1994). Velileriyle sevgi içeren, samimi, sıcak ilişki kurabilen ve velilerinin kendi kararlarına saygı gösterdiğini düşünen öğrencilerin iletişim becerileri, problem çözme, kendilik değerini artıran beceriler ve stresle başa çıkma konusunda iyi oldukları bilinmektedir (Bilir ve Dabanlı, 1981). Ayrıca, bu öğrencilerde yalnızlık düzeyinin düşük (Bullock, 1993), empati eğilimlerinin yüksek (Köseoğlu, 2013; Sayın 2010) ve öz saygılarının gelişmiş olduğu (Martinez vd., 2007) görülmektedir. Alanyazın velilerin empati becerilerinin öğrencilerin sosyal-duygusal becerilerini desteklediğini vurgulamaktadır. Örneğin empati becerisi yüksek olan velilerin çocuklarının da empati becerilerinin geliştiği bilinmektedir (Günindi ve Kandır, 2012; Hasdemir ve Köksal Akyol, 2012). Veliler öğrencilere karşı empati

kurduklarında ve onlara empati kurmayı aşıladıklarında; onların başkalarının duygularına karşı daha duyarlı olmalarını sağlarlar (Oğuz, 2006). Duyarlılık, ebeveynlikte sağlıklı bilişsel ve sosyal-duygusal gelişim bakımından önemli bir yere sahiptir (Bornstein vd., 2008). Velilerin, çocuklarının olumsuz duygularını umursamama, görmezden gelme veya reddetme gibi duyarsız tepkileri, öğrencilerin olumsuz duyguları ifade etmelerini güçleştirir ve onları en aza indirmelerine, maskelemelerine ya da aşırı düzenlemelerine neden olabilir (Cassidy, 1994). Olumsuz duygularına hassas bir şekilde yanıt verilmeyen öğrencilerin sosyal ortamlarda başkalarına uygun yanıt verme yetenekleri de azalır (Denham vd., 2003).

2.5.2. Velilerin Sergiledikleri Disiplin Yaklaşımlarının Rolü

Veli-öğrenci iletişimin yanında araştırmalar velilerin sahip olduğu çocuk yetiştirme tutumlarının da çocukların sosyal-duygusal becerilerin kazanmasında önemli bir yere sahip olduğunu vurgulamaktadır (Aktaş-Özkafacı, 2012, Yılmaz, 2014). Örneğin; öğrencilere karşı tutarlı, hassas ve gelişimsel olarak uygun disiplinin teşvik edilmesi sonucunda veli-çocuk bağının güçlendiği ve daha az davranış sorunu görülmesinin sağlandığı görülmüştür (Scaramella ve Leve, 2004; Stern vd., 2015). Ayrıca demokratik aile tutumuna sahip velilerin çocuklarının sosyal beceri düzeylerinin korumacı ve otoriter aile tutumuna sahip velilerin çocuklarına göre daha yüksek olduğu bilinmektedir (Genç ve Uslu, 2022). Aşırı otoriter ve disiplinli bir tutum benimseyen velilerin baskıyla yetiştirdiği çocuklar duygu ve düşüncelerini ifade etmekte zorlanan, başkalarının etkisi altında kolayca kalabilen davranışlar sergilemektedirler (Çağdaş ve Seçer, 2002). Buna ek olarak, otoriter velilere sahip çocukların çatışmalara ve saldırganlığa daha çok yöneldikleri görülmektedir (Landis ve Stone, 1952). Yapılan bir başka araştırmada ise açıklayıcı-otoriter anne tutumuyla yetişen öğrencilerin öz-saygılarının ve hayattan tatmin olma durumlarının, izin verici anne tutumuyla yetişen öğrencilerden daha fazla olduğu görülmüştür (Milevsky vd., 2007). Bununla birlikte, demokratik tutum sergileyen velilerin çocuklarının, otoriter veya serbest tutum sergileyenlerin çocuklarına göre daha bağımsız, problemsiz ve kendine güveni olan çocuklar oldukları bilinmektedir (Bun vd., 1988). Benzer şekilde, Kulaksızoğlu (1989) özgüvenli ve sosyal olarak nitelendirilen öğrencilerin demokratik ve eşitlikçi bir ortamda yetiştiklerini vurgulamaktadır. Ayrıca, annelerin demokratik tutumlarının öğrencilerin sosyal becerilerini olumlu yönde etkilediği görülürken; otoriter, aşırı koruyucu ve izin verici anne tutumları ve öğrencilerin sosyal becerileri arasında herhangi bir ilişkiye rastlanmamıştır

(Aktaş-Özkafacı, 2012). Bu açıklamaları destekler biçimde, Kaya vd. (2012) demokratik tutuma sahip velilerin çocuklarının diğer çocuklarla karşılaştırıldığında akademik başarı ve problem çözme becerileri bakımından daha gelişmiş olduklarını vurgulamaktadır. Laible vd., (2004) ise sıcak ebeveynlik tutumu gösteren velilerin çocuklarının, katı ebeveynlik tutumu sergileyen velilerin çocuklarına göre daha fazla olumlu sosyal davranışlar sergilediğini belirtmektedirler. Bu açıklamalara ek olarak velileri koruyucu-kollayıcı tutum sergileyen ailelerin çocuklarında saldırganlık, dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğu ve içe kapanıklık gibi sorunlu davranışların daha fazla görüldüğü anlaşılmaktadır (Tabak, 2007).

Velilerin öğrencilere karşı sergiledikleri bazı yaklaşımların da öğrencilerin sosyal-duygusal gelişimlerini etkilediği bilinmektedir. Örneğin; velilerin öğrencilere fiziksel ceza uygulamaları sonucunda öğrencilerin ruhsal sağlığının olumsuz etkilendiği anlaşılmaktadır (Callender vd., 2012). Duygularını ifade etmesine cezalandırıcı bir şekilde yanıt verilen öğrenciler, olumsuz duygularını düzenlemek yerine, onları maskeleymektedir (Berlin ve Cassidy, 2003; Buck, 1984; Eisenberg vd., 1999; Eisenberg ve Fabes, 1994). Ayrıca, cezalandırıcı ve olumsuz davranışlar gösteren velilerin çocuklarının anti-sosyal ve saldırgan davranışlara sahip oldukları görülmektedir (Haapasalo ve Pokela, 1999). Öğrencilerin velileri tarafından baskı görmeleri bunun sonucunda diğerlerine göre daha kaygılı ve okulda daha başarısız olmalarına (Ketsetzis vd., 1998), arkadaşlarına saldırgan davranışlar göstermelerine neden olmaktadır (Hart vd., 1998). Bu açıklamalara ek olarak, velilerin aşırı kontrollü davranışlarının çocukların sosyal-duygusal becerilerini etkilediği vurgulanmaktadır. Örneğin; Aunola ve Nurmi (2005) annelerin aşırı seviyede psikolojik kontrol kullanmalarının öğrencilerin içe dönük ve saldırgan davranışları daha fazla sergilemelerine neden olduğunu belirtmektedir. Ayrıca, şiddet ve reddedilme gibi davranışlarda bulunan velilerin çocuklarının ise zayıf duygusal kontrol ve başkalarıyla ilişkilerde öfke gibi davranış sorunları gösterdiği anlaşılmaktadır (Sanchez-Nunez vd., 2008). Bu açıklamalar ışığında velilerin öğrencilere karşı sergiledikleri disiplin yaklaşımlarının, öğrencilerin sosyal-duygusal öğrenme becerileri üzerinde önemli etkilere sahip olduğu anlaşılmaktadır.

2.5.3. Veli Eğitim Düzeyinin Rolü

Yukarıdaki açıklamalara ek olarak, çocukların sosyal-duygusal becerilerini etkileyen önemli hususlardan biri de velilerin eğitim düzeyleridir. Araştırmalar velilerin eğitim düzeylerinin öğrencilerin farklı sosyal-duygusal becerilerini etkilediğini göstermektedir. Örneğin, Yılmaz (2014) annelerin eğitim düzeyine göre çocukların iletişim becerilerinin farklılaştığını vurgulamaktadır. Bu açıklamayı destekler şekilde annelerin eğitim düzeyleri arttıkça duyguların desteklenmesinde daha destekleyici davrandıkları (Altan-Aytun vd., 2013), itaat gerektiren davranışları daha az sergiledikleri görülmüştür (Nacak vd., 2011). Alanyazın, babaların eğitim düzeyinin öğrencinin sosyal-duygusal davranışları üzerinde anne eğitim düzeyi kadar etkili olmadığına işaret etmektedir. Örneğin, Yılmaz (2014) babaların eğitim düzeyi ile çocukların sosyal-duygusal öğrenme beceri düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmadığını belirtmektedir. Benzer şekilde, bir başka araştırmada ilkökul birinci sınıfa giden okul öncesi eğitimi almış öğrencilerin sosyal becerilerinin babanın eğitim durumu ve annenin çalışma değişkenlerine göre farklılaşmadığı; ancak annenin eğitim durumuna göre farklılaştığı görülmüştür (Erbay, 2008). Bu açıklamaları destekler biçimde, Tosuntaş (2006) annenin eğitim düzeyi arttıkça çocuğunun da sosyal gelişiminin artış gösterdiği sonucuna ulaşmıştır. Bununla birlikte, diğer araştırmalardan farklı olarak babanın eğitim düzeyi arttıkça öğrencilerin de sosyal gelişimlerinin artış gösterdiği sonucuna ulaşmıştır. Bunlara ek olarak, velilerin eğitim düzeyi düştükçe çocukların daha hiperaktif oldukları araştırmacılar tarafından vurgulanmaktadır (Perren vd., 2007). Ayrıca, Grant (1988) yüksek statülü ailelerin çocuklarının okullarda daha uzun süre kalma, daha iyi notlar alma ve akademik olarak daha başarılı olma eğiliminde olduklarını belirtmektedir.

Özetlenecek olursa, sosyal-duygusal öğrenme öğrencilerin duygusal zekalarını ve kişisel becerilerini geliştirmeyi hedef alan; duyguları yönetme, empati, sorumlu karar alma ve sağlıklı ilişkiler kurma gibi becerileri içeren bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Sosyal-duygusal öğrenme becerilerinin ilkökul düzeyinde kazandırılması öğrencilerin uyumlu davranışlara yöneltme ve sosyal ilişkilerini geliştirmenin yanında akademik başarılarını artırmaktadır. Ayrıca, öğrencilerin bu becerilerinin gelişmesi olumlu sınıf iklimini ve öğrencilerin problem çözme becerilerini desteklemektedir. Öğrencilerin mutluluk ve başarılarının artmasını destekleyen bu programlar dünya genelinde birçok ülkede uygulanmaktadır. Ülkemizde bağımsız bir sosyal-duygusal öğrenme programı

bulunmamakla birlikte sosyal-duygusal beceriler ilkokulun yanında okul öncesi, ortaokul ve lise düzeyinde Sınıf Rehberlik Programı kapsamında ele alınmaktadır. Bu program öğrencilerin bilgi, beceri ve görgülerini geliştirmeyi amaçlar. Ancak, programda ilkokul düzeyinde veli-öğretmen iş birliği ve velilerin çocukların sosyal-duygusal becerilerini geliştirmedeki rolüne dair yeterli vurgu yapılmadığı görülmektedir. Oysaki sosyal-duygusal öğrenme becerilerinin gelişiminde velinin rolü oldukça önemlidir. Veliler, çocuklarıyla olumlu iletişim kurarak çocuklarının iletişim becerilerini geliştirmelerine destek olurlar. Ayrıca, velilerin sergiledikleri çocuk yetiştirme tutumları da sosyal-duygusal becerilerin desteklenmesinde oldukça önemli bir yere sahiptir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın yöntemi, çalışma grubu, veri toplama araçları ve verilerin analizine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Yöntem

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmalar; doküman analizi, görüşme ve gözlem gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, olayların ve algıların bütüncül ve gerçekçi bir biçimde doğal ortamda ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu araştırmada velilerin ilkokul öğrencilerinin sosyal-duygusal öğrenme becerileri üzerine düşüncelerini öğrenmek amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda, nitel araştırmanın düşüncelerin öğrenilmesi için kullanılacak en uygun yöntem olduğu düşünülmüştür. Araştırma olgubilim (fenomenolojik) deseninde tasarlanmıştır. Olgubilim deseninde farkında olunan ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olunamayan olgulara odaklanılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu araştırmanın odak noktasındaki olgu ise sosyal-duygusal öğrenme becerileri olarak belirlenmiştir. Bu araştırmada bahsedilen bu olguyu velilerin nasıl algıladıkları, bu olgu hakkında neler düşündükleri ve öğrencilerin bu konudaki ihtiyaçlarını gidermek adına neler yaptıklarını öğrenmek amaçlanmıştır.

Olgulara dair yaşantıları ve anlamları ortaya çıkarmak adına olgubilim araştırmalarında başta gelen veri toplama aracı görüşmedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu doğrultuda sosyal- duygusal öğrenmeyi velilerin nasıl algıladıkları, nasıl tanımladıkları ve bu konudaki deneyimlerini incelemek ve derinlemesine bilgi edinmek amacıyla olgubilim desenin en uygun desen olduğu düşünülmüştür.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme, önceden belirlenmiş ölçütleri karşılayan durumların araştırılmasında kullanılır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu kapsamda bu araştırmada ölçüt

olarak görüşmelere katılacak velilerin çocuklarının ilkokul düzeyinde öğrenim görmeleri olarak belirlenmiştir. Araştırmanın katılımcılarını, Çanakkale ili Merkez ilçesinde yer alan ilkokullarda öğrenim gören öğrencilerin velileri oluşturmaktadır. Araştırmaya 61 veli katılmıştır. Bunlardan 57'si kadın 4'ü erkektir. Araştırmaya katılan velilerin ve eşlerinin eğitim seviyelerine göre dağılımları aşağıdaki tabloda verilmiştir (Tablo 1).

Tablo 1

Velilerin eğitim düzeyleri

	İlkokul	Ortaokul	Lise	Önlisans	Lisans	Yüksek lisans	Doktora
Anne eğitim düzeyi	2	1	18	10	28	2	-
Baba eğitim düzeyi	1	4	20	6	25	4	1

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veriler yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Öğrencilerin sosyal-duygusal ihtiyaçlarını belirleyebilmek ve bu ihtiyaçları gidermek amacıyla velilerin gerçekleştirdikleri uygulamaları belirlemek, velilerin bu konuda sınıf öğretmenlerinden beklentilerini belirlemek ve velilerin yapılabilecek diğer uygulamalara dair görüşlerini belirlemek amacıyla görüşme yönteminin en uygun yöntem olduğu düşünülmektedir. Görüşme yoluyla; niyetler, deneyimler, düşünceler, yorumlar, tutumlar, zihinsel algılar ve tepkiler gibi gözlenemeyeni anlamaya çalışırız (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Yarı yapılandırılmış görüşmelerin yapılandırılmış görüşmelerden farkı ise soruların belirli bir sıralama ile ilerlememesi ve önceden belirlenmeyen ek soruların sorulabilmesi esnekliğinin sağlanmasıdır (Smith, 2003). Bu durum araştırmacılara görüşme öncesinde araştırmanın amacına uygun sorular hazırlama fırsatı sağlarken; araştırdıkları konuya ilişkin kapsamlı bilgi edinmeleri amacıyla önceden planlamadıkları ve görüşmeler sırasında ortaya çıkan hususların açıklanmasına yönelik sorular sormasına da olanak sağlar. Yarı yapılandırılmış görüşmelerin bu özelliği araştırmalara olumlu yönde büyük katkılar

sağlamaktadır. Bu açıklamalar doğrultusunda, yarı yapılandırılmış görüşmelerin bu araştırma kapsamında kullanılmasının araştırma konusu ile ilgili ayrıntılı bilgiler edinmeye yardımcı olacağı düşünülmüştür. Araştırma soruları alanyazın dikkate alınarak hazırlanmıştır. Hazırlanan taslak görüşme formu sosyal-duygusal öğrenme üzerine çalışmaları olan üç öğretim elemanının görüşüne sunulmuştur. Alınan geri bildirimler doğrultusunda görüşme formu yeniden düzenlenerek son haline getirilmiştir.

Görüşme soruları son haline getirildikten sonra gerekli izinler alınmış ve bu doğrultuda velilerle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşme başlamadan önce katılımcılar, araştırmaya katılımın gönüllülük esasına dayandığı, istedikleri zaman görüşmeyi sonlandırılacakları ve araştırmadan çekilebilecekleri konusunda bilgilendirilmişlerdir. Katılımcılar, ayrıca, kimlik bilgilerinin gizli tutulacağı ve elde edilecek bulguların yalnızca araştırma kapsamında kullanılacağı konusunda bilgilendirilmiştir. Görüşmelerden elde edilen verilerin etkili bir biçimde analiz edilebilmesi amacıyla görüşmeler kayıt altına alınmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Görüşmelerden elde edilen veriler öncelikle deşifre edilmiş ve bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Veriler içerik analizi yoluyla analiz edilmiştir. İçerik analizi görüşmelerden, günlüklerden ve dokümanlardan edinilen metinlerin analizidir (Patton, 2014). İçerik analizinde asıl amaç, elde edilen verileri açıklayabilecek kavramları ve ilişkileri elde etmektir (Çepni, 2012). Bu doğrultuda, birbirine benzeyen veriler belirli kavramlar ve temalar kapsamında birleştirilerek okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenlenmiş ve yorumlanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). İçerik analizinde veriler dört aşamada analiz edilir: (1) verilerin kodlanması, (2) temaların bulunması, (3) kodların ve temaların düzenlenmesi, (4) bulguların tanımlanması ve yorumlanması aşamalarıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Buna göre; analizin ilk aşamasında bulgulardan elde edilen bilgiler incelenmiş ve anlamlı bölümlere ayrılmıştır. Bu kapsamda her bölümün kavramsal olarak ne anlam ifade ettiği belirlenmiş ve isimlendirilerek kodlanmıştır. Temaların bulunması aşamasında ilk aşama sonucunda ortaya çıkan kodların arasındaki ortak yönler belirlenmiştir. Böylece, verileri genel düzeyde açıklayabilen ve kodları belirgin kategoriler altında toplayabilen temalar ortaya konulmuştur. Daha sonra, kodlar ve temalar

düzenlenerek veriler belirli olgular dikkate alınarak anlaşılır bir dille açıklanmış ve sunulmuştur (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu aşamada veriler anlamlandırılarak, bulgular arasındaki ilişkileri nasıl açıkladığı belirlenmiştir. Böylece veriler ayrıntılı bir biçimde tanımlanmış ve sunulmuştur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARI

Bu bölümde, velilerin sosyal-duygusal öğrenme konusundaki görüşlerini öğrenmek amacıyla velilerle yapılan görüşmelerin analizine yer verilmiştir. Elde edilen bulgular velilerin açıklamalarının sosyal-duygusal öğrenme, çocuklarının sosyal-duygusal öğrenme beceri düzeyleri ve bu becerilerinin desteklenmesi konusunda düşüncelerini açıkladıklarını göstermektedir. Bu doğrultuda, verilerden elde edilen kategoriler Sosyal-Duygusal Öğrenme, İlkokul Öğrencilerinin Sosyal-Duygusal Beceri Düzeyleri ve İlkokul Öğrencilerinin Sosyal-Duygusal Becerilerinin Desteklenmesi olarak belirlenmiştir.

4.1. Sosyal-Duygusal Öğrenme

Bu kategoride velilerin, sosyal-duygusal öğrenmeyi nasıl tanımladıklarına ilişkin bulgular yer almaktadır. Bulguların tamamı dikkate alındığında, velilerin yarıya yakınının sosyal-duygusal öğrenme kavramını daha önceden duymadıklarını belirttikleri görülmektedir;

Duymadım, bu konuda bir bilgim yok V9

Yok duymadım, sizden önce duymadım V17

Hayır duymamıştım, sizden duydum V27

Yukarıdaki açıklamalar velilerin sosyal-duygusal öğrenmeyi daha önce duymadıklarını göstermektedir. Ayrıca, velilerin yarıya yakını sosyal-duygusal öğrenme kavramını daha önce duymadıklarını ifade etmekle birlikte bu kavramı açıklamaya çalışmışlardır:

İsim olarak duymadım ama kapsamını biliyorum, yani sizin anlattığınız gibi de genel olarak günlük hayatımızda zaten sürekli karşılaştığımız bir durum ama isim olarak sorsanız tabii ki de duymadım V37

Bu kavramı daha önce duymamıştım ama siz anlattığınızda bildiğimiz şeyler olduğunu, yani bildiğim şeyler olduğunu fark ettim V58

Daha önce kavram olarak duymadım ama uygulamaya çalıştığımız şey bu çocuklarımızla alakalı V59

Sosyal-duygusal öğrenme olarak duymadım ama hani daha önce eğitim bilimlerinde işte sosyal hayatın işte çocuğun duygusal gelişimindeki etkisi işte davranışlarına olan yansımaları şeklinde duymuştum V12

Velilerin açıklamaları V37 ve V58'in bu kavramı duymadıklarını ancak araştırmacı ile yaptıkları informal görüşmeler kapsamında günlük yaşamlarında karşılaştıkları ve bildikleri durumları içerdiğini düşündüklerini belirtmişlerdir. Bu açıklamalara benzer şekilde, V59 bu kavramı daha önceden duymadığını ifade etmiştir. V12 ise bu kavramı isim olarak duymadığını ancak, daha önceden aldığı eğitimler kapsamında sosyal-duygusal gelişim hakkında bilgiye sahip olduğunu açıklamıştır. Informal görüşmeler V12'nin Matematik öğretmeni olması dolayısıyla ile konu hakkında bilgiye sahip olduğunu göstermektedir. Bu açıklamalar yukarıdaki öğretmenlerin sosyal-duygusal öğrenme kavramını daha önceden duymadıklarını göstermekle beraber bununla birlikte sosyal-duygusal becerilerin günlük yaşamımızda önemli bir yer tutması sebebiyle bu araştırma kapsamında farkındalık kazandıkları ortaya çıkmaktadır.

Araştırma bulguları velilerin yarısından çoğunun sosyal-duygusal öğrenmeyi daha önce duyduğunu göstermektedir:

Evet daha önce duymuştum, okullarda olsun, herhangi yerlerden hani bilgiye sahibim V4

Evet, herkes şu an sosyal medya kullanıyor zaten ve burada hani bir sürü çocuk, pedagoglar olsun, işte psikologlar olsun sürekli bu konu hakkında konuşmalarını takip ediyorum, o şekilde öğrenmişim, yani denk gelmişim V35

Yukarıdaki açıklamalar, velilerin sosyal-duygusal öğrenme kavramını daha önce duyduğunu göstermektedir. V4 sosyal-duygusal öğrenme kavramını daha önce okul ve farklı yerlerden duyduğunu belirtmiştir. V35 ise bu kavramı sosyal medyadan takip ettiği pedagog ve psikologlardan duyduğunu açıklamıştır. Aşağıdaki veliler ise bu kavramı Sosyal Yaşam Evi'nde duyduklarını açıklamışlardır;

Evet duydum Çanakkale Sosyal Yaşam Evi'nde V6

Daha önce duydum, 2018'de Sosyal Yaşam Evi'nde Anne-Çocuk Eğitim Vakfı'nın bir programına katılmıştık biz, sonrasında da □...□ anaokulunda kreşe giderken öğrenmiştik V8

Yukarıdaki veliler sosyal-duygusal öğrenme kavramını Sosyal Yaşam Evi'nde duyduklarını açıklamışlardır. Sosyal Yaşam Evi, velilerin ikamet ettiği ilin belediyesi tarafından oluşturulmuş çeşitli kurslar, geziler ve sosyokültürel etkinlikler düzenleyen bir birimdir. Bununla birlikte, velilerle yapılan informal görüşmelerde bu kavramı duyduklarını ancak ne olduğunu bilmediklerini ifade ettikleri görülmektedir. Aşağıdaki veliler sosyal-duygusal öğrenme kavramını okullarındaki rehberlik biriminden duyduklarını belirtmişlerdir:

Okullarda rehber öğretmenler tarafından yapılan toplantılarda bunu bize ve çocuklara, velileri bilgilendirdiler, bunlardan haberimiz oldu V3

Daha önce duydum zaten konuyla ilgili de bazı destek eğitimlerine katıldım yine çocuğun okulunun desteklediği, düzenlediği rehberlik birimlerince V20

Okulda yapılan rehberlik servisi çalışmalarında duymuştum V29

Evet duydum, okulumuzun rehberlik öğretmeni tarafından bilgilendiriliyoruz bu konuda V32

Bulgular bazı velilerin sosyal-duygusal öğrenme kavramını çocuklarının öğrenim gördüğü okulların rehberlik servisleri aracılığı ile duyduklarını göstermektedir. Bu doğrultuda V3, V29 ve V32 sosyal-duygusal öğrenme kavramını rehberlik öğretmeni tarafından yapılan toplantılar sırasında duyduğunu belirtmişlerdir. Benzer şekilde, V20 bu kavramı okullarının rehberlik birimleri tarafından düzenlenen çeşitli eğitimler sırasında daha önceden duyduğunu açıklamıştır. Velilerden bazıları ise sosyal-duygusal öğrenme kavramını eğitim alanında aldıkları eğitimlerden duyduklarını belirtmişlerdir;

Evet duydum, çünkü ben de içindeyim, çocuk gelişimi uzmanı olduğum için bu konuda eğitim de aldım, biliyorum V11

Evet bu sene duydum, ders çalışırken örgütsel davranışlar diye bir dersim vardı, orada öğrendim, bu V14

Evet, duydum sosyal-duygusal öğrenme kavramını, formasyon almıştım, o dönemde duyduğumu hatırlıyorum V38

Yukarıdaki açıklamalar V11'in çocuk gelişimi uzmanı olduğu ve bu sebeple sosyal-duygusal öğrenme kavramını daha önceden duyduğunu göstermektedir. Benzer şekilde, V14 aldığı eğitim kapsamında bu kavramı bildiğini belirtmiştir. V38 ise öğretmen olabilmek amacıyla aldığı formasyon eğitimi kapsamında sosyal-duygusal öğrenme kavramını duyduğunu açıklamıştır. Yukarıdaki veliler, eğitim bilimleri ile ilgili alanlarda çeşitli eğitimler aldıkları için bu kavramı daha önceden duyduklarını belirtmişlerdir. Bu durum öğretmen olan veya çocuk gelişimi gibi konularda eğitim alan velilerin sosyal-duygusal öğrenme kavramını daha önce duyduklarını göstermektedir. Sosyal-duygusal öğrenme kavramı hakkında daha önceden bilgisi olan velilerden bazıları bu kavramı aşağıdaki gibi tanımlamışlardır:

... sosyal-duygusal derken, bulunduğu sosyal ortamda, duygularıyla hareket edebilme, duygularıyla öğrenebilme, kızma işte kırgınlık, öfke, nefret, bunları sosyal ortamda öğrenme ve buna karşılık davranış geliştirme şeklinde öğretiler bize, ben de bir öğrenciyim V14

Çocukların yaşadığı süreçte duygu değişimleri olabiliyor, çocukluk, ergenlik işte sınav kaygıları, sınav stresi, bunları yönetebilme, yaşadığı fiziksel, duygusal değişimleri sorunsuz bir şekilde atlatma arkadaş ilişkilerinde, belli ilişkilerinde, öğretmen ilişkilerinde sağlıklı bir şekilde sorun çözebilme yeteneği V28

Çocuklar üzerinde sosyalleşerek gelişimine katkıda bulunmak amacıyla olan bir uygulama bildiğim kadarıyla V39

Sosyal-duygusal öğrenme şu: çocuğa ilişkinizle bağlantılı olan, çocuğun özgüveni yerindeyse eğer, kendisine özgüveni yerinde olan çocuk her şeyde daha kendine olan güveninden dolayı daha atak olabiliyor, daha girişimci olabiliyor, çekimser olmuyor, bunlar da daha çok velilerin ve öğretmenlerle ilişkili oluyor yani biz ne kadar baskılırsak çocuğu ya da bir şey konusunda sınırlarsak çocuğun o kadar özgüveni geri oluyor ve çekimser kalıyor bu sefer içe kapanık çocuklar yetişiyor onlarda da karar verme yetisi olmuyor, işte kolay kolay karar veremiyorlar bir şeylere, kendi gelecekleri ile ilgili bir plan kuramıyorlar, sen ne dersin senin ağzından çıkana göre hareket ediyorlar V10

Yukarıdaki açıklamalar incelendiğinde V14'ün, sosyal-duygusal öğrenme kavramını bireylerin bulunduğu sosyal ortamda duygularıyla hareket edebilmesi ve buna karşılık davranış geliştirmesi olarak açıkladığı görülmektedir. Bu doğrultuda, kızgın olma, kırgınlık, öfke, nefret gibi duyguların sosyal-duygusal öğrenme kapsamında ele alındığını

vurgulamaktadır. Bununla birlikte informal görüşmeler V14'ün öğretmen olmak üzere lisans eğitimi aldığını göstermektedir. Dolayısıyla sosyal-duygusal öğrenme kavramını aldığı eğitim kapsamında öğrendiği anlaşılmaktadır. V28 ise bu kavramı çocukların gelişim süreçleri boyunca yaşadıkları duygu değişimleri ile baş edebilmeleri ve sağlıklı bir şekilde sorun çözebilmeleri olarak açıklamıştır. Bu açıklama doğrultusunda V28'in bahsettiği duygu değişimleri ile baş edebilme becerisi duyguları yönetebilmeyi içermektedir. Bu durum, velinin sosyal-duygusal öğrenme kavramını öz-yönetim boyutu ile ilişkilendirerek açıkladığını göstermektedir. Ayrıca, V28'in bu kavramı çocuğunun arkadaşları ve öğretmenleri ile ilişkilerinde sağlıklı sorun çözebilmesi olarak açıkladığı görülmektedir. Bu durum ilişki becerileri ile açıklanmaktadır (CASEL, 2023). Bu doğrultuda, V28'in sosyal-duygusal öğrenme kavramını tanımlarken, bu kavramı ilişki becerileri boyutunu vurgulayarak açıkladığı anlaşılmaktadır. V39 ise sosyal-duygusal öğrenmeyi çocukların sosyalleşerek gelişimlerini desteklemek amacıyla kullanılan bir uygulama olarak tanımlamıştır. Bu açıklama sosyal-duygusal öğrenmenin ilişki becerileri boyutu ile ilişkilidir (CASEL, 2005). Bu açıklamalara ek olarak; V10 sosyal-duygusal öğrenme kavramını özgüven ile açıklamaktadır. Özgüveni olan çocukların daha girişimci olduğunu belirterek; çocuğun özgüven sahibi olmasında veli ve öğretmenin rolünün büyük olduğunu vurgulamıştır. Veli ve öğretmenlerin çocuğa baskı uyguladığı takdirde özgüvenlerinin ve dolayısıyla karar verme yetilerinin azaldığını ifade etmiştir. Özgüven, kişinin güçlü yönlerini ve yetersizliğini tanıması ve tanımlaması bakımından öz-farkındalık becerisi ile açıklanabilir. Ayrıca, karar verme yetisi, bilgi ve verilerin ışığında gerçekleri analiz ederek gerekçeli bir yargıya varabilme bakımından sorumlu karar verme boyutu ile açıklanmaktadır (CASEL, 2005). Bu doğrultuda V10'un, sosyal-duygusal öğrenme kavramını öz-farkındalık ve sorumlu karar verme becerileri ile ilişkilendirerek açıkladığı görülmektedir. Bu açıklamalara ek olarak, aşağıdaki veliler sosyal-duygusal öğrenmeyi daha önce duymalarına rağmen bu kavrama ilişkin yeterli bilgi sahibi olmadıklarını belirtmişlerdir:

Çok yeterli olduğunu düşünmüyorum, sonuçta hani sosyal beceri, hani karışındaki kişiye bağlı olduğunu düşünüyorum, hani onu anlayabilmek, onun düşüncelerine sahip çıkabilmek bana zor geliyor, tam daha net tam hâkim olduğumu düşünmüyorum V4

Yani yeteri kadar bilgi sahibi olduğumu düşünmüyorum açıkçası, dediğim gibi çok uzun zaman bilgi sahibi olmuştum, şu anda o yüzden zihnimde çok net bir tanımı yok ama dediğim gibi çocuğun duygularını sosyal ortamda ifade edebilmesi, en iyi

şekilde tanımlayabilmesi, insanlarla iyi duygulara girebilmesi olarak hatırlıyorum
yani V38

Yukarıdaki açıklamalar incelendiğinde V4'ün sosyal-duygusal öğrenme kavramını bir başkasını anlayabilmekle ilişkilendirmekle birlikte, bu kavramı ayrıntılı olarak bilmediğini ifade ettiği görülmektedir. Benzer şekilde, V38 sosyal-duygusal öğrenme hakkında uzun zaman önce bilgi edindiğini ifade ederek, konuya ilişkin yeterince bilgi sahibi olmadığını söylemiştir. Bununla birlikte, bu kavramı çocukların sosyal ortam içerisinde kendilerini ifade edebilmeleri, duygularını tanımlayabilmeleri ve diğer insanlarla karşılıklı olarak iyi duygular içinde olabilmeleri olarak tanımlamıştır. Bu açıklamalar incelendiğinde, çocukların duygularını tanımlayabilmeleri sosyal-duygusal öğrenmenin öz-farkındalık boyutu ile; olumlu ilişkiler kurabilme ise ilişki becerileri boyutu ile açıklanmaktadır (CASEL, 2023). Bu bulgu, V38'in kendi açıklamasını destekler biçimde sosyal-duygusal öğrenme kavramını tanımlarken sadece iki boyuta odaklandığı ve diğer boyutları tanımında dikkate almadığını göstermektedir. Bu açıklamalar V4 ve V38'in açıklamalarının bu kavram hakkında yeterince bilgi sahibi olmadıklarını göstermektedir. Aşağıdaki veliler ise sosyal-duygusal öğrenme hakkında bazı bilgilere sahip olduklarını belirtmekle birlikte ayrıntılı bir açıklamada bulunmamışlardır:

Yani aslında okumayı çok seven bir insanım ve çocukların sosyal hayata katılabilmeleri için de açıkçası onların eğitimlerine dair kitapları okumayı da araştırmayı da seviyorum, yani %100 diyemem tabii ki herkesin her konuda eksikleri vardır ama en azından çocuklarımın eğitimi için yeterli bilgi sahibi olduğumu düşünüyorum V44

Yeterince bilgi sahibi olduğumu düşünüyorum ama mutlaka eksik noktalarım vardır çünkü bazen hani bu süreçte kontrol edemediğimiz durumlar olabiliyor ne kadar bilgili olsak da V57

V44 yukarıdaki açıklamasında çocukların sosyal gelişimleri hakkında araştırma yaptığını ve birçok yayın okuduğunu vurgulayarak; çocuklarının eğitimi konusunda sosyal-duygusal öğrenme hakkında yeterli bilgiye sahip olduğunu düşündüğünü belirtmiştir. V57 de benzer şekilde konu ile ilgili eksikliklerinin olabileceğini ancak, yeterli bilgiye sahip olduğunu belirtmiştir.

Bulgular velilerin yarısından çoğunun sosyal-duygusal öğrenme kavramını daha önce duymuş olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, bu velilerin sosyal-duygusal öğrenmeyi etraflıca tanımlamakta güçlük çektikleri, açıklamalarında sadece bazı boyutlara odaklandıkları anlaşılmaktadır. Velilerin yarıya yakını ise sosyal-duygusal öğrenme konusunda herhangi bir bilgiye sahip olmadıklarını belirtmişlerdir.

4.2. İlkokul Öğrencilerinin Sosyal-Duygusal Beceri Düzeyleri

Araştırmanın bu kısmında velilerin ilkokul öğrencilerinin gösterdikleri sosyal-duygusal becerileri üzerine görüşleri, incelenmiştir. Elde edilen bulgular sosyal-duygusal öğrenmenin öz-farkındalık, sosyal farkındalık, ilişki becerileri, öz-yönetim becerileri, sorumlu karar verme becerileri boyutları kapsamında açıklanmıştır. Bu kategoriye ait alt kategoriler aşağıdaki gibidir;

- 4.2.1. Öz-Farkındalık Becerileri
- 4.2.2. Sosyal Farkındalık Becerileri
- 4.2.3. İlişki Becerileri
- 4.2.4. Öz-Yönetim Becerileri
- 4.2.5. Sorumlu Karar Verme Becerileri

4.2.1. Öz-Farkındalık Becerileri: Bu bölümde velilerin çocuklarının öz-farkındalık becerilerine dair düşünceleri incelenmiştir. Bulgular velilerin yarısından fazlasının çocuklarının kendi duygu ve düşüncelerinin farkında olduklarını düşündüklerini göstermektedir:

Evet farkında olduğunu düşünüyorum, yaptığımız konuşmalarımızda gerek okul çevresinde gerek dışarda kursa giderken birtakım olayların farkında ve bunların sebep-sonuç ilişkilerini çok irdeliyor, çok araştırıyor, bana soruyor, nasıl davranmak gerekir anne? bu durumda ne yapmak gerekir? hangisi doğrudur? gibi, birtakım araştırmalar içine giriyor V14

Kesinlikle düşünüyorum, gayet farkında, bunu zaten kendisi de sürekli dile getiriyor yani bizim her dediğimizi kabul etmiyor, sorguluyor mutlaka V5

Yukarıdaki velilerin açıklamaları incelendiğinde; V14'ün çocuğunun kendi duygu ve düşüncelerinin farkında olduğunu düşündüğü anlaşılmaktadır. Çocuğuyla gerçekleştirdikleri konuşmalarından yola çıkarak okul veya okul dışında karşılaştığı olayları sorguladığını, olaylardaki sebep-sonuç ilişkilerini incelediğini ve sorular sorduğunu belirtmiştir. Bu açıklamaya benzer şekilde, V5 çocuğunun kendi duygu ve düşüncelerinin farkında olduğunu düşündüğünü belirterek; bu kaniya çocuğunun her denileni kabul etmeyip mutlaka sorgulaması ile vardığını açıklamıştır. Öz-farkındalık bireylerin kendi duygu, düşünce ve değerlerinin farkında olmayı gerektirmekle birlikte; kendi duygularını yorumlama, düşünce ve davranışlarıyla bağlantı kurma becerilerini gerektirir (Zins ve Elias, 2007). Bu açıklamalar yukarıdaki velilerin çocuklarının öz-farkındalık becerisine sahip olmalarını sorgulayıcı olmaları ile ilişkilendirdiklerini göstermektedir. Ayrıca, açıklamalar V14'ün çocuğunun bu beceriye sahip olduğunu sebep-sonuç ilişkisi kurmasından anladığını göstermektedir. Karşılaşılan olaylarda sebep-sonuç ilişkisi kurabilmek için olayları ve durumları muhakeme edebilme becerisinin kazanılması gereklidir. Alanyazın muhakeme becerisinin sorumlu karar verme becerileri ile ilişkili olduğunu göstermektedir (Le Buffe vd., 2009). Bu doğrultuda V14'ün çocuğunun öz-farkındalık becerilerine sahip olmasını sorumlu karar verme becerisi ile ilişkilendirerek açıkladığı görülmektedir. Aşağıdaki veliler çocuklarının öz-farkındalık becerisine sahip olduğunu aşağıdaki gibi açıklamışlardır:

Düşünüyorum, çünkü kendi istediğini ve duygularını ifade eden bir çocuk V34
Evet kesinlikle, ne istediğini çok iyi bilen bir çocuk ya da istemediğini, istemediğin de tepkisini rahatça belli edebilen bir çocuk, özgüveni yüksek V45
Evet kendini ifade edebilir her zaman, kızdığında, sinirlendiğinde veya istemediği bir şey olduğunda net bir şekilde kendini ifade edebilir V32

Yukarıdaki veliler çocuklarının öz-farkındalık becerisine sahip olduğu kendi duygu ve düşüncelerinin farkında olması ile ilişkilendirerek açıklamışlardır. Örneğin, V34 çocuğunun kendi istediğini ve duygularını ifade ettiğini belirtmektedir. Benzer şekilde, V45 ve V32 istemediği bir şey ile karşılaştığında tepki verdiğini ve kendini ifade ettiğini vurgulamaktadır. Yukarıdaki bulgulara benzer olarak, velilerden birkaçı ise çocuklarının öz-farkındalık becerisine sahip olmasını duygu ve düşüncelerini açıkça ifade edebilmesi ile ilişkilendirerek açıklamaktadırlar:

Evet düşünüyorum, kendini de çok iyi ifade eder, duygularını da çok açık bir dille dile getirebilir, kesinlikle çekincesi yoktur herhangi bir konuda V37

Mesela bir şeyi beğendiğinde söylüyor ya da hani üzüldüğünde ben hani bu arkadaşım beni üzdü bugün ondan etkilendim diyor, onları ifade edebiliyor V6

Yukarıdaki velilerin açıklamaları incelendiğinde; V37 çocuğunun kendini çok iyi ifade edebildiğini, duygularını açık bir şekilde çekinmeden dile getirebildiğini açıklamıştır. V6 ise çocuğunun bir şeyi beğendiğinde ya da bir olay karşısında üzüldüğü durumlarda bunu ifade ettiğini belirtmiştir. Bu açıklamalar velilerin çocuklarının kendi duygu ve düşüncelerinin farkında olduğunu düşündükleri ve bu durumu çocuklarının kendilerini rahatça ifade edebilmeleri ile ilişkilendirdiklerini göstermektedir. Aşağıdaki veliler çocuklarının öz-farkındalık becerisine sahip olduğun aşağıdaki örneklerle açıklamışlardır:

Farkında, artık her şeyi söylüyor, işte sen bunu yaptın hatta şeyi bile ben biraz sesim yükseldiği zaman bağırdığım zaman sen diyor kötü davranıyorsun bana diyor bana böyle davranmamalısın, onu bile uyarmaya başladı bu yıl artık V10

Evet farkında çünkü bana geri geldiğinde sert tepkiler veriyor, sen burada yanlış yaptın, sen benim hakkımı aramıyorsun, bak onun annesi şöyle davranıyor sen bana o şekilde davranmadım diye ifade edebiliyor, bu güzel bir şey V11

V10 ve V11'in açıklamaları çocuklarının kendilerine nasıl davranılmasını istediğini rahat bir şekilde ifade edebildiğini; dolayısıyla velilerinin kendilerine olan davranışlarını eleştirel bir şekilde dile getirdiğini göstermektedir.

Bulgular bazı velilerin, çocuklarının öz-farkındalık becerisine sahip olmaları sayesinde özgüvenli olduklarını düşündüklerini göstermektedir:

Bence özgüvenini sağlıyor, aile içinde mesela annem kızacak ben onu yapmayayım diye kendini çekimser bırakmıyor mesela, benim dediğim iyi ya da kötü de olsa bunu ben kabul edebiliyorum diyor, hata yaptığında gelip özür dileyebiliyor mesela, tartıştığımız konularda anneciğim özür dilerim ben seni kırmak istememiştım diyebiliyor V11

Özgüveni yüksek bir çocuk olduğu konusunda dışarıdan cümleler duyuyorum hatta fazla özgüvenli olduğuna dair, kendini ifade edebildiği için de hem sorunları daha iyi çözebiliyor bence hem de ne istediğini daha iyi anlatabiliyor V40

Yukarıdaki açıklamalar incelendiğinde V11'in çocuğunun kendi duygu ve düşüncelerinin farkında olması sayesinde çekinmeden düşündüğü şeyleri gerçekleştirebildiğini ve bu doğrultuda çocuğunun özgüvenli olduğunu düşündüğü görülmektedir. V40 ise çocuğunun kendi duygu ve düşüncelerinin farkında olması dolayısı ile kendini ifade edebilme konusunda iyi olduğunu ve bu sayede özgüveninin arttığını düşündüğünü açıklamıştır. Yukarıdaki açıklamalar V11 ve V40'ın çocuklarının kendi duygu ve düşüncelerinin farkında olmasının onların özgüvenli olmalarını sağladığını düşündüklerini göstermektedir. Bu doğrultuda, yukarıdaki velilerin çocuklarının öz-farkındalık becerilerine sahip olmalarının özgüvenli olmalarına yol açtığını vurguladıkları anlaşılmaktadır. Aşağıdaki veliler ise çocuklarının öz-farkındalık becerisine sahip olmasını özgüvenli olmalarının yanında olumlu iletişim kurabilmeleri ile açıklamışlardır;

Kendini ifade ettiğinde tabii ki kendine güveni de geliyor, iletişimi de artıyor, insanlarla iletişimi de artıyor, o şekilde V6

Bence olumlu etkiliyor yani kendine güveni çok yüksek, özgüveni yüksek, ne bileyim başarılı, hani bu onun hayatta başarılı olmasını da sağlıyor sadece yani okul anlamında değil sosyal ilişkilerinde de çok başarılı, o yüzden bence olumlu etkiliyor V45

Bulgular V6'nın, çocuğunun öz-farkındalık becerisine sahip olmasının kendini rahatça ifade ederek, özgüvenli bir tavır sergilemesine bağlamıştır. Bu doğrultuda, iletişim becerilerinin de geliştiğini ve bu durumun insanlarla iletişimini artırdığını vurgulamıştır. Benzer şekilde, V45 çocuğunun öz-farkındalık becerisinin davranışlarını olumlu yönde etkilediğini ifade etmiştir. Ayrıntılı açıklandığında, çocuğunun bu sayede özgüveni yüksek ve sosyal ilişkilerinde başarılı olduğunu açıklamıştır. Bu açıklamalar, yukarıdaki velilerin çocuklarının öz-farkındalık becerisine sahip olmalarının onların özgüvenlerinin ve iletişim becerilerinin artmasına yol açtığını ifade ettiğini göstermektedir. Bu açıklamaları destekler şekilde, aşağıdaki veliler çocuklarının öz-farkındalık becerisine sahip olmalarının iletişim becerilerini olumlu etkilediğini söylemişlerdir:

genelde anlatabildiği için o sinirliliği yaşamıyor, en azından kriz anlarımız daha rahat çözülüyor bizim için, hani ben bu yüzden üzgünüm ya da ben bu yüzden işte kızgımın, bu yüzden kırgınım, bu yüzden hayal kırıklığına uğradım diyebiliyor, onu diyebilmesi de en başta iletişimimizi güçlendiren bir durum zaten V12

arkadaşlarıyla arasında bir olay geçtiğinde mesela arkadaşına kırıldıysa, kırıldığını ona söyleyebiliyor veyahut da benimle ilişkisinde de aynı şekilde, ben eğer kırdırıysam veya kırdıysam bana da sen bana bunu yaptın anne, ben buna üzuldüm, kırıldım diye kendisini ifade edebiliyor, böylelikle de daha çok çözüme kavuşturabiliyoruz bazı şeyleri V51

Yukarıdaki açıklamalar incelendiğinde V12'nin çocuğunun öz-farkındalık becerisine sahip olmasının kendini açıkça ifade etmesini sağladığını belirtmiştir. Bu durumun iletişimde yaşanabilecek krizleri önlediğini vurgulamıştır. V12 çocuğunun kendini rahatça ifade edebilmesinin aralarındaki iletişimi de geliştirdiğini belirtmektedir. V51 ise çocuğunun kendi duygu ve düşüncelerinin farkında olması sonucunda çevresindekilere karşı çekinmeden duygularını ifade edebildiğini ve bu sayede sorunlarını daha rahat çözebildiğini düşündüğünü açıklamıştır. Bu açıklamalar sonucunda V12 ve V51'in benzer şekilde çocuklarının kendi duygu ve düşüncelerinin farkında olmaları sonucunda çevresindekilerle çekinmeden rahatça iletişim kurabildiklerini ve bir sorun yaşamaları durumunda bunu kolayca çözebildiklerini düşündükleri görülmektedir. Velilerin bazıları ise çocuklarının öz-farkındalık becerilerine sahip olmaları sonucunda kendini rahatça ifade edebilmelerinin ve kendi kararlarını vermelerinin kolaylaştığını açıklamışlardır:

Çok olumlu etkiliyor çünkü çok özgür bir çocuk, duygularını çok iyi ifade eder yani karşılığında karşı tarafa bana kızar mı ya da benim için farklı düşünür mü tepkisi olmaz, her şeyi açıkça konuşabilir hem arkadaşlarıyla hem öğretmeniyle hem de ailesiyle çok rahat paylaşabilir V37

Evet kendi kararlarını her zaman kendisi veriyor yani onda ben kesinlikle müdahale etmiyorum kendisine, yemek yemek, yemekten bahsedeyim mesela örnek olarak, karnım doydum diyor, uzattığın zaman kesinlikle zaten yemeğini yemiyor yani o yüzden de kendi kararlarını kendisini vermesini istiyorum ben de V52

Kendi isteğine göre davranıyor ya ne kadar tamamen öyle olmasını istemesem de biraz fazlaca kendi isteğini, çünkü şu an hep ben döneminde, sadece kendi istekleri senin isteklerin değil, o ne isterse o döneminde şu dönem V10

Yukarıdaki açıklamalar incelendiğinde, V37 çocuğunun kendi duygu ve düşüncelerinin farkında olmasının davranışlarını olumlu yönde etkilediğini ve bunun sonucunda karşısındaki kişi ile çekinmeden rahatça düşüncelerini paylaşabildiğini düşündüğünü açıklamıştır. Bunların yanında, V37 çocuğunun başkalarının kızmasını veya

farklı bir tepki vermesini önemsemeyeceğini açıklamıştır. Alanyazın başkalarının duygularını anlama ve bakış açılarını algılama becerisini sosyal farkındalık becerileri ile ilişkilendirmektedir (Elias ve Mocerı, 2012). V37'nin açıklaması sonucunda bu velinin çocuğunun öz-farkındalık becerilerini sosyal farkındalık becerileri ile ilişkilendirerek açıkladığı anlaşılmaktadır. Benzer şekilde, V52 çocuğunun kendi duygu ve düşüncelerinin farkında olması sayesinde kendi kararlarını her zaman kendisinin verdiğini, kendisini rahatça ifade edebildiğini ve bu durumdan memnun olduğunu açıklamıştır. V10 ise çocuğunun kendi duygu ve düşüncelerinin farkında olması sonucunda kendi isteklerine yönelik hareket ettiğini, başkalarının isteklerini umursamadığını düşündüğünü açıklamıştır. Alanyazın 7-11 yaş arası çocukların Piaget'nin gelişim özellikleri kapsamında somut işlemler döneminde olduğunu ve bu dönemdeki çocukların benmerkezcilikten uzaklaşmaya başladıklarını vurgulamaktadır (Cherry, 2021; Senemoğlu, 2018). V10 ve V52'nin yukarıdaki açıklaması ilkokul öğrencilerinin hâlen benmerkezci davranışa sahip olduğuna işaret etmektedir. Aşağıdaki veliler ise çocuklarının öz-farkındalık sahibi olmalarının davranışları konusunda sorumluluk almalarını desteklediğini ifade etmişlerdir:

Mantıklı ve düşünsel olarak davranıyor, yani neye nasıl cevap vermesi gerektiğini ne yaparsa doğru ne yaparsa yanlış arasında gidip geliyor, yani doğru olanı tercih etmeye çalışıyor hep ve mantıklı düşünerek yapmaya bazı şeyleri V14

Bence olumlu yön sağlıyor, çünkü hani kendi kararının arkasında durabildiği sürece hani büyüdüğünü de fark ediyor, hani bir şeyi kendim yaptım kendim sonucunu çekerim diyebiliyor, mesela sınavına çalışmadı mı eksik not aldı mı bunun kendi hatasından dolayı olduğunu biliyor, onun için üzülüyor en azından hani bunlarla içgüdüsel olarak baş edebiliyor bence V4

Yukarıdaki açıklamalar incelendiğinde V14, çocuğunun öz-farkındalık becerisine sahip olmasının davranışlarının sonuçlarını düşünerek hareket etmesini desteklediğini belirtmiştir. Bu açıklamayı destekler biçimde, V4 öz-farkındalık becerisine sahip olmasının çocuğunun davranışlarının sonuçları konusunda sorumluluk almasını sağladığını ifade etmektedir. Örneğin, sınava çalışmadığı ve bu sebeple düşük not aldığında bunun kendi sorumluluğunu aldığını söylemiştir. Velilerin bu açıklamaları öz-farkındalık becerisinin çocukların aldıkları kararları etkilediğini düşündüklerini göstermektedir. Bu açıklamalar velilerin, çocuklarının öz-farkındalık becerisine sahip olmalarını sorumlu karar alma becerileri ile ilişkilendirdiklerini göstermektedir. Bu açıklamalara ek olarak, aşağıdaki veli

çocuğunun öz-farkındalık becerilerine sahip olmasının karar almasını kolaylaştırdığını vurgulamıştır:

Karar alması kolay oluyor ama her çocukta olduğu gibi tabii yanlış kararlar üzerinde direktme gibi huyları var bazen V32

V32 çocuğunun öz-farkındalık becerilerinin karar alma becerilerini etkilediğini ifade etmiştir. Örneğin; her ne kadar zaman zaman yanlış kararlarda ısrarcı olsa da öz-farkındalık becerisi sayesinde çocuğunun kolay karar aldığını söylemiştir. Bununla birlikte, velilerden birkaçı çocuklarının kendi duygu ve düşüncelerinin farkında olduklarını ancak bunları dile getiremediklerini düşündüklerini açıklamışlardır;

Farkında, ama çok fazla dile getiremiyor V19

Farkındayım fakat içe kapanık olduğu için sözlü dile getiremiyor bazı ortamlarda V41

Yukarıdaki açıklamalar V19'un çocuğunun kendi duygu ve düşüncelerinin farkında olduğunu ancak dile getiremediğini düşündüğünü göstermektedir. V41 ise benzer şekilde çocuğunun kendi duygu ve düşüncelerinin farkında olduğunu düşündüğünü belirtmiştir. Ancak, çocuğunun içine kapanık bir yapıya sahip olduğunu, bu yüzden duygu ve düşüncelerini her ortamda ifade edemediğini düşündüğünü söylemiştir.

Bulgular bazı velilerin çocuklarının öz-farkındalık becerisine yeterince sahip olmadığını düşündüklerini belirtmişlerdir:

Tamamen değil hani daha öğrenme aşamasında, o da hani gün geçtikçe hani değişiyor, şeyleri de değişiyor, öğrenme aşamasında çok öyle olduğunu düşünmüyorum V36

Bence çok yeterli değil, evet farkındalığı yüksek ama yaşı gereği, dördüncü sınıf, on yaşında, yaşı gereği hala karmaşalar yaşıyor, içinde ister içselleştirdiği bazı konularda farkındalığı ne kadar yüksek olsa da bazen sorunlar yaşıyor V15

Yukarıdaki veliler çocuklarının öz-farkındalık becerisine tamamen sahip olmadığını düşündüğünü ifade etmişlerdir. Örneğin; V36 çocuğunun kendi duygu ve düşüncelerinin

tamamen farkında olmadığını düşündüğünü; ancak bu durumun gün geçtikçe değiştiğini belirtmiştir. Çocuğunun öz-farkındalık bakımından henüz öğrenme aşamasında olduğunu açıklamıştır. V15 ise çocuğunun kendi duygu ve düşüncelerinin yeterince farkında olmadığını düşündüğünü, bazı konularda farkındalığı yüksek olsa da kendi duygularını fark etmede karmaşa yaşayabildiğini açıklamıştır. Bu açıklamalar yukarıdaki velilerin çocuklarının kendi duygu ve düşüncelerini ifade edebilme konusunda yetersiz olduklarını düşündüklerini ve bu durumu yaşlarının küçük olması ile açıkladıklarını göstermektedir. Velilerden biri ise çocuğunun kendi duygu ve düşüncelerinin farkında olmadığını düşündüğünü belirtmiştir;

Düşünmüyorum çok duygusal ama çok da kendinin bilinci olduğunda yani çok fark ettiğinin düşünmüyorum, farkında olduğunu düşünmüyorum V31

V31'in yukarıdaki ifadesi çocuğunun kendi duygu ve düşüncelerinin farkında olmadığını düşündüğünü göstermektedir. Bu bulgu yukarıdaki velinin çocuğunun öz-farkındalık becerisine sahip olmadığını düşündüğünü göstermektedir.

Çocuklarının kendi duygu ve düşünceleri bakımından öz-farkındalığa sahip olmakla birlikte dile getiremediğini düşünen velilerin açıklamaları aşağıdaki gibidir:

Kendini kapatıyor, tekrar tekrar sorduğumuzda da cevap vermiyor, bazen cevap veriyor bazen vermiyor V19

Yani şöyle çocuklar eğer hani kendini iyi anlatmazlarsa iyi ifade etmezlerse hırçınlaşıyorlar, agresifleşiyorlar V25

İsyankâr gibi, bayağı bir asi gibi davranıyorlar bazen ama güzelce konuştuğumda sonradan yumuşamaya başlıyor V41

Yukarıdaki açıklamalar incelendiğinde, V19 çocuğunun kendi duygu ve düşüncelerinin farkında olmasına rağmen bunları dile getirememesi sonucunda kendini kapatarak sorulan sorulara cevap vermemesi gibi davranışlar sergilediğini açıklamıştır. V25 ise çocukların kendilerini iyi ifade edemedikleri durumlarda agresif hareketler sergileyebildiğini söylemiştir. Benzer şekilde, V41 çocuğunun kendi duygu ve düşüncelerinin farkında olmasına rağmen bunları dile getiremediği için isyankâr davrandığını belirtmiştir. Buna ek olarak, çocuk ile konuştuğunda daha olumlu davranışlar

sergilediğini açıklamıştır. Bu açıklamalar çocukların duygu ve düşüncelerini dile getiremedikleri zaman olumsuz davranışlar sergilediklerini göstermektedir. V31'in aşağıdaki açıklamaları bu bulguları desteklemektedir:

Bazen olumsuz etkileyebiliyor yani böyle çok farklı durumlarda çok farklı tepkiler verebiliyor sonra kendi kendini işte geriye dönüp neden böyle oldu falan gibi düşüncelere girebiliyor, tam farkında değil yani açıkçası o da V31

V31 çocuğu duygu ve düşüncelerini dile getiremediği zaman farklı tepkiler verdiğini söylemiştir. Ancak daha sonra davranışlarının sonuçlarını sorguladığını belirtmiştir.

Özetle bulgular velilerin yarısından fazlasının çocuklarının öz-farkındalık becerilerine sahip olduklarını göstermektedir. Bununla birlikte velilerin çocuklarının öz-farkındalık becerilerine dair görüşleri, çocukların bu becerilerini farklı şekillerde kullanarak sorumlu karar verme ve sosyal farkındalık becerilerini etkilediğini yansıtmaktadır. Ancak bazı veliler çocuklarının bu becerilerini tam olarak kullanamadıklarını veya duygularını ifade etmekte zorlandıklarını düşünmektedirler.

4.2.2. Sosyal Farkındalık Becerileri: Bu bölümde velilerin, çocuklarının sosyal farkındalık becerileri hakkındaki görüşlerine ilişkin bulgulara ulaşılmıştır. Bulgular velilerin yarısından fazlasının çocuklarının başkalarının duygu ve düşüncelerinin farkında olduklarını düşündüğünü göstermektedir. Örneğin; aşağıdaki veliler çocuklarının arkadaşlarının, aileden birinin veya başkalarının hislerini anlayabildiğini ifade etmişlerdir:

... etrafında olanların da yani bir arkadaşının yüzü düştüğünde veya ev içerisinde benim bile yüzüm düştüğünde anne neden moralin bozuk ya da senin yüzün düştü veya arkadaşım ağlıyor anne ona bakalım mı diye tepkilerle gelir, etrafındaki kişilerin duygu ve düşüncelerini de gayet yakından takip edebiliyor V51
Evet düşünüyorum tabii ki de anlamaya çalışıyor yani hani başkalarının hislerinden haberdar, onunla ilgili düşünceleri de anlayabiliyor, ya farkında genel olarak V58

Yukarıdaki açıklamalar, V58'in çocuğunun başkalarının duygularını anlayabildiğini söylediğini; çocuğunun başkalarının kendisi ile ilgili düşüncelerinin farkında olduğunu düşündüğünü göstermektedir. V51 ise çocuğunun kendisinin morali bozuk olduğunda bunu

anlayabildiğini veya arkadaşı bir şeye üzüldüğüne onunla ilgilenmek istediğini belirtmiştir. V51'in açıklaması çocuğunun başkalarının duygu ve düşüncelerini yakından takip ettiğini, ilgisiz kalmadığını belirtmekle birlikte; çocuğunun birinin yüz ifadesine göre ne hissettiğini anlayabildiğini vurguladığını göstermektedir. Bu bulgu V51'in çocuğunun duygusal okuryazarlık becerisine sahip olduğuna işaret etmektedir. Benzer şekilde, V38 çocuğunun sosyal farkındalık becerisine sahip olduğunu duygusal okuryazarlık becerisi ile ilişkilendirerek açıklamaktadır:

... kesinlikle başkalarının da düşüncelerini farkında olduğunu düşünüyorum, insanların yüz ifadelerini mesela çok önemser, işte öğretmenim işte şöyle baktı, böyle baktı işte babam kızgın baktı yani onların duygularının dışavurumları bile onun üzerinde oldukça etkilidir, o yüzden başkalarının duygu ve düşüncelerini de tanımlayabiliyor yani V38

V38 çocuğunun başkalarının duygu ve düşüncelerinin farkında olduğunu başkalarının yüz ifadelerini anlayabilmesi ile ilişkilendirerek açıklamaktadır. Velilerin bu açıklamaları, sosyal farkındalık becerisinin duygusal okuryazarlık ile ilişkili olduğunu düşündüklerine dikkati çekmektedir. Yüz ifadelerini ve aktarılan mesajları anlamak duygusal okuryazarlığın bir göstergesidir (Erel, 2015). Bu doğrultuda V51 ve V38'in benzer şekilde çocuklarının sosyal farkındalık becerilerine sahip olduklarını duygusal okuryazarlık becerisine sahip olmalarından anladıkları görülmektedir.

Aşağıdaki veliler çocuklarının başkalarının hissettikleri ile yakından ilgilendiklerini belirtmişlerdir:

Tabii ki gözlemlediğim kadarıyla başkalarının duygu ve düşüncelerini fark ettiğini görebiliyorum özellikle sınıf arkadaşlarında üzüntü veya korku veya farklı algılar olduğu zaman onları bana iletiyor, kendisiyle de ilgili olduğu zaman iletiyor V53
Evet arkadaşlarını özel takip ediyor, nasıl olduklarını bana anlatıyor V54

V53 ve V54 çocuklarının arkadaşlarının duygu ve düşüncelerini fark ettiğini belirtmişlerdir. V53 çocuğunun başkalarının duygu ve düşüncelerinin farkında olduğunu düşündüğünü; bunu da çocuğunun sınıf arkadaşlarının üzüldüğü, korktuğu veya farklı bir duygu yaşadığında kendisine gelip anlatması sayesinde fark ettiğini ifade etmiştir. V54 ise

çocuğunun arkadaşlarının duygularını yakından takip ettiğini belirtmiştir. Velilerin ifadeleri çocuklarının kendileriyle yaptıkları paylaşımlar sayesinde sosyal farkındalık becerilerine sahip olduklarını düşündüğünü göstermektedir. V29 ve V39 ise çocuklarının sosyal farkındalık becerilerine sahip olmasını aşağıdaki gibi açıklamışlardır:

çevresinde olan her şeyin farkında, doğru ya da yanlış yaptığını, arkadaşları ile arasında hani üçüncü ve dördüncü kişinin, hani iki, üç ve dördüncü kişinin arasındaki sorunu tarafsız bir şekilde dile getirebiliyor V29

okulun nasıl geçtiğini, arkadaşlarının neler yaptığını, derslerde neler oynadığını soruyorum, bugün yaramazlık yapan var mı, sınıf başkanı olduğu için onları nasıl gözlemediğini tespit etmeye çalışıyorum, işte yapmış olduğu yaramazlıkları anlatıyor, birisine birisi kötü davrandığı zaman ama diyor bunun, bu kişi haklıydı diyor, ona hak veriyor, bu tarz konuşmalarımız oluyor V39

Yukarıdaki açıklamalar incelendiğinde V29 çocuğunun çevresinde olanların farkında olduğunu ve çevresindeki başkaları arasında gelişen sorunlarda, sorunu tarafsız bir şekilde dile getirebildiğini belirtmiş ve bu durumu çocuğunun sosyal farkındalık becerisine sahip olması ile ilişkilendirmiştir. Benzer şekilde V39 çocuğuyla gerçekleştirdiği sohbetler sırasında çocuğunun çevresini nasıl gözlemediğini anlamaya çalıştığını belirterek çocuğunun sosyal farkındalık becerilerine sahip olduğunu düşündüğünü söylemiştir. Aşağıdaki veliler ise çocuklarının sosyal-farkındalık becerisine sahip olduğunu aşağıdaki gibi açıklamaktadırlar:

Farkında olduğunu düşünüyorum, ben üzgünken beni anlayabiliyor, arkadaşlarında da aynı şekilde ya da sevinçlerini paylaşabiliyor arkadaşlarının, bizim V8

Evet düşünüyorum yani biz mesela ev içinde ya da işte nasıl söyleyeyim aile içinde hani bir sıkıntı olduğundan ne kadar belli etmek istemesek de o, bunu anlar yani ya da arkadaşlarında bir sıkıntı olduğunda farkına varır yani, çok gizlemek mümkün olmaz, anlar yani V45

Ya düşünüyorum çünkü üzgün olduğumuzda ya da mutlu olduğumuzda bizim ne hissettiğimiz nasıl bir tepki vereceğimizi biliyor, ona karşı ona göre davrandığını düşünüyorum V48

Yukarıdaki açıklamalar incelendiğinde V8'in çocuğunun başkalarının duygu ve düşüncelerinin farkında olduğunu belirterek; onların ve ailesinin sevincini paylaştığını ifade

ettiği görülmektedir. V45 ise çocuğunun ailesinin veya arkadaşlarının herhangi bir sıkıntısı olduğunda bunun farkına vardığını açıklamıştır. Benzer şekilde, V48 ise çocuğunun başkalarının mutlu veya üzgün olduğunda ne hissettiğini anlayabildiğini ve ona göre davranış geliştirdiğini düşündüğünü söylemiştir. Bu açıklamalara ek olarak; aşağıdaki veliler çocuklarının sosyal farkındalık becerisi kapsamında arkadaşlarının duygu ve düşüncelerini fark ederek; onları incitmek için kendi davranışlarını düzenlediklerini belirtmişlerdir:

Evet, oldukça da önemsiyor, o böyle düşünür şunu yapmamalıyım ya da şu şöyle düşünür bunu yapmamalıyım diyor çoğu zaman V2

Evet farkında olduğunu düşünüyorum, bunu da yaşıyorum zaten, arkadaşlarını, mesela bir şey var söylemek istiyor ama onu kırabileceğini düşünerek bunu geri adım atıyor, yani kırılmasını istemiyorum diyor, kırılacaktı diyor ve geri adım atıyor yani, bunu benimle paylaşıyor V3

Farkında, kötü bir şey söylediği zaman hani, üzüleceğinin farkında, hani ona yanlış bir hareket yaptığı zaman küser falan diyor V7

Evet [...] merhametli bir çocuk oradan yola çıkarak söyle cevaplayabilirim bir başkasının üzüldüğü noktada daha da üzerine gidip üzmez, geri adım atıp onu sakinleştirecek davranışlara yönelir yani farkındalığı yüksek bir çocuk V40

V2 çocuğunun başkalarının düşüncelerini önemseydiğini ifade ederek; davranışlarını düzenlediğini belirtmektedir. V3 ve V40 çocuklarının başkalarının duygu ve düşüncelerinin farkında olduğunu vurgulayarak; çocuklarının başkalarının üzülmemesi için davranışlarına dikkat ettiğini ifade etmişlerdir. V7 ise çocuğunun söyledikleri veya yaptıklarının başkalarını kırabileceğinin farkında olduğunu belirtmiştir. Alanyazın başkalarının düşüncelerine saygı duyma becerisinin velilerin açıklamalarına benzer şekilde sosyal farkındalık boyutu ile ilişkilendirildiğini göstermektedir (Le Buffe vd., 2009). Aşağıdaki veliler çocuklarının sosyal farkındalık becerilerine sahip olduğunu belirttikleri açıklamalarında çocuklarının başkalarının duygularını kendi duygularından daha çok önemseydiğini düşündüklerini belirtmişlerdir:

Evet işte başkalarının duygularını daha çok önemsiyor kendi duygularından V30

Kesinlikle düşünüyorum, her zaman karşısındakine çok önem veriyor, kendinden daha fazla karşısındakine çok önemli onun için V31

Yukarıdaki açıklamalar V30 ve V31'in çocuklarının başkalarının duygu ve düşüncelerini kendi duygu ve düşüncelerinden daha çok önemseydiğini düşündüklerini göstermektedir. Bu açıklamalara ek olarak aşağıdaki veli de çocuğunun sosyal farkındalık becerilerine sahip olduğunu düşündüğünü belirterek şu açıklamada bulunmuştur;

Evet düşünüyorum ...yani kendine yapılmasını istemediği bir şeyi karşı tarafa arkadaşlarına da yapmaz o yüzden düşünüyorum V16

V16'nın açıklaması incelendiğinde çocuğunun kendisine yapılmasını istemediği hareketleri başkasına da yapmadığını belirttiği ve dolayısıyla başkalarının duygu ve düşüncelerinin farkında olduğunu düşündüğü görülmektedir. Bu açıklamalara ek olarak aşağıdaki veliler de çocuklarının sosyal farkındalık becerilerine sahip olduğunu düşünmektedirler ve bunu empati ile ilişkilendirerek açıklamışlardır:

Evet gerçekten de hani çocuğum empati kurabilen bir çocuk, hani kendi arkadaşına kırdığı zaman da onu neden kırdığını düşünebiliyor, düşünüyorum yani arkadaşlarının kararlarını da saygılı, karşısındakini düşünüyor V4
Evet farkında olduğunu düşünüyorum çünkü empati yapabiliyor, empati, empati açısından geliştiğini düşünüyorum, yaşlılarına göre de iyi olduğunu düşünüyorum bu konuda, bu yüzden başkalarının duygularına, düşüncelerine, seçimlerine saygılı, her şeyden önce saygılı bir çocuk olduğunu düşünüyorum V22

V4 çocuğunun empati kurabilmesinin başkalarının duygu ve düşüncelerini anlamasını sağladığını ifade ederek; bu sayede çocuğunun başkalarının kararlarına saygı duyduğunu belirtmiştir. Benzer şekilde, V22 çocuğunun empati kurabildiği için başkalarının duygu, düşünce ve seçimlerine saygı duyabildiğini düşündüğünü söylemiştir. Bu açıklamalar doğrultusunda veliler çocuklarının sosyal farkındalığa sahip olduğunu düşündüklerini ifade etmişlerdir. Alanyazın incelendiğinde sosyal-duygusal öğrenmenin sosyal farkındalık boyutunun bireylerin çevresine karşı empati ve şefkat göstermelerini de içerdiği görülmektedir (CASEL, 2023). Aşağıdaki velilerin ifadeleri bu açıklamayı desteklemektedir. Veliler çocuklarının sosyal farkındalık becerilerine sahip olmalarını empati kurabilmesi ile ilişkilendirmişlerdir:

Düşünüyorum evet, farkında, onlarla empati kurarak halledebiliyor düşüncelerini anlatabiliyor V9

Evet ...çocuklarla beraber gezerken engelli bir çocukla karşılaşmıştık o çocuk için mesela çok üzölmüşlerdi ve bu benim çok hoşuma gitmişti, buradan onların ne hissettiğini anladıklarını ya da işte ne kadar kötü bir durum olduğunu onlar için üzölmelerini bu bence bir çocuk için her çocuğun hissetmeyeceği bir duygu V35

Evet, kesinlikle empati zaten söylemişim empati yeteneği yüksektir, karşındakinin herhangi bir kusuru varsa kesinlikle onun yüzüne vurmaz, ona göre davranır herhangi üzgün olduğu zaman mesela onu teselli etmeye çalışır, yapabileceği bir şey varsa yardımcı olmaya çalışır yardımcı olamayacağı bir durum olursa öğretmeni ile paylaşır, çözüm bulmaya çalışır V37

Yukarıdaki veliler çocuklarının empati kurma becerisine sahip olmasının sosyal farkındalık sahibi olmasını desteklediğini belirtmişlerdir. Örneğin; V9 çocuğunun başkalarının duygu ve düşüncelerinin empati yoluyla farkında olduğunu düşündüğünü belirtmiştir. V35 ise sadece ilkokula giden çocuğunun değil bütün çocuklarının engelli bir çocukla karşılaştığında kendilerini onun yerine koyarak onun ne hissedebileceğini anlamaya çalıştıklarını ve üzöldüklerini ifade etmiştir. V37'nin açıklaması incelendiğinde, çocuğunun empati yeteneğinin yüksek olduğunu düşündüğünü belirttiği görölmektedir. Bu doğrultuda, davranışlarını düzenlediği ve zor durumlarda insanlara yardımcı olmaya çalıştığını vurgulayarak sosyal farkındalık becerilerine sahip olduğunu düşündüğünü ifade etmektedir. Bu açıklamalar velilerin çocuklarının sosyal farkındalık becerilerine sahip olmasını empati kurmaları ile ilişkilendirdiklerini göstermektedir.

Aşağıdaki veliler çocuklarının başkalarına karşı şefkat gösterdiklerini ancak empati yapmakta zorlandıklarını açıklamışlardır:

Gösterir, çok şeydir yani işte şurada oyun oynarken biri düşse hemen gider üzölür, şey yapar, bir yerin acıdı mı, etti mi yani hani, yardım edeyim mi, çok şefkatlidir yani ama empati konusunda biraz zayıf, hani şefkat gösterme konusunda iyi ama empati pek hani şey yapamaz ona, beceremiyor yani bilmiyorum, böyle karşındakinin hani ben şöyle yapsam ne hissedirdi böyle kendini onun yerine koyamıyor henüz yani V17

Gösterdiğini düşünüyorum hayvan sevgisi fazla yani bu konularda çok hassas bir çocuk, kendi çocuğum adına söylüyorum ama tabii onun yerine kendisini koyma

konusunda biraz açıkçası hani bilmiyorum ...yeteri kadar şefkat duygusu da gelişmiştir diye düşünüyorum V56

Yukarıdaki açıklamalar V17'nin çocuğunun zor durumda olan birine karşı şefkat duyabildiğini ancak empati göstermeyi henüz çok beceremediğini, kendisini başkasının yerine koymakta zorlandığını düşündüğünü göstermektedir. Çocuğunun başkalarının duygu ve düşüncelerinin farkında olma konusunda yetersiz olduğunu düşünen V56 ise çocuğunun kendisini başka birinin yerine koyma konusunda yetersiz olduğunu belirtmiş; ancak çocuğunun şefkatli olduğunu düşündüğünü vurgulamıştır. Bu açıklamalar sonucunda V17 ve V56'nın benzer şekilde çocuklarının çevresindekilere karşı şefkat gösterebildiklerini ancak empati gösterme konusunda yetersiz kaldıklarını düşündükleri ortaya çıkmaktadır. Bu açıklamalara ek olarak aşağıdaki veliler, çocuklarının çevresindekilere empati gösterdiklerini ancak göstermedikleri durumlarından da olabileceğini düşündüklerini belirtmişlerdir;

şu yaş kavramında empati duyguları çok fazla gelişmemiştir çocukların ama benim onlara verdiğim örneklerle insanların yerine kendileri koymaları gerektiğini biliyor ama bunu yapabilip yapamama, yapamadığını ben bilmiyorum hani dediğim gibi o sinir anında belki kavga esnasında belki bunu yapamayabilir ama normal bir durumla karşılaştığı zaman ya da yolda gördüğü engelli birisini, insanı gördüğü zaman onun adına üzülebiliyorsa empati duygusunun geliştiğini düşünüyorum V35

Evet kesinlikle çok empati gösteriyor, insanlara hep bana olsa nasıl davranılır, ben yapsam bana nasıl davranılır şeklinde, çok fazla konuşuyor yani insanları kendi yerine koyuyor onları da kendinin yerine koymasını istiyor, o şekilde davranmak istiyor ama zaman zaman da tamamen farklı oluyor hiç empati yapmadığını da görebiliyorum yani V14

Yukarıdaki açıklamalar incelendiğinde çocuğunun başkalarının duygu ve düşüncelerinin farkında olduğunu düşünen V35, çocukların yaşları dolayısıyla empati duygularının çok fazla gelişmediğini, kendisinin çocuğuna verdiği örnekler dolayısıyla çocuğunun kendisini karşısındakinin yerine koymayı bildiğini ancak bunu uygulayıp uygulamadığından emin olmadığını, çocuğunun sinirli bir anında karşısındakine empati gösteremeyebileceğini ancak sinirli olmadığı durumlarda empati yapabildiğini düşündüğünü belirtmiştir. Çocuğunun başkalarının duygu ve düşüncelerinin farkında olabilmesinin

karşısındaki kişiye göre değişeceğini düşünen V14 ise benzer şekilde çocuğun çevresindekilere empati gösterebilmesi durumunun da değişken olduğunu, kendisini karşısındaki kişinin yerine koymayı bildiğini ve bunu karşı taraftan da beklediğini ancak bazı zamanlarda bunu yapmadığını gözlemlediğini açıklamıştır. Bu doğrultuda V35 ve V14'ün benzer şekilde çocuklarının empatiyi bildiklerini ancak bazen uygulamadıkları durumların da olabildiğini düşündükleri görülmektedir. Velilerin bu açıklamalarına ek olarak aşağıdaki veliler ise çocuklarının bazı kişilere karşı empati gösteremedikleri durumların da olabildiğini açıklamışlardır;

Arkadaşlarına daha fazla bazen evde kardeşine çok o empatiyi şey yapamayabiliyor yani, kuramayabiliyor, bazen çok hani onu geliştirmiş oluyor çok yapıyor bazı günde hiç anlayamayabiliyor V36
Dediğim gibi duruma göre yani karşısındaki ondan küçükse ve özel bir durumu varsa kesinlikle olarak karşısındakine empati gösterebilir ama kendisinden büyükse ve kendisinden bazı özellikleri daha üstünse kesinlikle göstermiyor V46

Yukarıdaki açıklamalar incelendiğinde çocuğun başkalarının duygu ve düşüncelerinin farkında olabilmesinin karşısındaki kişiye göre değişeceğini düşünen V36 çocuğunun kardeşine gösterdiğinden daha fazla empatiyi arkadaşlarına karşı gösterebildiğini, empati gösterebilmesi durumunun değişken olduğunu belirtmiştir. Çocuğunun başkalarının duygu ve düşüncelerinin farkında olduğunu düşünen V46 ise benzer şekilde çocuğunun karşısındaki kişiye göre empati yapabilmesi durumunun değiştiğini, kendisinden küçüklere karşı empati ile yaklaştığını ancak kendinden büyüklere veya kendinden daha üst konumda gördüğü kişilere karşı empati yapamadığını düşündüğünü belirtmiştir. Bu açıklamalar doğrultusunda V36 ve V46'nın benzer şekilde çocuklarının yalnızca belirli kişilere karşı empati gösterebildiğini, istemedikleri kişilere karşı empati gösteremediklerini düşündükleri ortaya çıkmaktadır. Bu açıklamalara ek olarak aşağıdaki veliler ise çocuklarını empati konusunda henüz yeterli bulmadıklarını belirterek şu açıklamalarda bulunmuşlardır;

Yani empati kurmaya çalışıyor bence ama diyorum ya bir, bu yaş grubunda bir bencillik var bence ya da erkek olduğu için benim oğlum hani önce ben gibi davranıyor, çok empati ve şefkat gösterdiğini düşünmüyorum açıkçası V42

Ya anlatıyor az-çok empati şefkat var ama çok fazla da şey değil, tamamen bazen bilincinde olmadığı olaylar da oluyor, tam olarak anlayamadığı V10

Yukarıdaki velilerin açıklamaları incelendiğinde çocuğunun başkalarının duygu ve düşüncelerinin farkında olmadığını düşünen V42, çocuğunun empati kurabilmek için çabaladığını ancak kendi düşüncelerine öncelik tanınması dolayısıyla karşısındakine empati ve şefkat gösteremediğini düşündüğünü belirtmiştir. Çocuğunun başkalarının duygu ve düşüncelerinin farkında olduğunu düşünen V10 ise çocuğunun empati ve şefkat gösterebilmesinin henüz az bir seviyede olduğunu, çocuğunun bazen anlayamadığı durumların da olabildiğini düşündüğünü açıklamıştır. Bu açıklamalardan hareketle V42 ve V10'un benzer şekilde çocuklarını empati ve şefkat konusunda henüz yetersiz buldukları görülmektedir. Bulgular aşağıdaki velilerin çocuklarının sosyal farkındalık becerilerine sahip olmasını yardımlaşma ile ilişkilendirdiklerini göstermektedir:

Evet, arkadaşlarının duygu ve düşüncelerine önem veriyor, yani bir arkadaşı ile alakalı bir sıkıntı olduğu zaman, her zaman ona yardımcı olmaya çalışıyor elinden geldiğince, bunu da zaten ben okulda arkadaşların ortamına girdiğimde gördüm yani V52

incitmemeye kırmamaya özen gösterir ... yolda düşen çocuğu kaldırmayı onu onunla yardımlaşmayı seviyor, küçüklere çok fazla hani yardımlaşma duygusu çok fazla, hani küçükleri daha çok kırmamaya çalışır onları üzmemeye çalışır, zarar vermediği için o yüzden düşünüyorum V43

V52, çocuğunun çevresindekilerin duygu ve düşüncelerine önem verdiğini; zor durumlarda çevresindekilere yardımcı olduğunu belirterek, çocuğunun sosyal farkındalık becerisine sahip olduğunu düşündüğünü açıklamıştır. V43, benzer şekilde, çocuğunun yardımsever davranışlarını vurgulayarak; kimseyi kırmamak için özen gösterdiğini, ihtiyacı olanlara yardım ettiğini, herkese karşı kibar davrandığını söylemiştir. Bu davranışları doğrultusunda, çocuğunun sosyal farkındalık becerisine sahip olduğunu düşündüğünü ifade etmiştir. Bu açıklamalar sonucunda V52 ve V43'ün çocuklarının sosyal farkındalık becerilerine sahip olmasını yardımsever olmaları ile ilişkilendirdikleri anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, aşağıdaki veliler ise çocuklarının yalnızca önemsedikleri insanların duygu ve düşüncelerinin farkında olduğunu belirtmişlerdir:

Aile içinde çok sevdiklerinin kesinlikle farkında, üzüntülü, sevinçli zamanlarını çok seviyorsa eğer, birlikte paylaşılmışlıklar varsa evet farkında ama çok tanımadığı ya da bilmediği insanların sadece şu olmuştur, önemli değil geçer gibi yorumlar yapar V14

Bazen sevdiği insanlarınkini hani hemen fark edebiliyor ama eğer hani çok vakit geçirmediği insanlarsa onlara karşı biraz daha hani şey olabiliyor hani, daha acımasız mı diyeyim? Hani acımasız da demeyeyim de hani onlara karşı biraz daha farklı düşüncelere sahip olabiliyor onları da yine hani eğer benimle konuşuyorsa bana hani anlatıyorsa ki büyük bir ihtimalle konuşuyor oluyoruz, o şekilde hani şey yapıyorum, açıklıyorum yani ondan empati yapması gerektiğini, hani arkadaşının neden öyle davrandığını falan anlatıyorum o şekilde hani şey yapabiliyor yani V36

V14 çocuğunun aile içerisindeki sevdiği insanların duygu ve düşüncelerini önemseydiğini, bununla birlikte tanımadığı insanların duygu ve düşüncelerini çok dikkate almadığını, onlara karşı umursamaz davrandığını belirtmiştir. V36 ise V14'e benzer şekilde çocuğunun sevdiği insanların duygu ve düşüncelerini önemseydiğini ancak çok iyi tanımadığı insanlara karşı daha acımasız, duyarsız davrandığını vurgulayarak; kendisinin çocuğunu bu konuda uyardığını, ona empati kurmasını aşılama çalıştığını belirtmiştir. V14 ve V36'nın açıklamalarından hareketle çocukların tanıdıkları ve sevdikleri insanlara karşı sosyal farkındalık becerileri sergileyebildikleri, onların duygu ve düşüncelerini anlayabildikleri anlaşılmaktadır. Ancak, çocukların tanımadıkları insanlara karşı bu becerileri sergileyemedikleri, onların duygu ve düşüncelerine karşı duyarsız kaldıkları görülmektedir. Bu açıklamalar ilkökul yaş grubundaki çocukların sosyal farkındalık düzeylerinin kişiye göre değiştiğini göstermektedir. Bu açıklamalara ek olarak aşağıdaki veliler çocuklarının sosyal farkındalık becerilerini her zaman sergileyemediklerini düşündüklerini açıklamışlardır:

anlık hareketlerine baktığımda tabii ki 8 yaşında bir çocuk, önce benim diyebiliyor ama düşündüğünde karşı tarafın da haklı olduğu konusunda da karar kıldığı zamanlar oluyor açıkçası V44

Bazen yani her zaman farkında olmuyor, yani kendi duygu ve düşüncelerini, yani kendi duygu ve düşüncelerinden ayrılıp, karşısındakine geçemiyor yani, o böyle şey yapıyor bazen, bir de benim oğlumda dikkat eksikliği hiperaktivite var, o yüzden de böyle önce bir sakinleşmesi gerekiyor, daha sonra karşısındakini sakin kafayla anlayabiliyor yani V17

Başkasının duygularını, yani yerine göre, eğer durum karşısında bildiği bir şeye ya da yaşadığı şeylerdense evet farkında ama yani her, yani bazen bilemediği durumlar da oluyordur diye düşünüyorum V49

Bu açıklamalar V44'ün çocuğunun henüz yaşının küçük olması sebebiyle zaman zaman benmerkezci bir yaklaşım gösterdiğini vurguladığına işaret etmektedir. Ancak, konu üzerinde düşündüğünde başkalarının ne hissedebileceğini, duygu ve düşüncelerini anlayabildiğini belirttiği anlaşılmaktadır. V17 ise benzer şekilde çocuğunun bazen başkasının duygu ve düşüncelerini anlayamadığını belirterek empati becerisi gösteremediğine dikkati çekmektedir. Bu durumu çocuğunda dikkat eksikliği olması ile ilişkilendirerek açıklamıştır. Bu doğrultuda, çocuğunun yalnız sakinleşebildiği zaman karşı tarafın duygu ve düşüncelerini anladığını açıklamıştır. V49 ise V44 ve V17'ün açıklamalarına benzer olarak, çocuğunun başkalarının duygu ve düşüncelerini her zaman anlayamadığını ifade etmiştir. Bununla birlikte, karşısındaki kişinin içinde bulunduğu durumu daha önce kendisi deneyimlediyse o kişinin duygu ve düşüncelerini anlayabildiğini belirtmiştir. Alanyazın ilkökul düzeyinde öğrenim gören çocukların gelişim özellikleri bakımından somut işlemler dönemi olduğunu ve bu doğrultuda yalnız doğrudan kişisel deneyimleri doğrultusunda akıl yürütebildiklerini vurgulamaktadır (İnanç vd., 2005). Bu doğrultuda, V49'un açıklamasının ilkökul öğrencilerinin gelişim özellikleri ile örtüştüğü anlaşılmaktadır.

Velilerin yarıya yakını, çocuklarının olaylar karşısında başkalarının duygularını dikkate aldıklarını düşündüklerini açıklamışlardır:

kesinlikle yani üzüldüğü zaman ona göre hareket ediyor, kızgınsa ona göre davranıyor, kendini onun yerine koyabiliyor, üzülmüşse yardımcı olmaya çalışıyor yani bu konuda evet gayet dikkate aldığını düşünüyorum V58

olaylar karşısında başkalarının duygularını dikkate alır, bunu önemser, başkalarının mutlu olması ya da üzülmesi onu da mutlu eder ya da üzülür, etrafındaki insanların ruh haleti onu çok etkiler V38

Kesinlikle dikkate alır yani karşı tarafın rahatsız olabileceği bir davranışı asla yapmaz, kendisine de yaptırmaz hani karşı tarafta da kendisini rahatsız edecek bir durum olursa kesinlikle ona bir çizgi çeker, yani asla onun kuralları vardır kendine ait ama başkasını kurallarını da zorlamaz V37

Velilerin açıklamaları çocuklarının başkalarının duygu ve düşüncelerini dikkate aldıklarını düşündüklerini göstermektedir. V58 çocuğunun karşısındaki insanın ruh haline göre davranışlarını düzenlediğini söyleyerek; karşısındaki kişi kızgınsa ona göre davrandığını, üzgün ise yardımcı olduğunu belirtmiştir. Bu açıklamalar doğrultusunda, çocuğunun başkalarının duygularını dikkate aldığını ifade etmiştir. V38 ise çocuğunun olaylar karşısında başkalarının duygularını dikkate aldığını başkalarının üzüntü veya sevincini paylaşması ile açıklamaktadır. Ayrıca, çocuğunun başkalarının ruh halinden etkilendiğini belirtmiştir. Bu açıklamalara ek olarak, V37 çocuğunun başkalarının duygularını dikkate aldığını başkalarını rahatsız edecek davranışlarda bulunmaması ile açıklamıştır. Aşağıdaki veliler ise çocuklarının olaylar karşısında başkalarının duygularını dikkate aldığını aşağıdaki gibi açıklamaktadır:

Evet, alır, alır, kesinlikle alır ... Mesela arkadaşlarıyla tartıştığında ya da işte bir arkadaşının morali bozuk olduğunda onu anlayıp teselli etmeye gider yani, okulda falan benzer şeyler çok olmuştur, şu an şey yapamıyorum ama olmuştur V45
Çok çok iyi alıyor, onları da iyi gözlemliyorum yani bir çocuk sınıf arkadaşı olsun oyun arkadaşları olsun yaptığı davranışlardan veya üzüntüsünden, sevincinden şey yapabiliyor farkına varabiliyor ve kavram da çıkarabiliyor bundan, bunda tabii şeyin de etkisi var, abisinin de etkileri var V53

V45 çocuğunun başkalarının duygularını dikkate aldığını gerektiğinde karşısındakini teselli ederek ona destek olabilmesi ile ilişkilendirerek açıklamıştır. V53 ise çocuğunun olaylar karşısında başkalarının duygularını dikkate aldığını belirterek bu duruma çocuğunun abisiyle olan ilişkisinin de etkisi olduğundan bahsetmiştir. Bu açıklamalara ek olarak aşağıdaki veliler ise çocuklarının olaylar karşısında başkalarının duygularını dikkate aldığını gösteren açıklamaları aşağıdaki gibidir:

Dikkate alıyor, çok fazla önemsiyor zaten arkadaşlarını, onları sürekli kendince şöyle düşünmüştür deyip koruyor V12
Evet alır, kırdıysa, üzdüyse özür diler veyahut da gönlünü yapmak için muhakkak o arkadaşıyla iletişime geçer V51

Yukarıdaki iki veli de çocuğunun olaylar karşısında başkalarının duygularını dikkate aldığını belirtmişlerdir. V12 bu durumu çocuğunun arkadaşlarını çok fazla önemsemesi ile

belirtirken; V51 gerekli durumlarda özür dilemesi ile açıklamıştır. Bu açıklamaların yanında, aşağıdaki veliler ise çocuklarının başkalarının duygularını dikkate almasını empati yapabilmeleriyle ilişkilendirmişlerdir:

Evet, başkalarının üzülmelerini istemez, ben her zaman ona anlatıyorum bak oğlum sen olsaydın bu durumda ne yapardın? Ne kadar üzüldürdün? Ya bir oyuncak bulduğunda, anne bunu alabilir miyim? Senin oyuncuğın kaybolursa başka çocuk alsa ne yaparsın? Üzülürüm anne, o zaman bırak onu, farkında, anlıyor V54

Evet, evet, kesinlikle yani hem arkadaşlarına, şu an sosyal ortamındaki arkadaşlarına, hayvanlara özellikle gözlemliyorum onu, doğaya, ağaçlara, kuşlara, böceklerle ve her şeye karşı evet hem empati duygusuyla yaklaşıyor hem de gerekli olan özeni gösterdiğini düşünüyorum V22

Bulgular, V54'ün çocuğunun başkalarını üzmemekten çekindiğini ve empati kurarak onları anladığını, böylelikle duygularını dikkate aldığını belirtmiştir. Bu açıklamalara ek olarak, V54 çocuğunun empati kurabilmesi için onu sorularla yönlendirdiğini belirtmiştir. V22 ise çocuğunun çevresindeki her şeye empati ile yaklaştığını ve bu doğrultuda başkalarının duygularını dikkate aldığını belirtmiştir. Bazı veliler ise çocuklarının başkalarının duygularını her zaman dikkate almadığını ifade etmişlerdir:

o da değişkenlik gösteriyor yani, yani tamamen o anki onun ruhsal durumuna bağlı aslında, o anda bir şeye çok itlendiyse karşısındaki insan hiç önemli olmuyor yani ama o anda sakin bir şeydeyse, durumdaysa o zaman karşısındakini önemsiyor yani üzüldüyse mesela yani biz mesela tartışıyoruz oğlumla, yani o sakin kalabiliyorsa o anda benim duygularımı anlıyor, benim üzüldüğümü fark ediyor ama çok böyle hani bir şeye çok sinirlendiyse beni bile gözü görmüyorsa o zaman hiç umuru olmuyor yani, sen ağlamışsın, bağırmışsın, üzülmüşsün hiç umuru olmuyor yani V17

Bazen alıyor, bazen almıyor o, o zamanki yaşanan olaya göre değişiyor, baştan agresif olarak yaklaşabiliyor ama sonunda nasıl bir şey olduğunu anlattığımız zaman da yanlış duyguya yanlış şeye kapıldığının da farkına varıyor, oturarak, konuşarak hallediyor V43

V17 çocuğunun ruhsal durumuna bağlı olarak başkalarının duygularını dikkate aldığını belirtmiş; çocuğunun bir durum karşısında sakin kalabildiği takdirde başkalarının duygularını önemseddiğini belirtmiştir. Bu açıklamaya benzer olarak, V43 çocuğunun

başkasının duygularını bazen dikkate aldığını; bu durumunun yaşanan olaya göre değiştiğini vurgulamıştır. Buna göre, dikkate almadığı durumlarda olay çocuğa ayrıca anlatıldığı ve üzerinde konuşulduğu takdirde çocuğun başkalarının duygularını dikkate aldığını söylemiştir. Bazı veliler çocuklarının olaylar karşısında başkalarının duygularını dikkate almadıklarını açıklamışlardır;

Hayır, hiçbir şekilde almıyor, sadece kendininkini dikkate alıyor, ya onun için doğru veya yanlış var karşısındaki için doğru, yanlışı önemsemiyor V46

Almıyor açıkçası, kendi duygularının yönünde davranıyor V48

Almaya çalışıyor ama bence uygulayamıyor yani istediğini ya da istemediğini evet görüyor ama kendi duygularına bence çok fazla yön veremediği için dikkate alamıyor, öyle diyeyim V42

Yukarıdaki açıklamalar velilerin çocuklarının başkalarının duygu ve düşüncelerinin farkında olmadığını düşündüklerini göstermektedir. Örneğin, V46 çocuğunun yalnız kendi duygularını dikkate aldığını, karşısındaki insanların duygularını önemsemediğini söylemiştir. Benzer şekilde, V48 çocuğunun başkalarının duygularını dikkate almadığını, kendi duygularına öncelik verdiğini açıklamıştır. V42 ise çocuğunun başkalarının duygularını dikkate almak için çabaladığını ancak bunu kendi duygularını henüz yönlendiremediği için yapamadığını belirtmiştir. Velilerin bazıları ise sosyal farkındalığa sahip olmadıklarını düşündüklerini belirtmişlerdir:

O konuda çok düşünmüyor gibi, hani biraz bencil, biz mi öyle yetiştiriyoruz bilmiyorum, hep “ben” duygusu olduğu için çocuklar çok empati kuramıyorlar, anlatıyoruz ediyoruz ama bilmiyorum yaşlarından dolayı mı, şu an hani çok şey yapmıyorlar ama duygusal olduğu için, yine biri üzüldüğünde o da üzülüyor, ama biraz bencillik de var, tek çocuk olduğu için de paylaşımı da yok fazla V6

Düşünmüyorum, çünkü bencil davranıyorlar, hani çoğu şeye bencil yaklaşıyorlar, empati kuramadıklarını düşünüyorum hani birinci sınıf altı yaşında, yedi yaşında diyelim daha yeni yeni inşallah öğrenecekler V42

Yukarıdaki velilerin açıklamaları incelendiğinde V6, çocuğunun başkalarının duygu ve düşüncelerini önemsemediğini belirtmekle birlikte; çocukların ben-merkezli olduğunu vurgulayarak empati kuramadıklarını ifade etmiştir. V6'nın açıklamaları yakından

incelendiğinde, bu durumun çocukların yetiştirilme tarzından veya yaşlarından kaynaklanabileceğini düşündüğü anlaşılmaktadır. Bu açıklamalara ek olarak V6 çocuğunun duygusal biri olduğunu ve çevresinde birinin üzüldüğü durumlarda onun da üzüldüğünü söylemiştir. Sosyal farkındalık başkalarının duygularıyla ilgilenmeyi içerir (CASEL, 2023). V6'nın başkası üzüldüğünde çocuğunun da üzüldüğünü açıklaması her ne kadar sosyal farkındalığa sahip olmadığını söylese de aslında açıklamalar çocuğun sosyal farkındalığa belirli bakımlardan sahip olduğunu ancak velinin bu durumun farkında olmadığını göstermektedir. V42 ise V6'nın açıklamalarına benzer olarak, çocuğunun başkalarının duygu ve düşüncelerinin farkında olduğunu düşünmediğini belirtmiş; çocukların genelinin bencilce düşündüğünü ve empati kuramadıklarını vurgulamıştır. Bu durumu çocukların yaşlarının küçük olmasına bağlayarak; gelecekte bu becerileri edinebileceklerini düşündüğünü belirtmiştir. Bu açıklamalardan hareketle, yukarıdaki velilerin bu yaş grubu çocukların benmerkezci davranışlar sergilediğini, bu doğrultuda kendi düşüncelerini daha fazla önemsediklerini ve empati kuramadıklarını düşündükleri görülmektedir.

Özetlenecek olursa bulgular, velilerin yarısından fazlasının çocuklarının sosyal farkındalık becerilerine sahip olduğunu düşündüğünü göstermektedir. Bu veliler, çocuklarının arkadaşlarının, aile üyelerinin veya başkalarının duygu ve düşüncelerini anladığını ifade etmişlerdir. Bununla birlikte, bazı veliler ise çocuklarının bu becerileri henüz tam olarak geliştiremediklerini ve empati yapamadıklarını ifade etmişlerdir. Bazı veliler çocuklarının bu becerileri sadece belirli kişilere karşı sergilediğini ve tanımadıkları insanlara karşı empati kuramadığını vurgulamışlardır. Velilerin bazıları çocuklarının sosyal farkındalık becerilerini duygusal okuryazarlık becerileri ile ilişkilendirerek açıklamışlardır.

4.2.3. İlişki Becerileri: Bu bölümde velilerin, çocuklarının ilişki becerileri hakkındaki görüşlerine ilişkin bulgular yer almaktadır. Bulgular velilerin yarısından fazlasının çocuklarının kolay arkadaşlık kurabildiğini düşündüğünü göstermektedir:

Evet, çok kolay kuruyor V10

Çok kolay arkadaşlık kurabiliyor, evet, arkadaşları ile arası iyidir genel olarak V1

Kolay arkadaşlık kuruyor hatta çok böyle kurmak istemeyenin de arkasından gidiyor yani konuşmaya çalışıyor V7

Bulgular V10'un çocuğunun çok kolay arkadaşlık kurduğunu düşündüğünü göstermektedir. Benzer şekilde, V1 çocuğunun çok kolay arkadaşlık kurabildiğini ve arkadaşları ile iletişiminin iyi olduğunu belirtmiştir. V7 ise çocuğunun kolay arkadaşlık kurduğunu ve hatta kendisiyle arkadaşlık kurmak istemeyenlerle bile arkadaşlık kurmak için çabaladığını ifade etmiştir. Bu açıklamalar yukarıdaki velilerin çocuklarının kolay arkadaşlık kurduklarını düşündükleri görülmektedir. Aşağıdaki veliler ise çocuklarının çeşitli sosyal ortamlarda çekinmeden, kolayca arkadaşlıklar kurabildiklerini düşündüklerini vurgulamışlardır:

Evet sokakta gördüğü her çocukla, parkta oynayan her çocukla gidip adın ne senin, kaç yaşındasın, hangi okula gidiyorsun gibi çok rahat diyaloga girer V38
Kesinlikle kesinlikle, gittiğimiz her ortamda hiç tanımadığı insanların arasına çok çabuk hemen kendine bir çevre oluşturur V45

Yukarıdaki açıklamalar V38'in çocuğunun sosyal ortamlarda diğer çocukların yanına giderek çekinmeden onlarla iletişim kurmaya çalıştığını ve bunu çok rahat bir şekilde yapabildiğini düşündüğünü göstermektedir. Benzer şekilde V45 çocuğunun bütün sosyal ortamlarda tanımadığı insanların arasına girerek kolayca arkadaşlık kurabildiğini belirtmiştir. Aşağıdaki veliler ise çocuklarının kolay arkadaşlık kurabildiklerini düşündüklerini belirterek; bu durumu çocuklarının sosyal olması ile ilişkilendirmişlerdir:

Yani kolay kurduğunu düşünüyorum yani sosyal bir çocuk zaten, o yüzden kurabiliyor V56
Evet sosyal ve yırtık, kolay arkadaşlık kurabilir V28

Yukarıdaki velilerin açıklamaları incelendiğinde V56'nın çocuğunun kolay arkadaşlık kurduğunu ve bunun çocuğunu sosyal olarak nitelendirmesinden kaynaklandığını düşündüğü görülmektedir. Benzer şekilde V28 de çocuğunun kolay arkadaşlık kurduğunu söyleyerek onun sosyal biri olduğunu belirtmiştir. Bu açıklamalara ek olarak aşağıdaki veliler ise çocuklarının çevredekilerle kolaylıkla bağ kurarak arkadaşlık edinebildiklerini düşündüklerini açıklamışlardır;

Çok kolay arkadaşlık kuruyor öyle bir sorunu yok yani gerek insanlarla gerek hayvanlarla bağlantıları gerçekten hem çok kuvvetli hem de çok çabuk bir şekilde oluyor yani hiç öyle bir sıkıntıları olmuyor V59

Çok, çok kolay arkadaşlık kurabiliyor, biz mesela buraya geldiğimiz, eylülde okula başladık, 6-7 ay oldu herhalde, yeni sınıfına üçüncü sınıfa hemen alıştı, arkadaşları çok seviyor, o konuda bir sıkıntım yok yani, girişken, arkadaşları da kabul ediyor V21

Yukarıdaki velilerin açıklamaları V59'un çocuğunun kolay arkadaşlık kurduğunu düşündüğünü ve bu durumu çevresiyle çabuk bir şekilde kuvvetli bağlar kurması ile ilişkilendirdiğini göstermektedir. V21 ise çocuğunun kolay arkadaşlık kurabilmesini çocuğunun çevresine kolayca alışarak onlar tarafından kısa sürede sevilmesi ve kabul edilmesi ve girişken olması ile ilişkilendirerek açıklamıştır. Alanyazın ilişki becerilerini sağlıklı ilişkiler kurma ve sürdürme yeteneği olarak açıklamaktadır (CASEL, 2023). V59 ve V21'in açıklamaları çocuğunun ilişki becerilerine sahip olmasını kolay arkadaşlık kurabilmesi ile ilişkilendirerek açıkladığını göstermektedir.

Aşağıdaki veliler çocuklarının kolay arkadaşlık kurmakla birlikte öncesinde bir çekinme aşamasının olduğunu düşündüklerini açıklamışlardır:

Kuruyor kolay arkadaşlık kurabiliyor, önce bir çekilir ama bir konuşmak istemez, fakat karşı taraftan da aynı enerjiyi aldığı zaman kolaylıkla arkadaşlık eder, konuşur, sohbet eder, oyun oynar hani ayırmaz yani V14

Kurabiliyor yani hani okulda bir sıkıntı yaşamadı, okul döneminde işte anaokulu, işte üç sene de 1. sınıf, 2. sınıf ve 3. Sınıf kurabiliyor önce bir hani çekiniyor gibi geliyor bana ama sonra bakıyorum ki girdiği ortamda hani hem sevilmiş hem anlaşıyor, hani kurs olsun ya da normal ders olsun ya da diğer arkadaş gruplarıyla gayet iyi anlaşıyor yani bir sıkıntı yaşamıyor V36

Yukarıdaki bulgular V14'ün çocuğunun kolay arkadaşlık kurabildiğini; ancak öncelikle kendisini geri çektiğini, karşısındaki kişiden olumlu sinyaller aldığında onunla hemen arkadaşlık kurabildiğini düşündüğünü göstermektedir. Benzer şekilde, V36 çocuğunun çevresiyle kolay arkadaşlık kurmakla birlikte öncelikle bir çekinme aşamasının olabileceğini düşündüğünü belirtmiştir. Aşağıdaki veliler ise çocuklarının kolay arkadaşlık

kurabildiğini; fakat bu durumun yaş gruplarına göre değişebileceğini düşündüklerini belirtmişlerdir:

... gördüğüm kadarıyla çok zorlanmıyor ama daha çok böyle kendinden büyükler ve en azından kendi gibi nasıl diyeyim, ortak, böyle paydaşları olan çocuklarla kolay arkadaşlık kurabiliyor V20

Evet kuruyor, kendi yaşlıları ile alakalı kuruyor fakat büyüklerle karşı biraz çekingen V39

Yukarıdaki açıklamalar velilerin çocukların başkaları ile arkadaşlık kurmasında karşı tarafın yaşının önemli olduğunu belirttiklerini göstermektedir. Örneğin, V20 çocuğunun kolay arkadaşlık kurabildiğini ancak genellikle kendinden büyükler veya kendisiyle ortak paylaşımı olan kişilerle vakit geçirmekten daha çok hoşlandığını düşündüğünü belirtmiştir. V20'nin açıklamasının aksine, V39 çocuğunun kendinden büyüklerle karşı çekingen yaklaştığını, kendi yaşlılarıyla daha iyi geçindiğini açıklamıştır. Bu açıklamalardan farklı olarak, aşağıdaki veliler ise çocuklarının her yaş grubuyla kolayca arkadaşlık kurabildiklerinden bahsetmişlerdir;

Evet o konuda çok iyi, çok çok iyi hatta, çok rahat bir şekilde diğer bir kendi yaşıtı biraz küçüğü veya biraz büyüğü olsun direkt iletişime geçerek kendisi de arkadaş olmak istediğinde beyan da ediyor, ibraz da edebiliyor V53

Onda kuruyor, herkesle kolay arkadaşlık yapıyor, büyüklerle o yüzden rahat konuşuyor, küçüklerle rahat, hemen arkadaşlık ortamını kurabiliyor V43

V53'ün çocuğunun arkadaş edinme konusunda çok rahat olduğunu; kendi yaşıtı, kendinden büyüğü veya küçüğü fark etmeksizin herkesle kolayca iletişim kurarak arkadaş olabildiğini düşündüğü görülmektedir. Benzer şekilde V43 çocuğunun kendinden büyük veya küçük herkesle rahatça arkadaşlık kurabildiğini düşündüğünü açıklamıştır.

Aşağıdaki veliler ise çocuklarının arkadaşlık kurabilmesi için desteğe ihtiyaç duyduklarını göstermektedir:

Yani bir grup arkadaş yani çocuk oynarken yanına gidip arkadaşlık kuramaz yani ben de sizinle oynayabilir miyim diyemez ama hani tanışıklık benim sayemde

oluşturduğum bir şey olursa yani atıyorum çocukların yanına gidip işte bu da sizinle oynayabilir mi dersem ancak o zaman evet katılır oynar ama onun haricinde gidip kalabalığın ortasında ben de sizinle oynayayım gibi bir şey yapamaz yani utanır V26 Kurabiliyor bazı ortamlarda çekindiği oluyor yani teşvik bazen isteyebiliyor, hadi sen de katıl arkadaşlarına, diye ama o ortama alıştığında çok rahat bir şekilde davranabilir yani arkadaşlarına V51

V26 çocuğunun kolayca diğer çocukların yanına gidip arkadaşlık kurmada çekindiğini belirtmiştir. Bununla birlikte; velinin kendisi diğer çocuklarla kendi çocuğunun arkadaşlık kurmasını istediği takdirde çocuğunun arkadaşlık kurabildiğini açıklamıştır. Benzer şekilde V51 çocuğunun bazı ortamlarda çekindiğini ve kendisinden teşvik beklediğini vurgulayarak; kendisi çocuğunu desteklediğinde çocuğunun daha rahat bir şekilde arkadaşlık kurabildiğini belirtmiştir. Aşağıdaki veli ise çocuğunun kolay arkadaşlık kurma becerisine bazen sahip olduğunu, bazense olmadığını düşündüğünü belirtmiştir;

Bazen evet bazen hayır, bu tamamen o kişilerin şeyiyle alakalı, davranışıyla alakalı V18

V18'in açıklaması, çocuğunun kolay arkadaşlık kurabilmesinin karşısındaki kişinin davranışlarına bağlı olduğunu göstermektedir.

Yukarıdaki açıklamaların dışında, aşağıdaki veliler çocuklarının arkadaş edinme konusunda seçici davrandıklarını belirtmişlerdir;

Kendi gibi olan kişilerle, hani duygusal, hani böyle çok yaramaz diyeyim, hani tabir olursa yaramaz olmayan çocuklarla daha çok arkadaşlık ediyor, hani ona zarar verecek olan kişilerle, hani koşuştururken onu düşürürler ederler, bu şekilde temkinli yaklaşıyor yani V19

... kolay arkadaşlık kuruyor ama bundan öncesi, bunun öncesinde seçici davranıyor, herkesle arkadaş olmuyor tabii ki, seçici davranır, kendi öz iradesiyle seçtiği kişilerle de arkadaşlığını güzel bir şekilde ilerletebiliyor V57

Yukarıdaki açıklamalar V19'un çocuğunun daha çok davranış bakımından kendine benzeyen, duygusal ve çok yaramaz olmayan çocuklarla arkadaşlık kurabildiğini

göstermektedir. Bulgular ayrıca, V19'un çocuğunun kendine zararı olabilecek kişilerden uzak durduğunu belirttiğini göstermektedir. V57 ise çocuğunun kolay arkadaşlık kurabildiğini ancak öncelikle arkadaş seçme konusunda seçici davrandığını vurgulamaktadır. Bu açıklamalara ek olarak aşağıdaki veliler çocuklarının seçici davranışları sebebiyle kolay arkadaşlık kuramadığını düşündüklerini belirtmişlerdir;

Hayır, çok seçici, kendisine yakın hissetmesi gerekiyor hani her anlamda yakın hissetmesi gerekiyor, anlaşılabilir ama arkadaşlık olarak kuramaz V4

Hayır kuramıyor çünkü kafa yapısına uygun arkadaşta biraz seçici davranıyor V24

Yukarıdaki velilerin açıklamaları incelendiğinde V4, çocuğunun kolay arkadaşlık kuramadığını, bu konuda seçici davrandığını ve ancak kendisini yakın hissettiği kişilerle arkadaşlık kurabildiğini belirtmiştir. V24 ise çocuğunun kolay arkadaşlık kuramadığını çünkü çocuğunun arkadaşlarını kendi düşünce yapısına uyan kişilerden seçtiğini dolayısıyla bu konuda seçici davrandığını düşündüğünü belirtmektedir. Bulgular çocukların kendi düşünme biçimine yakın kişiler ile arkadaşlık kurduğunu göstermektedir. Bu durum, çocukların önce kendi duygu ve düşüncelerinin farkında olmasını gerektirmektedir. Bu beceriler öz-farkındalık becerileri ile açıklanmaktadır (CASEL, 2023). Velilerin açıklamaları, çocuklarının arkadaşlık kurma konusunda seçici davranışlarının öz-farkındalık becerilerinin yüksek olmasından kaynaklanabileceğine dikkati çekmektedir. Aşağıdaki veliler ise çocuklarının kolay arkadaşlık kuramadıklarını belirterek şu açıklamalarda bulunmuşlardır;

Yok kolay arkadaşlık kuramıyor, o da kuramamasının sebebi tek çocuk olmasından dolayı, çok fazla içli-dışlı olmadığı için bizim de burada kimsemiz yok çünkü ama ben elimden geldiğince çocuğumu şey yapmaya çalışıyorum yani böyle sosyalleştirmeye çalışıyorum ama çok sessiz sakin bir kız yani, kimseye kesinlikle vurmaz, kırmaz yani, elimden geldiğince anne olaraktan yardımcı olmaya çalışıyorum V52

Yok, kuramıyor çok fazla V55

Hayır kuramıyor V61

Yukarıdaki velilerin açıklamaları incelendiğinde V52, çocuğunun kolay arkadaşlık kuramadığını, bunun evde tek çocuk olmasından kaynaklandığını düşündüğünü ifade

etmekle birlikte; sosyalleşebilmesi için çocuğunu desteklediğini belirtmiştir. V55 ve V61'in açıklamaları incelendiğinde ise iki velinin de açık bir şekilde çocuklarının kolay arkadaşlık kuramadıklarını belirttikleri ancak bu durumun nedenini açıklamadıkları görülmektedir. Bu açıklamalar bazı velilerin çocuklarının kolay arkadaşlık kuramadığını düşündüklerini göstermektedir.

Yukarıdaki açıklamalara ek olarak; velilerin yarısından fazlası çocuklarının etkili iletişim kurabildiklerini düşündüklerini belirtmişlerdir:

Zaten şeyi yani dili çok kuvvetlidir dili kullanma yeteneği çok iyi, çok iyi ifade eder kendini V33

Gördüğüm kadarıyla işte ne istediğini anlatıyor hani şöyle yapalım böyle oynayalım hani onların isteğine de uyum sağlıyor, yani beraber işte isteklerini dinliyorlar birbirlerine hani uyum sağlamaya çalışıyorlar yani gördüğüm kadarıyla öyle V7

V33'ün açıklaması çocuğunun dil gelişiminin ileri seviyede olduğunu bu doğrultuda etkili iletişim kurabildiğini göstermektedir. Benzer şekilde, V7 çocuğunun ne istediğini anlatabildiğini, karşısındaki kişilerin isteklerine saygı gösterdiğini, bu sebeplerden dolayı çocuğunun etkili iletişim kurabildiğini düşündüğünü belirtmiştir. Aşağıdaki veliler çocuklarının etkili iletişim kurabilmelerini arkadaşlık ilişkilerine dayanarak açıklamışlardır;

Düşünüyorum, çok fazla arkadaşı var zaten, arkadaş ilişkileri gayet iyidir V37
arkadaşları ile gayet iletişim konusunda yeterli olduğunu düşünüyorum çocuğumun V56

Evet ifade edebiliyor, kendi arkadaşlarıyla güzel anlaşıyor, herhangi bir sıkıntı olmadı V52

Yukarıdaki velilerin açıklamaları incelendiğinde V37'nin çocuğunun etkili iletişim kurabildiğini düşündüğünü ve bu durumu çocuğunun arkadaşlarıyla ilişkilerinin iyi olması ve çok sayıda arkadaşının olması ile ilişkilendirdiği anlaşılmaktadır. V56 ve V52 benzer şekilde çocuğunun etkili iletişim kurabilmesini arkadaş ilişkilerine dayanarak açıklamaktadır. Bu açıklamalara benzer şekilde, aşağıdaki veliler çocuklarının etkili iletişim kurabilmelerinin karşısındaki kişi ile ilişkili olduğunu belirtmişlerdir:

Evet çoğu zaman yapabiliyor bunu, yani eğer o kişi, o kişilerden hoşlandıysa veya o kişiyi seviyorsa arkadaşlık anlamında, kurabiliyor V18

Biraz etki tepki ile alakalı, karşısında kendi gibi hissederse evet güzel arkadaşlıklar kurabiliyor ama karşısında tamamen uymadığı, doğru olmadığına inandığı durumlar söz konusu olduğunda mesafe ile yaklaşıyor V15

O da değişiyor yani, hani bazen çok doğru anlıyor, bazen de hani yanlış anlıyor, o karşısındaki ile de alakalı, hani diğer çocuklukla da alakalı eğer o hani düzgün anlatamamışsa yanlış anlayabiliyor yani öyle yani hani kendini doğru ifade edebiliyor bazen ama bazen de edemiyor yani hani V36

Bulgular V18 ve V15'in çocuklarının etkili iletişim kurabilmesinin karşısındaki kişiye duyduğu sevgi ile ilgili olduğunu düşündüğünü göstermektedir. Veliler çocuklarının karşısındaki kişiden hoşlandığı durumlarda etkili iletişim kurabildiğini düşündüklerini açıklamıştır. V36 ise çocuğunun etkili iletişim kurabilmesinin karşısındaki kişinin kendini iyi ifade edebilmesi ile ilişkili olduğunu belirtmiştir. Bunlara ek olarak aşağıdaki veliler çocuklarının etkili iletişim konusunda kendisini doğru ifade edebildiklerini vurgulamışlardır:

Kendisini doğru ifade edebildiğine eminim, ama karşı taraf nasıl onu bilemiyorum yani, ama kendimi çok iyi ifade eder V45

Evet, zaten o anlamda birazcık şey, yani kendini ifade etme konusunda çok küçük yaşlardan itibaren, zaten erken konuştu, erken yürüdü, kendini güzel ifade ediyor gayet de, bu anlamda başarılı yani gördüğüm kadarıyla, anlama konusunda da ifade ettiği kadar olmasa da, tabii ki karşı tarafı da anlamaya özen gösteriyor V20

Yukarıdaki açıklamalar V45'in çocuğunun etkili iletişim konusunda kendini doğru ifade edebildiğini ancak karşısındaki kişiyi doğru anlayıp anlayamayacağından emin olmadığını düşündüğünü göstermektedir. V20 ise çocuğunun erken yaşlarda konuştuğunu vurgulayarak; kendi iyi ifade edebildiğini söylemiştir. Bununla birlikte, karşısındaki insanı anlama konusunda o kadar iyi olduğunu düşünmediğini belirtmiştir. Bu açıklamaların aksine, aşağıdaki veliler ise çocuklarının kendilerini doğru ifade ettiğini düşünmediklerini belirtmişlerdir:

Şöyle diyeyim, kendini doğru ifade ettiğini kesinlikle düşünmüyorum ama karşısındaki kişiyi çok iyi anladığımı biliyorum V31

Karşıdaki arkadaşını anlayabilir ama bazen kendini doğru ifade edemeyebiliyor yani V51

Yukarıdaki veliler çocuğunun kendini doğru ifade edemediğini belirtmektedirler. Buna ek olarak; V31 çocuğunun karşıdaki kişiyi çok iyi anladığını düşündüğünü dile getirmiştir. Aşağıdaki veliler ise çocuklarının bazen etkili iletişim kurabildiğini, bu konuda eksikliklerinin bulunduğunu ifade etmişlerdir:

Zaman zaman her zaman değil mesela karşıdaki de böyle oyun oynarken bir yanda bir şeyler anlatmaya başlıyorsa [...] anlayamıyor o zaman ve sinirleniyor V46

Ya genel anlamda evet çocuk tabii ki de eksikleri var, ifade edemediği noktalar da var, anlamadığı noktalar da var ama genellemeye vurursak evet V40

Ya genelde kendini anlatabiliyor, karşıdakini de anlayabiliyor ama çok fazla uğraş vermiyor bunun için V61

V46 ve V40 çocuklarının zaman zaman etkili iletişim kurmada güçlük yaşayabildiğini belirtmişlerdir. Örneğin; V46 birisi çocuğuyla iletişim kurmak istediğinde çocuğu bir şey ile ilgileniyorsa, özellikle oyun oynadığı zaman, o kişiyi anlamadığını ve bu durumun çocuğunu sinirlendiğini belirtmiştir. V40 ise çocuğunun genel olarak kendini ifade edebildiğini, karşıdakini anlayabildiğini ancak bu konuda eksiklerinin olabileceğini düşündüğünü belirtmiştir. V40 çocuğunun zaman zaman kendini ifade etmekte veya karşıdakini anlamada sorun yaşadığını söylemiştir. Bu açıklamalara ek olarak; V61 ise çocuğunun genellikle kendini anlattığını, karşıdakini de anlayabildiğini belirterek; ancak bunun için çok fazla çabalamadığını düşündüğünü ifade etmiştir. Aşağıdaki veliler ise çocuklarının etkili iletişim kuramadıklarını düşündüklerini açıklamışlardır:

Yani yaşları gereği biraz daha hoppalar, o yüzden çok fazla kurduklarını düşünmüyorum genel olarak V26

Maalesef onu yapamıyor bazen doğru anlamıyor V43

Yukarıdaki açıklamalar incelendiğinde V26'nın çocuğunun yaşı gereği etkili iletişim kuramadığını düşündüğü görülmektedir. V43 ise benzer şekilde çocuğunun etkili iletişim kuramadığını ve bazen karşıdaki insanı doğru anlayamadığını düşündüğünü belirtmiştir.

Özetle, velilerin yarısından fazlasının çocuklarının sosyal ilişkiler kurma konusunda başarılı olduğunu düşündükleri anlaşılmaktadır. Ancak bazı veliler çocuklarının arkadaş edinme yeteneğinin, karşısındaki kişilerin yaş gruplarına göre değişeceğini vurgulamışlardır. Ayrıca, bazı veliler çocuklarının arkadaşlık becerilerini geliştirmeleri için kendilerinin destek vermeleri gerektiğini belirtmektedir. Bununla birlikte, bazı veliler çocuklarının arkadaşlık kurma konusunda seçici olduklarını belirtmişlerdir. Bu açıklama çocukların öz-farkındalık becerilerine sahip olduklarına işaret etmektedir. Veliler, çocuklarının iletişim becerilerini farklı şekillerde değerlendirmekte olup, bazıları çocuklarının etkili iletişim becerilerine sahip olduğunu düşünmektedir. Bunlara ek olarak birkaç velinin çocuklarının bazen karşısındaki kişiyi doğru anlamada sorunlar yaşayabileceklerini açıkladıkları görülmektedir.

4.2.4. Öz-Yönetim Becerileri: Bu bölümde öğrencilerin hedeflerine ulaşmada duygu, düşünce ve davranışlarını düzenleme becerilerini içeren öz-yönetim becerileri hakkındaki veli görüşleri incelenmektedir. Araştırma bulgularına göre velilerin yarıya yakını çocuklarının bir sorunla karşılaştıklarında duygularını ağlayarak ifade ettiklerini belirtmişlerdir:

Ağlıyor, odasına çekilip ağlıyor, ağlaya ağlaya bir süre sonra sakinleşiyor sonra gelip bana doğrusunu anlatıyor ama önce çekiliyor yani bizden ilgi bekliyor, gidiyorum ilgileniyorum daha çok kendini çekiyor bu defa sonra bırakıyorum sakinleşiyor, sonra gelip anlatıyor V9

Genelde ağlamayı seçiyor ama bu çok nadir oluyor yani ...çok ağlar, üzülür öyle yani hani, tipik çocuk, çok aşırı bir öfke görmedim hiçbir zaman V22

Yukarıdaki açıklamalar incelendiğinde V9, çocuğunun bir sorunla karşılaştığında duygularını ağlayarak ifade ettiğini, bu süreçte odasına çekilerek velisinden ilgi beklediğini ifade etmiştir. Bununla birlikte; çocuğa ilgi gösterildiğinde kendini daha çok geriye çektiğini, üzerine düşmeyip kendi haline bırakıldığında çocuğunun sakinleşerek gelip konuşmaya başladığını belirtmiştir. V22 ise benzer şekilde çocuğunun bir sorun ile karşılaştığında duygularını ağlayarak ifade ettiğini vurgulamıştır. V22 bunun çocuklarda görülen tipik bir davranış olduğunu düşündüğünü, çocuğunun da her normal çocuk gibi ağlayıp üzüldüğünü, ancak öfkelenmediğini belirtmiştir. Bu açıklamalardan hareketle V9 ve V22'nin benzer şekilde çocuklarının duygularını ağlayarak ifade ettiklerini açıkladıkları

görülmektedir. Alanyazın stresi ve duyguları yönetme becerilerinin sosyal-duygusal öğrenmenin öz-yönetim boyutu ile ilişkili olduğunu vurgulamaktadır (CASEL, 2023). Bu doğrultuda, velilerin çocuklarının üzüldüğünü belirtmeleri bu konuda eksikliklerinin olduğunu düşündüklerine işaret etmektedir. Bu açıklama sonucunda öz-yönetim becerileri konusunda çocukların kendilerini geliştirmeleri gerektiği anlaşılmaktadır. Bunlara ek olarak, bulgular ayrıntılı incelendiğinde, yukarıdaki velilerin çocuklarının duygularını doğru ifade edemediklerini düşündüklerini anlaşılmaktadır:

çok fazla düşünmüyorum yani karmaşık duygular yaşıyor, çocuk yani en nihayetinde, karmaşık duyguları oluyor V9

Hayır düşünmüyorum, neden düşünmüyorum çünkü daha sanırım ilişkilerinde de biraz daha özverili sanırım biraz olgun olan taraf benim çocuğum oluyor genelde, sınıfta da öyle mesela biraz hakem durumuna düşüyor o yüzden, ona soruluyor vesaire, bu benim aslında hoşuma giden bir davranış biçimi değil, çünkü tamamen belki o şeyin içine giriyor ben daha olgun davranmalıyım, ben daha ama bu bizim verdiğimiz bir şey de değil bazen karakter bazen de çevre deniyor ama çok bilmiyorum yani bu konuyla ilgili şimdi yanlış bir şey söylemeyeyim V22

V9 çocuğunun yaşı dolayısıyla henüz karmaşık duygular yaşadığını ve bu sebeple duygularını doğru ifade edemediğini düşündüğünü belirtmiştir. V22 ise çocuğunun bir sorunla karşılaştığında özveride bulunarak olgun davranışlarda bulunduğunu ve bu durumu çocuğunun sürekli yapması gereken bir zorunluluk olarak gördüğünü vurgulayarak; bu sebeple duygularını doğru ifade edemediğini düşündüğünü belirtmiştir. V22 çocuğunun bu davranışlarından kendisinin memnun olmadığını açıklamıştır. Bu doğrultuda çocuklarının bir sorunla karşılaştığında ağlayarak duygularını ifade ettiğini belirten veliler çocuklarının duygularını doğru ifade edemediklerini söylemişlerdir. Öz-yönetim bireyin karşılaştığı zorluklar karşısında yeterli düzeyde öz kontrol, özgüven ve esneklik gösterebilmesini içerir (Maboçoğlu, 2006). Velilerin açıklamaları doğrultusunda öğrencilerin öz-yönetim becerilerinin geliştirilmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Aşağıdaki veliler ise çocuklarının bir sorunla karşılaştıklarında uzaklaşmayı tercih ettiklerini açıklamışlardır;

Eğer çok çaresiz hissediyorsa o an kendini ağlamayı tercih eder hani bağırınmak, çağırmak, vurmak gibi bir davranışta bulunmaz onun yerine ağlamayı tercih eder ...biz hani üstelersek, tamam şu an daha iyi hissediyor musun, konuşalım mı artık

folan dersek ondan sonra gelip anlatmayı tercih ediyor, ilk tepkisi ağlamak ve uzaklaşmak oluyor açıkçası V12

Genelde işte ağlayarak veya işte çok üzüldüğünde o ortamdan uzaklaşmak istediğini söyleyerek, hal ve davranışlarından anlıyorum V28

Yukarıdaki veliler, çocukları bir sorun ile karşılaştığında ağlayarak buldukları ortamı terk ettiklerini ifade etmişlerdir. Örneğin, V12 çocuğunun bir sorunla karşılaştığında, kendini çaresiz hissettiğinde ağladığını, öfke içeren hareketler sergilemeyi tercih etmediğini, ancak velisi olarak ilgilendikleri zaman konu ile ilgili konuşmayı tercih ettiğini açıklamıştır. V28 ise çocuğunun genellikle ağlayarak duygularını ifade ettiğini, üzüldüğü durumlarda ise oradan uzaklaşmayı tercih ettiğini düşündüğünü belirtmiştir. V28 bu konuya ilişkin aşağıdaki açıklamayı yapmıştır:

Şu an daha o yaş olarak 7 yaşında çok ifade edemiyor açıkçası doğru şekilde yaş olarak küçük olduğu için ...ama doğru kelimelerle yaş olarak da küçük olduğu için tabii anlatamıyor V28

V28 çocuğunun duygularını doğru ifade edemediğini, yaşının henüz duygularını doğru şekilde ifade edebilmek için küçük olduğunu ve yine yaşından dolayı duygularını ifade ederken doğru kelimeler kullanmadığını düşündüğünü açıklamıştır. Aşağıdaki veliler ise çocuklarının duygularını ağlayarak ifade ettiklerini ve bir süre sonra sakinleştiklerini belirtmişlerdir;

Ağlayarak direkt ağlamaya başlar, ondan sonra şey, ondan sonra anlatır, ağlayarak anlatır sonra biz oturup ona bak böyle olması gerekiyordu, şöyle yaparsan olur dediğimizde susup mantıklı buluyor şey, susuyor V23

Evet ağlayarak başlar, ondan sonra sakinleşir, sonra anlatırken bir daha ağlar, ağlar yani öyle hani gideyim sorunu çözeyim falan yok, direkt ağlar V24

Yukarıdaki açıklamalar incelendiğinde V23, çocuğunun bir sorun ile karşılaştığında hemen ağlamaya başladığını, daha sonra velilerine ağlayarak sorunu anlattığını ve onlardan destek gördüğünde ağlamayı bıraktığını açıklamıştır. V24 ise benzer şekilde çocuğunun ilk olarak hemen ağladığını ve daha sonra sakinleştiğinde konuşmaya çalıştığını ancak anlatırken tekrar ağladığını ve sorunu çözemediğini düşündüğünü belirtmiştir. Yukarıdaki

açıklamalara benzer şekilde, V29 ve V52 çocukları bir sorunla karşılaştığında onunla ağlayarak baş etmeye çalıştığını belirtmişlerdir:

Yani genelde önyargılıdır, hemen ağlar, yapamayacağını düşünür, başarısız olacağını ama ona biz bu konuda yardımcı oluruz önceden elinden geleni yap olmazsa olmaz deriz V29

Bir sorunla karşı karşıya geldiğinde çoğunlukla ağlar yani ağlamakla çözüm olmuyor tabii ki de ama baş etmeye çalışır elinden geldiğince ama çoğunlukta üzülerek ağlar V52

Yukarıdaki velilerin açıklamaları incelendiğinde V29 çocuğunun genellikle sorunlara karşı önyargılı davrandığını ve onunla baş edemeyeceğini düşünüp ağlamaya başladığını, başarısız olacağını düşündüğünü ve kendilerinin çocuklarına karşısına çıkan sorun konusunda destek olduklarını belirtmiştir. V52 ise çocuğunun sorunla karşılaştığında baş etmeye çalıştığı durumların olabileceğini ancak çoğunlukla ağlamayı tercih edeceğini belirtmiştir. Velilerin açıklamaları sonucunda çocukların zorlu durumlarla karşılaştıklarında ağlayarak o durumdan kaçmaya çalıştıkları anlaşılmaktadır. Aşağıdaki veliler ise benzer şekilde çocuklarının bir sorun ile karşılaştıklarında baş edemedikleri durumlarda ağladıklarını belirtmişlerdir;

Sorunla karşılaştığında ağlıyor direkt yani sorunu çözemediği için ağlamaya başvuruyor ya da öfkeleniyor dedim ya hani biraz öfkeleniyor gibi V42

Çok güçlü bir karakter olmasına rağmen işte yine yaşı itibarıyla belki de bazen aşırı duygusallaşır ağlamak derken tepine tepine çocukça bir ağlamak değil ama gözünden yaşlar indiğini çok bilirim, baş edemediği zamanlar olabiliyor V15

Yukarıdaki açıklamalar incelendiğinde V42, çocuğunun bir sorun ile karşılaşması durumunda sorunu çözemediği için ağlamayı tercih ettiğini bazen ise öfkelenildiğini belirtmiştir. V15 ise çocuğunun güçlü bir karaktere sahip olmasına rağmen sorunlarla baş edemediği durumlarda, yaşından dolayı duygusal davranıp ağlayabileceğini açıklamıştır. Açıklamalar çocukların sorunlarla baş edemedikleri durumlarda, sorunu çözemedikleri için ağladıklarını vurgulamaktadır.

Araştırma bulgularına göre diğer veliler ise çocuklarının bir sorunla karşılaştığında duygularını konuşarak ifade ettiklerini belirtmişlerdir:

Yani konuşarak ifade ettiğini anladım, hani arkadaşlarıyla konuşarak şey yapıyor, yaptığının yanlış olduğunu anlatıyor, daha sonra bize anlatıyor kızdığını, üzüldüğünü ya da hani böyle güzel bir şey yaptıklarında sevindiğini hani konuşarak anlatıyor V7

Anlatarak ifade ediyor ...üzüntüsünü de en dipte yaşıyor, üzüldüğünde oturur hiç konuşmaz ya da işte neye üzüldüğünü söyler, sen bana böyle yaptın, sen bana şunu yaptın V8

Yukarıdaki açıklamalar velilerin çocukları bir sorunla karşılaştığı durumda karşısındaki kişi ile konuşarak neden rahatsızlık duyduklarını anlattıklarını göstermektedir. Bulgular ayrıntılı açıklandığında, V7'nin çocuğunun bir sorunla karşılaşması durumunda duygularını konuşarak ifade ettiği, karşısındaki kişiyi rahatsızlık duyduğu konularda uyardığı ve sorunu ebeveynleri ile paylaştığı görülmektedir. V8 ise çocuğunun duygularını anlatarak ifade ettiğini, üzüntü yaşadığı anlarda bazen kimseyle konuşmamayı tercih etmekle birlikte; bazen karşısındaki kişinin hangi hareketlerinin üzülmesine neden olduğu hakkında konuştuğunu açıklamıştır. Velilerin açıklamaları doğrultusunda çocuklarının bir sorunla karşılaşmaları durumunda öz-yönetim becerilerini kullanarak sorunla baş etmeye çalıştıkları anlaşılmaktadır. Aşağıdaki veliler ise çocuklarının duygularını ifade ederken konuşmayı tercih ettiklerini, öfke sergilemediklerini açıklamışlardır:

Konuşarak sadece konuşur gelir anne, anne bunu bana yanlış söyledin ya da babasına baba burada sen haksızsın, oturur konuşur, anlatır ...başka öyle surat asmaz, bir şey yapmaz V14

önce dinler, önce kafasında anlamaya çalışır, ondan sonra anladığına göre cevap verir, yani hani ağlama huyu yoktur, ağlamaz, konuşup kendince mantıklı bir şekilde halletmeye çalışır, öyle öfkelenme ya da ağlama gibi bir şeyi yok, özelliği yok V58

V14 çocuğunun bir sorunla karşılaşması durumunda yalnızca konuşmayı tercih ettiğini, karşısındaki kişiye ne düşündüğü hakkında açıklamalarda bulunduğunu, surat asma vb. tepki içeren hareketler sergilemediğini belirtmiştir. V58 ise çocuğunun öncelikle karşısındaki kişiyi dinlediğini ve onu anlamaya çalıştığını ifade ederek; bu doğrultuda

karşısındakine cevap verdiğini, ağlama veya öfke gibi tepki içeren hareketler sergilemediğini düşündüğünü açıklamıştır. Aşağıdaki veliler ise çocuklarının bir sorun ile karşılaşmaları durumunda duygularını detaylıca konuşarak ifade ettiklerini açıklamışlardır;

Bir sorun yaşadığında ve bu sorunla başa çıkamadığında gelip bana anlatır, işte farklı bakış açıları geliştiririz, öyle yapabilir miyiz, böyle yapsak nasıl olur, sen bu durumda nasıl hissediyorsun vesaire bu şekilde konuşuruz, işte bir problem olduğu mu muhakkak gelir benimle çok detaylı bir şekilde konuşur o konuyla ilgili V33
Bana olayı anlatır direkt, üzülüyse üzüldüğünü mutlu olduysa “Anne, bugün çok güzel bir olay oldu, anne bugün ne oldu biliyor musun çok güldük sınıf olarak, çok güldük, çok eğlendik.” V35

Yani genelde mesela okulda olan bir şeyi gelip bana anlatarak ifade ediyor ya da arkadaşlarına söyler aynı şekilde hani, o bana böyle dedi veyahut da böyle yaptı diye, o şekilde ifade eder V51

Yukarıdaki açıklamalar incelendiğinde V33 çocuğunun bir sorun yaşamaması ve bu sorunla başa çıkamaması halinde bu sorunu velisi ile paylaştığını, böylece sorunu her bakımdan detaylı bir şekilde ele alarak konuştuğunu açıklamıştır. V35 ise benzer şekilde çocuğunun bir sorun ile karşılaşması durumunda doğrudan velisine anlattığını, çocuğunun üzgün veya sevinçli olma durumunu velisi ile konuşarak paylaştığını açıklamıştır. V51’in açıklaması incelendiğinde ise çocuğunun okulda yaşadığı bir sorunu velisi veya arkadaşları ile konuşacağını açıkladığı görülmektedir. Ayrıca velilerin çocuklarının duygularını ifade etmesine ilişkin görüşleri ise aşağıdaki gibidir:

Evet yani üzgünken üzüntüsünü, sevinçliyken sevincini, canı sıkılmışsa can sıkıntısını hep yani doğru şekilde ifade eder yani mesela kendini dille ifade eder, konuşarak ifade eder, mesela hani işte susup odasına kapanmaz ya da işte bir şeylere vurup kırmaz yani dille kendini çok iyi bir şekilde ifade eder V33

Evet kendisini çok güzel bir şekilde ifade edebilen bir çocuk V35

Bazen, bazen evet çok, bazen çok sakın kalabiliyor bazen de daha fevri de olabiliyor yani o, o duruma göre veyahut da o anki şeyine göre değişebiliyor V51

Yukarıdaki açıklamalar V33’ün çocuğunun her türlü duyguyu doğru bir şekilde ve konuşarak ifade ettiğini, tepki içeren herhangi bir davranış sergilemediğini düşündüğünü belirtmiştir. V35 ise çocuğunun duygularını doğru ifade edebildiğini vurgulamaktadır. V51

ise çocuğunun duygularını bazen doğru ifade edebildiğini düşündüğünü belirtmekle birlikte; bazen sakin kalmayı başarırken bazen fevri davranabildiğini söylemiştir. Aşağıdaki veliler ise çocuklarının duygularını sadece kendileri ile değil öğretmenleri ile paylaştığını ifade ettiklerini düşünmektedirler:

Yani gelir bana söyler, hani herhangi bir sevmediği veya hani istemediği bir şey olursa okulda öğretmenine gider söyler, ifade edebilir yani V47

Duygularını genelde yanıma gelip söyler, yani benimle paylaşması güzel ama bunu öğretmeninden de duydum, öğretmeniyle de paylaşabilen bir çocuk, hani geri adım atan bir çocuk değil ya da içine atan bir çocuk değil, onu paylaşıyor benimle, öğretmeniyle V3

V47 ve V3 çocuğunun bir sorun ile karşılaşması durumunda velisinin yanında duygularını öğretmeniyle de paylaştığını ifade etmiştir. Aşağıdaki veliler çocuklarının duygularını konuşarak ifade ettiklerini düşündüklerini belirtmişlerdir:

Açıkça söylüyor, yani sorunlarını anlatıyor V54

Konuşarak ifade eder V61

Anlatarak, anlatır olayları V16

Yani güzel ifade ediyor aslında yani bir sorunla karşılaştığında ...öğretmeni de söylüyor kendini gayet iyi ifade edebildiğini, o anlamda hani olumlu anlamda kendini iyi ifade ettiğini söylüyor V20

Yukarıdaki açıklamalar incelendiğinde V54, V61 ve V16 çocuğunun bir sorun ile karşılaşması durumunda açık bir şekilde sorunlarını anlattığını düşündüğünü açıklamıştır. V16, çocuğunun bir sorunla karşılaşması durumunda yaşadığı olayı anlatacağını düşündüğünü açıklamıştır. V20 ise çocuğunun bir sorunla karşılaştığında duygularını gayet iyi bir şekilde ifade edebildiğini düşündüğünü ve çocuğunun öğretmenin de çocuğun kendini iyi ifade edebildiğini söylediğini açıklamıştır. Aşağıdaki veliler ise çocuklarının bir sorunla karşılaştıklarında duygularını kendileri ile yalnız olduğunda ifade edebildiklerini açıklamışlardır;

Genelde içine kapanır, gelip anlatır, birlikte çözüm bulmaya çalışırız, o anda tepki veremediği durumlar da oluyor V32

Ağlamaktan utanıyor bazen, sıkıyor kendini anlıyorum, kimsenin olmadığı ortama çekip beni konuşmak istiyor, bu şekilde V40

Yukarıdaki açıklamalar incelendiğinde V32 çocuğunun bir sorun ile karşılaştığında genellikle ilk olarak tepki veremeyip içine kapandığını, daha sonra bu sorunu velisi ile paylaştığını ve birlikte bu sorunu çözmeye çalıştıklarını açıklamıştır. V40 ise çocuğunun bir sorunla karşılaştığı durumda ağlamaya utandığını, kendisini ağlamamak için zorladığını ve velisiyle yalnız kalmaya çalışarak sorununu velisi ile paylaştığını açıklamıştır. Bu açıklamalar V32 ve V40'ın çocuklarının benzer şekilde sorunlarını çözebilmek için velilerin yardımlarından yararlandıklarını göstermektedir. Problem çözmek için gerekli kaynaklardan (nesnelere veya insanlar) yararlanabilmek sorumlu karar verme becerileri ile açıklanmaktadır (Le Buffe vd., 2009). Velilerin açıklamalarından çocukların öz-yönetim becerilerine sahip olduklarını sorumlu karar verme becerilerinden anladıkları anlaşılmaktadır. Velilerden birkaçı ise çocuğunun bir sorun ile karşılaşması durumunda öfkelenişinden bahsetmiştir;

ilkokul birinci, ikinci sınıflarda, üçüncü sınıfın belli bir dönemine kadar ağlayarak ifade ediyordu ama dediğim gibi, tamamen bu, işte ben çalışıyordum, bakan kişi farklıydı, oradaki çocuğu yönetme şekli farklı olduğu için, ...ağlayarak çözemezsin diye diye biraz aştık onu, hani son zamanlarda çok ağlamıyoruz ama farklı tepkiler veriyoruz ağlamadığımız için, sinirlenebiliyoruz, sesimizi yükseltebiliyoruz V21
Çoğu zaman sinirleniyor, ağladığı zamanlar oluyor ama genelde ben sakinleşmesini bekliyorum hani sakinleştikten sonra konuşalım çünkü ağladığında ve sinirlendiğinde ben seni anlamıyorum, diyorum ...ondan sonra tamam anne sakinleştin diyor, konuşmaya başlıyoruz, genelde anlatır yani her şeyi V25

Bulgular V21'in çocuğunun ilkokul üçüncü sınıfa kadar bir sorun ile karşılaştığında kendini ağlayarak ifade ettiğini belirtmiştir. Bu durumun çocuğuna başkasının bakmasından kaynaklandığını açıklamıştır. Daha sonra, çocuğuna kendisi bakmaya başladığında ona sorunları ağlayarak çözemeyeceğine dair telkinlerde bulunduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte, çocuğunun artık duygularını ağlayarak ifade etmediğini; ancak bazen ağlayamadığı için sinirlendiğini, sesini yükseltebildiğini açıklamıştır. V25, çocuğunun bir sorun ile karşılaştığında genellikle sinirlendiğini bazen ağlayabildiğini ve sakinleştiğinde konuşarak kendisini ifade edebildiğini belirtmiştir. Aşağıdaki velilerin ise çocuklarının bir sorunla karşılaştığında kendilerini ifade edemediklerini düşündükleri görülmektedir;

İfade etmiyor, öyle bir sorunumuz var ... daha çok sinirleniyor diyebiliriz, bir sorunla karşılaştığı zaman V2

İfade etmiyor ...sessiz kalmayı tercih ediyor ... ama arkadaşlarıyla zannediyorum ki onlara bir şekilde hani yanlış olan bir şeyi söylemeye çalışıyor, ifade ediyor diye düşünüyorum ama bize karşı duygularını paylaşmakta biraz sıkıntılı V19

Bulgular, V2'nin çocuğu bir sorun ile karşılaştığında duygularını ifade etmediği ve bunu bir sorun olarak gördüğünü anlaşılmaktadır. V2 çocuğunun bir sorun ile karşılaştığında duygularını sinirlenerek ifade ettiğini açıklamıştır. Benzer şekilde, V19 çocuğu bir sorun ile karşılaştığında duygularını ifade etmediğini vurgulamıştır. Bu durumda sessiz kalmayı tercih ettiğini yalnızca arkadaşlarıyla sorunlarını konuşarak hallettiğini, velileriyle sorunlarını paylaşmadığını düşündüğünü belirtmiştir.

Bulgular, velilerden birkaçının çocuklarının bir sorun ile karşılaşmaları durumunda duygularını sakinleşmeye çalıştıktan sonra ifade ettiklerini göstermektedir:

İlk başta hiçbir şekilde tepki vermiyor, bir düşünüyor, bakıyor hani ne, ne değil? Gerçekten onu ben oldum, ben kendim yapamıyorum ama o yapabiliyor, olay karşısında önce bir sakinleşmeye çalışıyor, ondan sonra karar veriyor, bu da benim çok hoşuma gidiyor, ben kendim bu yaşında beceremiyorum V4

Çoğu zaman sinirleniyor, ağladığı zamanlar oluyor ama genelde ben sakinleşmesini bekliyorum hani sakinleştikten sonra konuşalım çünkü ağladığında ve sinirlendiğinde ben seni anlamıyorum diyorum sakinleşmesini bekliyoruz, ondan sonra tamam anne sakinleştin diyor, konuşmaya başlıyoruz V25

Yukarıdaki açıklamalar V4'ün çocuğunun bir sorun ile karşılaştığında öncelikle herhangi bir tepki vermeyip düşünme sürecine girdiğini, daha sonra karar verdiğini açıklamıştır. V25 ise çocuğunun bir sorun ile karşılaşması durumunda öncelikle sinirlenip ağladığını onunla sakinleştikten sonra konuşabildiğini açıklamıştır. Velilerin bu açıklamaları, daha önceden açıklamada bulunan velilerin aksine çocukların sakinleştikten sonra kararlarını verdiklerini göstermektedir. Alanyazında duygular ve akıl arasında denge kurabilme öz-yönetim becerisi ile ilişkilendirilmektedir (Maboçoğlu, 2006). Bu doğrultuda V4 ve V25'in benzer şekilde çocuklarının düşünerek davrandıklarını belirtmeleri çocukların öz-yönetim becerilerine sahip olduklarını göstermektedir.

Bazı veliler çocuklarının bir sorun ile karşılaşmaları durumunda bir yetişkinden yardım aldığını belirtmişlerdir:

Önce kendi çözüm bulmaya çalışır, kendi çözüm bulamadığı bir durumda mutlaka destek ister, öğretmeni ise öğretmeninden ya bir büyükten mutlaka yardım alır ya bana sorar yani nasıl bir çözüm bulabilirim diye V37
bazı durumlarda korktuğu zaman üzerine de gidebiliyor, bazı durumlarda korktuğunda bize de sığınabiliyor V53

V37 çocuğunun bir sorun ile karşılaşması durumunda öncelikle soruna çözüm bulmaya çalışacağını, yetersiz kaldığı bir durumda bir yetişkinden yardım talep ettiğini açıklamıştır. V53 ise çocuğunun bir sorun ile karşılaşması durumunda farklı tepkiler verebileceğini, korktuğu durumlarda bazen sorunun üzerine gidebileceğini bazense bir yetişkine danışabileceğini düşündüğünü açıklamıştır. Bu açıklamalar velilerin, çocuklarının bir sorun ile karşılaşmaları durumunda bir yetişkinden destek talep edebileceğini düşündüklerini göstermektedir. Çocukların yetişkinlerden destek talep edebilmeleri ilişki becerileri ile açıklanmaktadır (CASEL, 2023). Bu açıklamalardan hareketle öz-yönetim becerisinin ilişki becerileri ile ilişkilendirilerek açıklandığı görülmektedir.

Özetle, çocukların bir sorunla karşılaşmaları durumunda duygularını ifade etme şekilleri çeşitlilik göstermektedir. Velilerden birkaçının çocuklarının öz-yönetim becerilerine sahip olmalarını ilişki becerileri ile ilişkilendirdikleri görülmüştür. Ayrıca, bazı veliler çocuklarının yaşlarının küçük olduğunu düşünerek öz-yönetim becerileri konusundaki eksiklikleri vurgulamaktadırlar. Bulgular, velilerin yarıya yakınının çocuklarının sorunlarla karşılaştıklarında ağladığını, diğer yarıya yakınının ise duygularını konuşarak ifade ettiklerini ortaya koymaktadır. Bu nedenle, çocukların öz-yönetim becerilerinin geliştirilmesi önemli bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır.

4.2.5. Sorumlu Karar Verme Becerileri: Bu bölümde velilerin, öğrencilerin sorumlu karar verme becerileri hakkındaki görüşlerine ilişkin bulgular yer almaktadır. Araştırma bulgularına göre velilerin yarısına yakını çocuklarının olaylar karşısında bilgi ve gerçekleri değerlendirerek uygun kararlar aldığını düşündüklerini belirtmişlerdir:

Doğru kararlar verdiğini düşünüyorum, çünkü hani gerçekten olayın neden olduğu, niçin olduğu, hani onu yapmamalıydım, bu bundan dolayı oldu diyebildiği için kendi içinde hani, arkadaşlarıyla yaşadığı kavgalar şeyler sonucunda doğru kararlar veriyor bence V4

... oturup konuştuğumuzda mesela o arkadaşına böyle yapmamalıydı veyahut evet o arkadaşım böyle yapmış olabilir ama şu sebepten dolayı yapmış olabilir diye, oturup konuştuğumuzda, kafasına yattığında, ona uyduğunda o fikir, evet uygun kararlar verebilir V51

Bulgular V4'ün çocuğunun olayların nedenlerini irdelemesi, sonuçlarının farkına varması ve deneyimlerinden ders çıkarması sebebiyle doğru kararlar verdiğini düşündüğünü ifade ettiğini göstermektedir. V51 ise çocuğuyla ettiği sohbetler sonucunda çocuğunun çevresindeki olan olayların doğruluğu veya yanlışlığı hakkında analiz yapabilmesi sonucunda uygun kararlar verebildiğini düşündüğünü açıklamıştır. V51'in açıklamaları ayrıntılı incelendiğinde, çocuğunun karar vermede desteğe ihtiyaç duyduğu anlaşılmaktadır. Aşağıdaki veliler ise çocuklarının uygun kararlara ulaşabilmek için araştırmalarda bulduklarından bahsetmişlerdir:

Evet, çok sorguluyor zaten kendince olayları, bizi, etrafını zaten ...genel olarak doğru bir çıkarıma kendince varmaya çalışıyor, bir olay veya bir sorunla karşılaştığında onu sorgulayarak sonuca ulaşmaya çalışıyor V20
araştırabilen ve araştırdığı şeyi analiz edebilen bir çocuk olduğunu düşünüyorum, o yüzden olaylara karşı doğru tespitler yapabiliyor V44

Yukarıdaki açıklamalar velilerin çocuklarının karşı karşıya kaldıkları durumları sorgulayarak araştırdıkları için doğru tespitler yaptığını ve bu sayede doğru kararlar aldığını düşündüklerini göstermektedir. Örneğin; V20, çocuğunun çevresine karşı sorgulayıcı yaklaştığını ve bu sayede bir sonuca ulaşmaya çalışarak uygun kararlar verebildiğini belirtmiştir. V44 ise çocuğunun araştırmalar yapmaktan hoşlanan bir çocuk olduğunu düşündüğünü belirterek bu sayede uygun kararlar verebildiğini düşündüğünü belirtmiştir. Aşağıdaki veliler ise çocuklarının bazen uygun kararlar alabildiklerini düşündüklerini açıklamışlardır:

Uygun kararlar ya zaman zaman bu da değişiyor bence, bazen bir bakıyorum böyle yetişkin bir insan gibi çok doğru şeyler düşünüyor o an olan şey ile ilgili sonra bakıyorum yani çocuk, böyle saçma sapan bir şeyler söylüyor V9
Kısmen, bazen oluyor bazen olmuyor, yaşlar da küçük olduğu için biraz, evet bazen doğru kararlar verebiliyor yani V26

Yukarıdaki açıklamalar velilerin çocuklarının bazen doğru bazen yanlış kararlar verdiğini ifade ettiklerini göstermektedir. V9'un açıklaması ayrıntılı incelendiğinde, çocuğunun uygun kararlar verebilmesi durumunun değişken olduğunu, bazen bir yetişkin gibi düşünebilirken bazen daha çocuksu olabildiğini açıklamıştır. Benzer şekilde, V26 çocuğunun bazen uygun kararlar verip bazen veremediğini ve bu durumun yaşının küçük olmasıyla ilişkili olduğunu düşündüğünü açıklamıştır. Bu açıklamayı destekler biçimde aşağıdaki veliler çocuklarının karar verirken velilerinden yardım aldıklarını açıklamışlardır;

Bazen alıyor, bazen ben destekliyorum, mesela anne böyle, hani bu durumda ne yapmam gerekiyor ya da nasıl davranmam gerekiyor, benden de yardım aldığı oluyor V49
... her konuda bilgi sahibi olduğunu düşünmüyorum, genelde yardım alır bize danışır, öğretmenine danışır yani kendi ile ilgili şeyler dışında yani onu aşacak konularda büyüklerine danışır V32

Yukarıdaki açıklamalar incelendiğinde V49'un çocuğunun zaman zaman uygun kararlar alabildiğini ancak bazen veli desteğine ihtiyaç duyduğunu açıkladığı görülmektedir. V32 ise çocuğunun her konuda bilgi sahibi olmaması sebebiyle, kendisini aşan durumlarda bir yetişkinden yardım aldığını ve bu şekilde doğru karar vermeye çalıştığını belirtmiştir. Alanyazın gerektiğinde başkalarından destek talep edebilmeyi ilişki becerileri kapsamında ele almaktadır (CASEL, 2023). Velilerin bu açıklamaları doğrultusunda ilişki becerilerinin sorumlu karar verme becerilerini desteklediği anlaşılmaktadır. Velilerin bazıları ise çocuklarının olaylar karşısında bilgi ve gerçekleri değerlendirerek uygun kararlar alamadıklarını düşündüklerini açıklamışlardır:

Çok uygun kararlar verdiğini şu an için düşünmüyorum açıkçası, bazen duygusal karar verebiliyor ben mesela bir arkadaşıyla tartıştığında ben onunla artık

konuşmayacağım, işte arkadaşlık etmeyeceğim gibi birtakım tabi ki yanlış kararlar da veriyor duygusal olarak V14

Çok başarılı değil bence böyle şey kararlar veremiyor daha yani onu düşünüp, algılayıp sonra işte o süzgeçten geçirip ona göre davranma ...evet yapamaz, yapamıyor daha V17

Yok, kesinlikle hayır, çok duygusal olduğu için yanlış kararlar, yanlış şeyler yapabiliyor ...kesinlikle doğru şeyler, kararlar veremiyor V31

V14 ve V31 çocuğunun uygun kararlar veremediğini ve bu durumun duygusal davranmasından kaynaklandığını ifade ederek; bu doğrultuda yanlış kararlar alabildiğini düşündüğünü açıklamıştır. Benzer şekilde, V17 çocuğunun uygun kararlar verme konusunda çok başarılı olmadığını, henüz karar verme konusunda değerlendirme yapamadığını düşündüğünü açıklamıştır. Açıklamalar sonucunda velilerin çocuklarının olaylar karşısında bilgi ve gerçekleri değerlendirerek uygun kararlar alamadıklarını düşündüklerini ortaya koymaktadır. Bu açıklamaları destekler şekilde, aşağıdaki veliler çocuklarının yaşları dolayısıyla uygun kararlar alamadığını aşağıdaki gibi açıklamışlardır:

Yani daha çok, hakikaten hani çok büyük değiller, on yaş hani çok daha büyük olmadıkları için kendi karar veremediği oluyor, illa gelip hani benden onun şeyini almaya çalışıyor, anne böyle yapsam mı, böyle mi yapayım diye hala benden destek almaya çalışıyor V23

Yani daha şu an hani yaşı gerekçesiyle de hani zaman zaman uygun kararlar da alamayabiliyoruz da yani V47

Yukarıdaki açıklamalara göre V23 çocuğunun yaşının uygun kararlar alabilmek için henüz küçük olduğunu ve karar almak için velisinden destek aldığını açıklamıştır. V47 ise benzer şekilde çocuğunun yaşının küçük olduğunu dolayısıyla zaman zaman uygun kararlar alamadığını ifade etmiştir. Açıklamalar velilerin çocuklarının yaşlarının küçük olması dolayısıyla uygun kararlar alamayabileceklerini düşündüklerini göstermektedir.

Aşağıdaki veliler çocuklarının kararlarının getireceği sorumluluklardan haberdar olduklarını düşündüklerini ifade etmişlerdir:

en son bu konuda hayvan beslemekle ilgili bir konuşma yaptık, o çok istiyor ama bunun sorumluluklarını alıp almama konusunda, çünkü bir sorumluluk alması

gerektiğini biliyor onu bilincinde, bunun farkındalığı var yani, sorumluluk bilinci var ...biliyor aldığı kararın sorumluluğunu da alması gerektiğini çok net bir şekilde biliyor V22

Yani evet bilir yani sonucunu bilir, sonucuna da katlanır, onun da farkındadır yani ama tabii istemediği sonuçlar da oluyor V60

Bulgular V22'nin çocuğunun alacağı kararların çeşitli sorumluluklar getirebileceğini bildiğini vurgulayarak; evcil hayvan sahibi olma konusunda bir karar alırsa sorumluluklarının da olacağını farkında olması ile örneklendirerek açıklamıştır. V60 ise çocuğunun davranışlarının sonuçlarını tahmin edebileceğini ve bu sonuçlara da katlanabileceğini düşündüğünü belirtmiştir. Bazı veliler çocuklarının etik bir biçimde karar alabildiklerini düşündüklerini açıklamışlardır:

Etik bir biçimde karar alıyor mu, yani evet bazen fevri davranışları olabilir arkadaşlarına karşı ama genelde daha önce dediğim gibi çok vicdanlı ve merhametli bir çocuktur, alır genelde ya V51

Kesinlikle alıyor, ona, ona inanıyorum yani çok güzel kararlar aldığını, ya tabii ki ben çocuğumu da çok yakından gözlemliyorum, şey yapıyor, güzelce kararlar alıyor, etik davranışlarda bulunuyor kararlar alırken yani bir şey yaptığı zaman karşı tarafta bunun etkisinin ne olacağını düşünüyor veya bana yapılırsa ben nasıl davranırım bu durumda deyip ona göre kararlar alıyor V53

Yukarıdaki açıklamalar incelendiğinde V51'in çocuğunun bazen fevri davranışlarının olabileceğini ancak çok vicdanlı ve merhametli olması nedeniyle etik karar almaya da özen göstereceğini düşündüğünü açıklamıştır. V53 ise çocuğunun sorumlu karar alma becerisine kesinlikle sahip olduğunu, karar alırken etik hususlara dikkat ettiğini, davranışlarının sonuçlarını tahmin ederek ve empati yaparak alacağı kararın başkalarına olası etkilerini düşündüğünü açıklamıştır. Bu açıklamaların aksine, aşağıdaki veli ise çocuğunun etik karar alamayacağını düşündüğünü ifade etmektedir:

Sonuçlarını bence tahmin ediyor ama etik, henüz etik, bence vermiyor, yine kendi hani yani o çocuk ya da hani kendi isteklerini ön plana tutup o şekilde bence karar veriyor V42

Yukarıdaki açıklama incelendiğinde V42'nin çocuğunun davranışlarının sonucunu tahmin edebildiğini; bununla birlikte etik kararlar alamadığını düşündüğü anlaşılmaktadır. Bu durumu, yaşının küçük olması ile ilişkilendirdiği ve çocuğunun kendi isteklerini ön planda tutarak benmerkezci kararlar aldığını düşündüğü görülmektedir.

Özetlenecek olursa, velilerin yarıya yakını çocuklarının sorumlu karar verme becerilerine sahip olduklarını düşünmektedirler. Bazı veliler çocuklarının araştırma yaparak ve sorunları sorgulayarak doğru kararlar alabildiğini ifade ederken, diğerleri çocuklarının bazen uygun kararlar alabildiğini ancak yaşları dolayısıyla zaman zaman yardıma ihtiyaç duyduklarını düşünmektedirler. Ayrıca, bazı veliler çocuklarının kararlarının getireceği sorumlulukları bilinçli bir şekilde üstlendiklerini vurgulamaktadırlar. Bunlara ek olarak çocuklarının yaşlarının küçük olması sebebiyle uygun kararlar alamadıklarını düşünen veliler de bulunmaktadır. Veliler ayrıca çocuklarının etik kararlar alıp alamayacakları konusunda farklı görüşlere sahiptirler. Bazı veliler çocuklarının etik davranışlar sergilediğini ve etik kararlar aldığını düşünürken, bazı veliler ise çocuklarının etik karar alamayacağını düşünmektedirler.

4.3. İlkokul Öğrencilerinin Sosyal-Duygusal Öğrenme Becerilerinin Desteklenmesi

Bu kategoriye ait alt kategoriler aşağıdaki gibidir:

- 4.3.1. Velilerin Gerçekleştirdikleri Uygulamalar
- 4.3.2. Öğretmenden Beklentiler
- 4.3.3. Diğer Uygulamalar olmak üzere üç alt kategoriye ulaşılmıştır.

4.3.1. Velilerin Gerçekleştirdikleri Uygulamalar

Bu alt kategoride çocuklarının sosyal-duygusal ihtiyaçlarını gidermek amacıyla velilerin ne tür uygulamalar gerçekleştirdiklerine dair bulgulara ulaşılmıştır. Araştırma bulguları velilerin yarıya yakınının çocuklarının sosyal-duygusal ihtiyaçlarını gidermek amacıyla onlara konuşarak destek olduklarını göstermektedir:

kendisinin de davranışlarını, yani az çok düzeltme yönünde, tabii ki sürekli konuşuyorum ama bu ne kadar yardımcı oluyor onu bilemiyorum, çok konuşmak bazen çok işe yaramıyor ama bazen göstermek daha fazla işe yarıyor V5
sohbet ediyorum işte karşındakini ilk önce dinle hani ilk gördüğün gibi ya da insanların farklılıkları ile sakın dalga geçme, ondan sonra karşındakini dinlemeden hemen nasıl bir insan olduğuna karar verme, sevecen ol o şekilde hani yardımcı olmaya çalışıyoruz V6

Velilerin yukarıdaki açıklamaları çocuklarının olumlu yönde sosyal-duygusal davranışlar sergilemeleri amacıyla onlarla konuştuklarını ortaya koymaktadır. Örneğin; V5 çocuğuyla doğru davranışlar sergileme konusunda konuşmalar gerçekleştirdiğini belirtmiştir. Bununla birlikte, bu desteğin ne kadar işe yaradığından emin olmadığını vurgulayarak zaman zaman konuşmak yerine doğru davranışı göstererek yardımcı olmaya çalıştığını belirtmiştir. V6 ise sosyal-duygusal bakımdan uygun davranışlar sergilemesi amacıyla çocuğu ile konuştuğunu açıklamıştır. Bu kapsamda karşındakini dinlemesi, farklılıkları ile alay etmemesi vb. önerilerde bulunduğunu belirtmiştir. Aşağıdaki veliler ise çocuklarının sosyal-duygusal ihtiyaçlarını giderebilmek amacıyla onlarla sohbet ettiklerini ifade etmişlerdir:

bir sohbet saatimiz oluyor genelde böyle daha özel sorular sorup işte bir arkadaşın seni güldürdü mü bugün, komik bir şey oldu mu derste falan şeklinde sorular sorup konuşturmaya çalışıyorum ben onu, böyle bir aile toplantımız var V12
ne olursa olsun konuşması ve anlatması gerektiğini söylerim, iyi veya kötü, mesela her okuldan geldiğinde; bugün okul nasıl geçti, ne yaptınız ...mesela çok iyi anlaştığı bir arkadaşıyla o gün baktım biraz mesafeli duruyorsa söylerim, sorarım, bugün işte [...] ile ne yaptınız veyahut da işte [...] ile ne yaptınız, neyse, anlaşılmadığınız mı öyle mi oldu diye muhakkak genelde konuşarak halletmeye çalışırız V51

Bulgular V12'nin çocuğuyla sohbet saati düzenlediğini, onunla sohbet edebilmek için çaba gösterdiğini belirttiğini göstermektedir. V12'nin açıklamaları ayrıntılı incelendiğinde, çocuğunun daha çok konuşup kendini ifade edebilmesi amacıyla gününün nasıl geçtiğine dair sorular yönelttiği anlaşılmaktadır. V51 ise çocuğunun sosyal-duygusal ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla ona yardımcı olabilmesi için çocuğunun konuşması gerektiğini vurgulamıştır. Bu doğrultuda, çocuğuna özellikle gününün nasıl geçtiğine dair

sorular yönelttiğini ve çocuğu ile günlük bir sohbet ortamı yaratmak için çaba sarf ettiğini belirtmiştir. Benzer şekilde aşağıdaki veli çocuğuyla gün içinde sohbet zamanları yarattığından bahsetmiştir:

akşamları onlarla grup oyun oynamaya gayret ediyorum. Bu sırada biz çok sohbet ediyoruz ve gece yatmalarında çok sohbet ediyoruz. Bu bize iyi oluyor. Ama günde her anda vıçvıç değiliz, onların kendi arkadaşları ile geçirmesi gereken zamanlar var, okul zamanı var, ödevleri var ...ama geri kalan o yatma saatleri özellikle bizim için en etkili saatler, nasıl yatarsa çocuk öyle kalkıyor ...seninle iletişim kurarsa senden bir şey, mutlu bir şey duyarsa çocuk o şekilde sabah kalkıyor ama diğer türlü daha sen ne kadar agresif olursan çocuk da aynen öyle kalkıyor V13

Yukarıdaki açıklama incelendiğinde, V13'ün çocuklarının sosyal-duygusal ihtiyaçlarını giderebilmek amacıyla onlarla oyun oynama aktivitesi düzenlediğini ve bu sayede onlarla sohbet edebildiğini açıkladığı görülmektedir. Bunlara ek olarak bu sohbetlerin çocukların kendileriyle iletişim kurmalarına yol açtığını ve böylece mutlu olduklarını ifade etmiştir. Bu yüzden de sohbetlerin etkili olduğunu düşündüğünü açıklamıştır. Bu doğrultuda V13'ün çocuğu ile sohbet etmenin sosyal-duygusal ihtiyaçlarını giderdiğini düşündüğü anlaşılmaktadır. Aşağıdaki veliler ise çocuklarının sosyal-duygusal ihtiyaçlarını giderebilmek amacıyla onlarla gerçekleştirdikleri konuşmalarda çocuklarını bir birey olarak dikkate aldıklarını açıklamışlardır;

Mümkün olduğunca konuşuyorum, yani daha çok onun seviyesine inerek ama çocuk gibi değil, bir birey gibi, ben nasılsam bir yetişkin olarak ben nasılsam ifade edebiliyorsam onun da aynı şekilde duygularını ifade etmesini istiyorum, kızdıysa kızgınlığını, mutluydu mutluluğunu zaten mutlu olduğunda yüzünden anlaşılıyor ama kızdığı zaman da misal veriyorum babasına kızdığına, babana neden kızdıysan bunu git ona söyle, anlat, bilsin, kendini ifade et diye söylüyorum V19

Mümkün olduğunca bebekliğinden beri bu böyle hep konuştuk, yani sürekli o bir büyük insan, kesinlikle küçük değil öyle oturduk ve gözlerinin içine baka baka konuştuk, sohbet ettik ...ve benimle 3 yaşındayken bile gerçekten yetişkin bir insan gibi konuşuyordu, dediğim gibi soruyoruz, fikrini alıyoruz, yapmak isteyip istemediğini her zaman yani fikrini açıklaması yönünde onu mutlaka ve mutlaka yönlendiriyoruz diyeyim yani V59

Yukarıdaki açıklamalar incelendiğinde V19, çocuğunun sosyal-duygusal ihtiyaçlarını giderebilmek amacıyla onunla seviyesine inerek konuşmaya çalıştığını, çocuğuna kendisinin bir birey olduğunu hissettirerek, duygularını ifade etmesini sağladığını ve çevresindeki diğer insanlara karşı duyduğu herhangi bir duyguyu konuşarak ifade etmesi gerektiğini telkin ettiğini açıklamıştır. V59 ise benzer şekilde çocuğu ile bir yetişkin ile sohbet eder gibi konuştuğunu vurgulamıştır. Çocuğunun her konuda fikrini aldığını ve onu her zaman fikrini rahatça açıklaması yönünde desteklediğini belirtmiştir. Aşağıdaki veliler ise çocuklarının sosyal-duygusal yönden bir sorun yaşamaları durumunda onlarla konuştuklarını belirtmişlerdir:

Onu bir sorunla karşılaştığında dinliyorum, bir karar, çözüm, çözmeye uğraşyoruz, bu kadar V27

Ben çoğu zaman sesimi yükseltmeden konuşmaya çalışıyorum, karşıma alıp güzel bir şekilde yaptığı davranışları yanlış veya doğru davranışlarını, karşıma alarak konuşmaya çalışıyorum, o şekilde yol bulmaya çalışıyorum V43

yanlış yaptığı konularda hani olmaması gereken durumlarda hani ben ona ifade ediyorum V36

V27 çocuğunun sosyal-duygusal ihtiyaçlarını giderme konusunda, sadece çocuğu bir sorun ile karşılaştığında onun ile konuştuğunu vurgulamış; bu kapsamda çocuğunu dinleyerek çözüme birlikte ulaşmaya çalıştıklarını açıklamıştır. V43 çocuğu ile sesini yükseltmeden konuştuğunu açıklamıştır. V43'ün ifadesi ayrıntılı incelendiğinde sesini yükseltmeden konuştuğunu vurgulaması aslında çocuğuna karşı otoriter davranmamak amacıyla çabaladığının bir göstergesi olarak düşünülebilir. V36 ise çocuğunun yanlış bir davranışta bulunması durumunda ona gerekli açıklamaları yaptığını belirtmiştir. Bazı veliler ise çocuklarına sosyal-duygusal bakımdan nasıl yardım ettiklerini aşağıdaki gibi açıklamışlardır:

Yani yaşadığı durumlara göre birlikte karar da alabiliyoruz, ya şöyle davrandım, böyle davrandım dediğinde eksikleri varsa ben de yardımcı oluyorum, bir şekilde kapatmaya çalışıyoruz bildiğimiz kadarıyla V49

Anlatmaya çalışıyoruz daha çok ...yani evet çoğunluk, başka bir yaptığımız yöntem yok anlatır, zaten bu olayda da anlatarak konuşarak hani nasıl diyeyim karşılıklı

konusarak olan bir olayı anlatıyoruz ona, ona göre bak böyle olmuş, sen de yaparsan bu şekilde olacak diye örnekler göstererek o şekilde, anlatarak yani V23

Yukarıdaki açıklamalar incelendiğinde V49 çocuğunun içinde bulunduğu duruma göre karar alma aşamasında çocuğuna destek olduğunu ve çocuğunun kendisine danıştığı durumlarda eksikliğini tamamladığını açıklamıştır. V23 ise çocuğu ile konuşarak içinde buldukları durumun olabilecek sonuçlarını anlatıp örnekler göstererek bu konudaki ihtiyaçlarını giderdiğini açıklamıştır. Aşağıdaki veliler çocuklarının sosyal-duygusal ihtiyaçlarını giderebilmek için onlarla etkili iletişimin önemini vurgulamışlardır:

Özellikle yani konuşup sohbet ederek eksikleri görmeye veya hani nerede eksik var, bizim bir yanlımız var mı ...bu biraz doğal akışında geliyor çünkü çocuk ihtiyaçlarını bir şekilde belli ediyor yani mesela duygusal ihtiyaçlarından kasıt örneğin birlikte vakit geçirebilir miyiz bu hafta sonu dediği zaman tabii ki de geçirebiliriz, hemen bir program oluşturuluyor, ne yapmak istersin diye, yani dediğim gibi hani, iletişim olduğu için zaten o ihtiyaçlar görülüyor ve gideriliyor V57

Bir kere iyi bir dinleyiciyim, iyi bir konuşmacıyım aynı şekilde o da öyle yani birbirimizi dinleyip önce sırayla dinliyoruz, anlamaya çalışıyoruz ondan sonra karşılıklı olarak iletişim kurmaya çalışıyoruz yani önce dinliyorum, sonra duruma göre bakıyorum ya ne yapılması gerekirse V58

Bulgular, V57'nin çocuğu ile sohbet ederek ihtiyaçlarını belirlediği ve bu konuda iletişimin önemini vurguladığını göstermektedir. Çocuğunun ihtiyaçlarını aslında ifade ettiğini ve iletişim kurarak bu ihtiyaçları fark ettiğini açıklamıştır. V58 ise çocuğunu dinleyerek ve onunla konuşarak ihtiyaçlarını anlamaya çalıştığını belirtmiştir. Bu açıklamalar onun çocuğunun sosyal-duygusal bakımdan ihtiyaçlarını karşılamada iletişimin önemini vurguladığını göstermektedir. Bu doğrultuda, öncelikle ihtiyaçlarının ne olduğunu anlamaya çalıştığını ve bu ihtiyaçları giderdiğini açıklamıştır. Velilerin birkaçı ise çocuklarının sosyal-duygusal ihtiyaçlarını giderebilmek amacıyla onların sevdikleri aktiviteleri gerçekleştirmeye özen gösterdiklerini açıklamışlardır:

onun sevdiği şeyleri yapmaya çalışıyorum, sevdiği yerlere götürmeye çalışıyorum, istediği hafta sonları daha çok oluyor, sosyal yönden dediğim gibi hani öyle istediği şeyleri yapmaya çalışıyoruz daha çok V5

yürüyüşe çıkıyoruz, yazın bisiklete biniyoruz, aktiviteler yapıyoruz, kitap okuyoruz, İngilizce konuşuyoruz, işte hikayeler okuyoruz, kedileri köpekleri var onlarla çok vakit geçirmeyi seviyor V14

Yaz tatillerinde yine işte onunla bir şeyler çizdik, resim yaptık, yani okur işte arada kitap okuyoruz, kitap okuyoruz arada, o okuyor ben dinliyorum ya da birlikte, ben okuyorum süre tutuyoruz hani ...yani mümkün olduğunca konuşuyoruz, paylaşıyoruz, yalnız bırakmamaya çalışıyorum yani V21

Yukarıdaki açıklamalar incelendiğinde V5 çocuğunun sevdiği aktiviteleri gerçekleştirmeye özen gösterdiğini ve bu sayede çocuğunun sosyal-duygusal ihtiyaçlarını gidermeye çalıştığını açıklamıştır. V14 ise çocuğu ile yürüyüş, bisiklet, okuma gibi aktiviteler gerçekleştirerek ve çocuğunun evcil hayvanlarıyla vakit geçirmesini sağlayarak onun sosyal-duygusal ihtiyaçlarını desteklediğini açıklamıştır. V21'in ise çocuğunun sosyal-duygusal ihtiyaçlarını gidermek adına onunla çizim, okuma gibi aktiviteler gerçekleştirdiği ve buna ek olarak sohbet ederek, çeşitli paylaşımlarda bulunarak onu bu konuda desteklediğini açıkladığı görülmektedir. Bu açıklamalar yukarıdaki velilerin çocukları ile çeşitli etkinlikler gerçekleştirdiklerini, paylaşımlarda bulunarak onların sosyal-duygusal ihtiyaçlarını destekledikleri görülmektedir. Bu açıklamalara benzer şekilde; V13 çocukları ile etkinlikler gerçekleştirerek onların sosyal-duygusal ihtiyaçlarını desteklediğini açıklamıştır. Bununla birlikte; yukarıdaki velilerin açıklamalarından farklı olarak aşağıdaki veli gerçekleştirecekleri etkinliklerin planlarını çocukları ile yaptıklarını belirtmiştir:

akşam bir saat veya ortak izlediğimiz filmler var aile filmleri, o filmlerde çok güzel vakit geçiriyoruz. ...evde beraber yemek pişiriyoruz beraber poğaça yapıyoruz, kek yapıyoruz birimiz masa hazırlıyoruz birimiz ortak film seçiyor, beraber ortak bir yemek, dışardan yemek söyleme akşamlarımız var yemek söylüyoruz ortak herkes seçtiğini o akşam, bir şey değil bu herkes ne istiyorsa onu söylüyor bunlar bize çok olumlu etki yaratıyor aile ortamında, babasıyla beraber böyle bir yol izliyoruz mesela ortak gezilerimiz var mutlaka haftanın bir günü ortak aile gezisine ayırıyoruz, geçen en son gittiğimiz Truva'ydı, biz mesela şimdi pazar günü tekrar bir geziye geçeceğiz, çıkacağız bir hafta boyunca bütün gezilerimizi planlarımızı da ortak yapıyoruz V13

Yukarıdaki açıklama incelendiğinde V13 ikiz çocukları ile film izleme, yemek pişirme, iş bölümü içeren aktiviteler, özel günler planlama gibi çeşitli faaliyetler ile çocuklarını sosyal-duygusal yönden desteklediğini açıklamıştır. Bu etkinliklerin aile

ortamını oldukça olumlu etkilediğini belirterek; bunlara ek olarak ortak geziler planladıklarını, gerçekleştirecekleri etkinliklere dair bütün planları çocukları ile beraber yaptıklarını belirtmiştir. Velilerden birkaçı çocuklarının sosyal-duygusal ihtiyaçlarını giderebilmek amacıyla onlarla ailece vakit geçirdiklerini açıklamışlardır:

Onunla vakit geçiriyorum işte etkinlikler yapıyoruz, dışarıya çıkıyoruz, babasıyla vakit geçirmekten çok hoşlanıyor V9

bizimle sürekli zaten beraber vakit geçirir, işte babasıyla tamir yapar, araba temizlemeyi çok severler işte hava güzelse eğer yazlığa gideriz hemen araba yıkarlar beraber hani o tarz şeyleri daha çok seviyor V12

Muhabet ediyoruz, beraber aktiviteler yapıyoruz. ...köye gidiyoruz, köyde şeftali ağaçlarımız var, şeftali topluyoruz beraber güzel vakit geçiriyoruz V35

Yukarıdaki açıklamalar incelendiğinde V9'un çocuğu ile vakit geçirmeye ve onunla çeşitli aktiviteler gerçekleştirmeye özen gösterdiği anlaşılmaktadır. V12 çocuğu ile sık sık vakit geçirdiklerini, çocuğunun babasına bazı işlerde yardım etmeyi sevdiğini ve bu gibi etkinliklerle onu sosyal-duygusal yönden desteklediklerini açıklamıştır. V35 ise çocuğu ile sohbet ederek çeşitli etkinlikler gerçekleştirdiğini, birlikteyken güzel vakit geçirmeye çalışarak çocuğunun sosyal-duygusal ihtiyaçlarını gidermeye çalıştığını açıklamıştır. Bu açıklamalara benzer şekilde velilerin bazıları çocukları ile vakit geçirerek onların sosyal-duygusal ihtiyaçlarını gidermeye çalıştıklarını belirtmişlerdir:

Hani elimizden geldiğince sosyalleşmesi için arkadaşları ile olan etkinliklere katılıyoruz yani dışarıda ailece vakit geçirmeye çalışıyoruz V34

Vakit geçirmeye özen gösteriyoruz ...çocuğun en azından gün içerisinde anne-babayla bir saat de olsa kaliteli zaman geçirmesi adına işte yemek yapıyorsak yapmıyoruz o an bırakıyoruz, ev süpürülecekse öncelik ev süpürülmesi değil çocuğa onun yanında inip parkta oturarak da olsa onun yanında olduğumu gösteriyoruz ...onun da içinde bulunduğu aktivitelere biz de katılım sağlayarak biraz daha desteklemeye çalışıyoruz V40

Bulgular, V34'ün çocuğunun sosyal-duygusal ihtiyaçlarını gidermek için sosyalleşebilmesi amacıyla arkadaşları ile olan etkinliklere kendisinin de katıldığını, ailece vakit geçirmeye özen gösterdiklerini açıklamıştır. V40 ise çocuğu ile vakit geçirme konusunda özen gösterdiklerini ve bunun için kendi sorumluluklarını göz ardı edebildiklerini

ve bu sayede çocuğuna yanında olduğunu hissettirdiklerini söylemiştir. Buna ek olarak çocuğunun içinde bulunduğu etkinliklere velileri olarak katılım gerçekleştirerek onu desteklemeye çalıştıklarını açıklamıştır. Bazı veliler ise çocuklarının sosyal-duygusal ihtiyaçlarını giderebilmek için onları çeşitli faaliyetlere yönlendirdiklerini açıklamışlardır;

yabancı dil veya işte dediğim gibi az önce spor, müzik hepsini birlikte gtrebilsin diye uğraşıyorum tabii ki yeterli değil ama en azından onun da kendini veya kendi sevdiği uğraşları bulabilmesi veya sağlıklı bir şekilde kendini geliştirebilmesi için elimden bunlar geliyor şimdilik V20

onunla birlikte spora gidiyoruz, basket kursuna yazdırdım, açılsın gelişsin diye, kendine özgüveni olsun diye, işte yüzmeye gitti bir dönem işte resim yapıyordu, resme yatkındı, o konuda destekledim işte resim malzemeleri aldım V21

Sosyalleşmesi anlamında dediğim gibi futbol okuluna başlamasının en büyük sebeplerinden bir tanesi de buydu ...onlardan geri kaldığı zaman veya yetersiz kaldığı zaman bu ocuk komplekse de girebilir, bu birçok velide bunu görüyorum, oraya gitsin, yapsın, etsin bizim öyle bir şeyimiz yok, oraya gidiyor, bırakmak istediği anda bırakabilir ...şimdi oraya girdiğinde arkadaşlarıyla çok mutlu arkadaşlarını çok seviyor ve antrenmanın haricinde hemen bir boşluk bulup hemen arkadaşlarıyla oyun oynamaya başlıyor, futbolun dışına çıkıyor ...dolayısıyla sosyalleşerekten hayatı öğreniyor diyebilirim V39

zgvenini geliştirmeye çalışıyoruz, sosyal, sportif faaliyetlerde bulunması için teşvik ediyoruz yani zgven kazanması için ne gerekiyorsa yapmaya çalışıyoruz V56

Yukarıdaki açıklamalar incelendiğinde velilerin çocuklarının sosyal-duygusal gelişimlerini desteklemek amacıyla onları okul dışında çeşitli faaliyetlere yönlendirdikleri ortaya çıkmaktadır. Örneğin, V20 çocuğunun sevdiği uğraşları bulabilmesi ve sağlıklı bir şekilde sosyal-duygusal gelişimini sağlayabilmesi adına onu çeşitli faaliyetlere yönlendirdiğini açıklamıştır. V21 ise benzer şekilde çocuğunun sosyal-duygusal gelişim sağlayabilmesi adına çeşitli faaliyetlere yönlendirerek onu bu konuda desteklediğini açıklamıştır. V39 çocuğunun sosyalleşebilmesi için onu futbola yönlendirdiğini ve bu konuda çocuğundan diğer veliler gibi mutlaka başarılı olmasına yönelik bir beklentisinin olmadığını açıklamıştır. Bunlara ek olarak çocuğunun istediği anda futbolu bırakabileceğini ancak şu an mutlu bir şekilde futbol okuluna gittiğini ve orada sosyalleşip arkadaşlarıyla farklı aktivitelere yönelerek hayatı bu şekilde öğrendiğini düşündüğünü açıklamıştır. V56

ise çocuğunun sosyal-duygusal ihtiyaçlarını giderebilmek için onun özgüvenini desteklediklerini, çeşitli sosyal faaliyetlere yönlendirmeye çalıştıklarını açıklamıştır. Bazı veliler ise çocuklarının sosyal-duygusal ihtiyaçlarını giderebilmek amacıyla arkadaşları ile vakit geçirmesini sağladıklarını açıklamışlardır:

çocuklar bunları yaşayarak öğreniyorlar, biz evde anlatınca öğrenmiyorlar, yani o yüzden böyle, hani yaşlarıyla bir araya getirmeye çalışıyoruz V17

olabildiğince sosyal ortamlarda bulunmasını önemsiyorum, farklı, işte kurslara katılıyor ama tabi kendi ilgi alanı doğrultusunda neyi arzu ederse, işte arkadaşlarının mesela, işte doğum günleri vesaire okulun farklı organizasyonları hemen hepsine katılıyoruz V33

Yukarıdaki açıklamalar V17'nin çocukların sosyal-duygusal gelişimlerini kazanmada deneyimin önemini vurguladığı ve bu doğrultuda çocuğunu yaşlarıyla bir araya getirmeye özen gösterdiğini açıklamıştır. V33 ise çocuğunun sosyal ortamlarda bulunmasını sağlayarak, onu çeşitli kurslar ile desteklediğini, bu sayede çocuğunun sosyal-duygusal ihtiyaçlarını giderdiğini ifade etmiştir. Velilerden birkaçı ise çocuklarının sosyal-duygusal ihtiyaçlarını gidermede onları teknolojik öğelerden uzak tutmaya gayret ettiklerini açıklamışlardır:

televizyonumuz var ama tabletimiz yok, bilgisayarı eve götürmüyoruz iş yerinde kalıyor bilgisayarımız hani elimizden geldiğince teknoloji ile değil de oyunla ve bizimle oynamalarını istiyoruz V18

Çizgi film saat kısıtlaması uyguluyorum hani kendine çünkü oyuncaklarla oynayıp vakit ayırsın, sadece teknolojiye bağımlı kalmasın diye V7

internet kısıtlı, telefonda çok vakit geçirmesini istemiyorum, biraz tartışma konusu oluyor V21

V18 çocuklarını teknolojik aletlerden uzak tutmaya çalıştıklarını bunun yerine çocuklarının kendileri ile veya oyun oynayarak vakit geçirmelerini istediklerini açıklamıştır. V7 çocuğuna televizyon izleme konusunda kısıtlama uyguladığını, onun oyuncakları ile oyun oynamaya daha çok vakit ayırmasını istediğini belirterek açıklamıştır. V21 ise çocuğunun teknolojik aletlerin kısıtlı kullanmasını istediğini ve bunun zaman zaman tartışmaya yol açtığını vurgulamıştır. Velilerin bazıları ise çocuklarının sosyal-duygusal

ihtiyaçlarını giderebilmek amacıyla onlara her koşulda destek olacaklarını hissettirdiklerini ifade etmişlerdir:

Yani biz her zaman onun yanında olduğumuzu hissettiriyoruz, hatalı bile olsa hatasını gelip bize söylemesi gerektiğini, onu ne şekilde nasıl savunmamız gerektiğini ya da nasıl yönlendirmemiz gerektiğini şey yapıyoruz, dile getiriyoruz yani her zaman onun yanında olduğumuzu hissettiriyoruz, kelimelerimizle, baba da ben de V29

Sosyal olarak arkadaşları ile bol bol vakit geçirmesini sağlıyorum, duygusal olarak da ailesini hep yanında olduğunu hissettirmeye çalışıyorum hatalı davranışları dahi olsa yanında oluyorum V61

Bulgular V29'un çocuğuna her zaman yanında olduğunu hissettirdiğini, hata yapsa bile ona hatasını çekinmeden açıklaması gerektiğini söylediğini belirterek bu şekilde çocuğunu nasıl yönlendirmeleri gerektiğini daha iyi anladıklarını açıklamıştır. Benzer şekilde, V61 çocuğunun arkadaşları ile vakit geçirmesini sağlamanın yanında çocuğuna hatalı davranışlar gösterse bile ebeveynleri olarak hep yanında olduklarını hissettirdiklerini açıklamıştır. Bu açıklamalara ek olarak, bazı veliler çocuklarının sosyal-duygusal ihtiyaçlarını giderebilmek için bu konuda kendilerini geliştirmeye özen gösterdiklerini açıklamışlardır:

ona nasıl yaklaşmam gerektiği hakkında kitaplar okuyorum, kendimi eğitmeye çalışıyorum bu konuda çevremdeki arkadaşarımla ya da büyüklerimden hani gözlemliyorum, çevremi gözlemliyorum, ben bunun için çabalıyorum gerçekten V45 genelde psikiyatrik yardımlar alıyoruz, pediatrik yardımlar alıyoruz, ben de kendimde eski bir polis olarak yine aynı şekilde kendi kurumumuzda bu şekilde bilgiler alıyoruz, kitaplar okuyoruz, siz üniversite öğrencilerinden bir şeyler öğrenmeye çalışıyoruz veya şey olsun kitap olsun kişisel gelişim kitapları olsun, onlardan okuyup öğrenip bir şeyler yapmaya çalışıyoruz ama tam bir profesyoneliz diyemeyiz tabii V53

Yukarıdaki açıklamalar incelendiğinde V45'in çocuğuna nasıl yaklaşması gerektiğine dair kitaplar okuduğunu belirtmesi kendini eğitmeye çalışarak kendini geliştirmeye çalıştığını göstermektedir. V53 ise çocuğunun sosyal-duygusal ihtiyaçlarını giderebilmek için uzmanlardan yardım aldıklarını, bu konuda yapılan eğitimlere katılarak,

kitaplar okuyarak ve ilgili diğerk kişilere danışarak kendini bu konuda geliştirmeye çalıştığını açıklamıştır. Velilerin bazıları ise çocuklarının sosyal-duygusal ihtiyaçlarını giderebilmek amacıyla onlara sevgi gösterdiklerini açıklamışlardır;

duygusal yönden de ona sevgi, şefkat elinden ne geliyorsa bol şekilde göstermeye çalışıyorum ...onu böyle dokunarak severek o şekilde anlamaya çalışıyoruz, yani duygusal tarafını da doldurmaya çalışıyorum V5

Seviyorum onu, çok seviyorum her anne gibi, sevgi de zaten ...sınırsız bir şekilde verilebilir, ben onu çok seviyorum, seviyoruz yani bunun yeterli olduğunu düşünüyorum yani sevgi kaynaklı ilerlerseniz zaten ortada böyle belirgin bir sorun ya da herhangi bir şey yaşayacağınızı zannetmiyorum tatmin olduğunu düşünüyorum sevgiyle ilgili V22

Yukarıdaki açıklamalar incelendiğinde V5'in çocuğuna fiziksel temas, sevgi ve şefkat göstererek onun duygusal ihtiyaçlarını gidermeye çalıştığını açıkladığı görülmektedir. V22 ise çocuğuna karşı sevgi göstererek ve çocuğunu sevgisiyle tatmin ederek tüm sorunlara engel olabileceğini ve bu sayede çocuğunun tüm ihtiyaçlarını karşılayabileceğini düşündüğünü açıklamıştır.

Özetlenecek olursa, velilerin çocuklarının sosyal-duygusal ihtiyaçlarını karşılamak için gerçekleştirdikleri uygulamalar, çoğunlukla çocuklarıyla konuşarak destek olma üzerinde yoğunlaşmaktadır. Ayrıca, bazı veliler çocuklarının bireysel kimliklerini önemseyerek onlarla yaptıkları sohbetlere özen gösterdiklerini belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra, çocukların sevdiği aktiviteleri birlikte yapma, ailece vakit geçirme, çeşitli faaliyetlere yönlendirme gibi yöntemlere de başvuran veliler bulunmaktadır. Veliler ayrıca kendi sosyal-duygusal becerilerini geliştirmeye odaklanarak bu ihtiyaçları karşılamaya çalıştıklarını dile getirmişlerdir.

4.3.2. Öğretmenlerden Beklentiler

Bu alt kategoride çocuklarının sosyal-duygusal ihtiyaçlarını giderme konusunda velilerin öğretmenlerden beklentilerine yönelik bulgulara ulaşılmıştır. Araştırma bulguları velilerin yarıdan fazlasının çocuklarının sosyal-duygusal ihtiyaçlarını giderme konusunda öğretmenlerin gerçekleştirdikleri uygulamalardan memnun olduklarını göstermektedir:

Çocukların duygu değişimleri olsun, yaptığı hareketleri olsun, onun gözünün içine baktığı gibi anlıyor, bir öğretmenin gerçekten çocuğun gözünün içine baktığı gibi anlaması lazım, o çocuk hasta mı, o çocuk üzgün mü, o çocuk mutsuz mu, mesela bana soruyor evde bir problem var mı yok mu? ...bir sınıf öğretmeni ilkokul çağında olduğu için bunu fark ettiği an sende de farklılaşım başlıyor, takip edilmesi sende de bir güven ortamı yaratıyor V13

Valla öğretmenimizden beklentilerinizin hepsini gerçekleştirdiğini düşünüyorum. Birinci sınıftan beri bir kere onlara birey olmayı öğretti, bu konuda gerçekten çok çok müteşekkirim kendisine her çocuğunu tek tek tanıyor, huyunu suyunu nelere üzülebileceğini, nelere üzülemeyeceğini, kesinlikle ayırım yapmadı, çocuklarının duygularını gözlerinin içine bakarak yani daha çocuklar onun gözlerine bakar bakmaz ne demek istediğini öğretmenimizin anladı ...çocukların hepsini çok iyi tanıyor, bizleri çok iyi tanıyor, bizimle sürekli iletişim halinde V14

Bulgular V13 ve V14'ün sınıf öğretmenin çocunun sosyal-duygusal ihtiyaçlarını giderme konusunda beklentilerini karşıladığını göstermektedir. Bulgular ayrıntılı incelendiğinde, V13 sınıf öğretmenin çocunun duygu değişimlerini anlayabildiğini, herhangi bir sorun olduğunda bu sorunu hemen fark ettiğini ve veli ile iletişime geçtiğini belirtmiştir. V13 ayrıca, sınıf öğretmenlerinin velileri bu yönde yönlendirmesinin oldukça önemli olduğunu belirterek, bu durumun öğretmene karşı kendisinde bir güven oluşturduğunu ifade etmiştir. V14 ise sınıf öğretmenin çocunun tüm beklentilerini karşıladığını belirtip çocuklara birey olmayı aşıladığını, her öğrencisini çok iyi tanıdığını, çocukların isteklerini veya üzüntülerini gözlerinin içine bakarak anlayabildiğini, velilerini de çok iyi tanıdığını ve onlarla sürekli iletişim halinde olduğunu açıklamıştır. Benzer şekilde, aşağıdaki veliler çocuklarının öğretmenlerinin beklentilerini karşıladıklarını açıklamışlardır;

Sınıf öğretmenimizden bir beklentimiz yok çünkü çok güzel ilgileniyor, hiç o durumu, o sıkıntıyı yaşamadık, çocuklarda herhangi bir duygusal değişikliği hemen fark ediyor ve veli ile iletişime geçiyor yani hep destekçi, tam destekçi aileye V29
...çok memnunuz, kendisi bu konuda çok duyarlı yani onun da aynı şekilde çocuklara iyi hani söz, ya ben çocukların sözlerinin kesilmesine hani kendilerinin ifade edilmesinin kesilmesini hiç sevmiyorum, kendim de böyle bir şey yapmıyorum, önce iyi bir şekilde dinlenip o yaşa inip de anlamaya çalışmalı V58

V29 çocuğunun sınıf öğretmeninin duygu değişimlerini hemen fark edebildiğini, veli ile iletişime geçerek kendilerini yönlendirdiğini, bu sayede veliyi de desteklediğini belirterek; çocuğunun sosyal-duygusal ihtiyaçlarının giderilmesi konusunda beklentisinin karşılandığını ifade etmiştir. V58 benzer şekilde çocuğunun sınıf öğretmeninin beklentilerini karşıladığını, onun duyarlı bir öğretmen ve iyi bir dinleyici olduğunu, bu doğrultuda çocukları anladığını düşündüğünü açıklamıştır. Aşağıdaki veliler ise sınıf öğretmenlerinin çocuklarının sosyal-duygusal ihtiyaçlarını giderme konusunda öğretmenin çocukları iyi tanıdığını ve velileri uygun olarak yönlendirdiğini düşündüklerini açıklamışlardır:

Ya aslında sınıf öğretmenimiz çok iyi tanıyor çocukları hani mesela hangi çocuğun hangi yeteneği varsa o konuda bize yönlendiriyor herhangi bir şekilde duygusal olarak da ya da farklı bir sorunla karşılaştığı zaman bizi mutlaka bilgilendirir, hepimizin çocuğunun karakterini, huyunu, her şeyini bilir, ona göre davranır ben de onun dediklerini dikkate alırım yani hani mesela resim konusunda çok yetenekli der, ben de onu o şekilde yönlendiririm hani bir resim kursu olsun başka bir şey olsun yönlendiririm. ...ama tam tersi de olabilir, bizim de istediğimiz bir etkinlik olduğu zaman biz de öğretmenimizle rahatça konuşabiliyoruz V37

Biz görüp görebileceğimiz en mükemmel öğretmene denk geldik, o yüzden çok güzel bir iletişimimiz var, o zaten çocuğumuzun yeteneklerini sınıf olarak zaten hepsini eşit seviyede tutuyor ama artı olarak ayrıca da gözlemliyor, bizi yönlendiriyor zaten, o yüzden biz karşılıklı her türlü gelişimi için ne gerekiyorsa paylaşıyoruz, karşılıklı iletişim halindeyiz hani hiçbir şekilde öğretmen-veli arasında bir şey yok nasıl söyleyeyim, bir resmiyet tabii ki var ama hani güzel bir diyalog yakaladık diyelim, iyi bir ilişkimiz var, öğretmeninden çok memnunuz V60

Yukarıdaki açıklamalar incelendiğinde V37, çocuğunun sınıf öğretmeninin öğrencilerini çok iyi tanıdığını, hangi yönde yeteneği varsa velileri de o şekilde yönlendirdiğini, herhangi bir sorun ile karşılaştığında velileri bilgilendirdiğini, kendi taleplerini çekinmeden öğretmenleri ile paylaşabildiğini düşündüğünü açıklamıştır. V60 ise çocuğunun sınıf öğretmeni ile arasında iyi bir iletişim olduğunu, öğretmenin öğrencileri gözlemleyerek velileri yönlendirdiğini açıklamıştır. Aşağıdaki veliler ise çocuklarının sınıf öğretmenlerinin sosyal-duygusal ihtiyaçlarını karşıladığını düşündüklerini çocuklarına sorumluluk yüklenmesi ile ilişkilendirmişlerdir:

Onlara şey veriyor sorumluluk veriyor, her hafta biri işte kitap sorumlusu oluyormuş, sınıf başkanı oluyormuş, ondan sonra nöbetçi oluyormuş hani etkinlik şeklinde de şey yapıyor işte fasulye falan dikmişler onlar öyle uzamış saksı şey getirin beraber fasulye dikmişler saksımın içine hani böyle gerektiği kadar şey yapıyor diye düşünüyorum hani disiplinli de öğretmenimiz, şansımızı yani iyi söylüyor zaten hani mesaj da yapıyor neyin ne olduğunu nasıl davranacağını, konuştuğumuz zaman da anlatıyor işte şöyle yapın böyle yapın hani yani ben öyle yeterli olarak düşünüyorum V7

Öğretmenimiz pandemi dönemine denk geldi, biz birinci sınıftaydık o ara ...kendi açıyordu Zoom derslerini falan yani o sorumluluğu o kadar güzel yükledi ki, severek yapıyordu yani bir zorunluluk değil bu onun için severek yaptığı bir şey oldu her zaman, benim için önemli olan budur, sevgi ile sorumluluk yüklemesi yani baskıyla değil, sevgi ile çok da güzel şu anda dönütler de alıyoruz hani çocuklar adına, bütün sınıf olarak çok güzel, beklentimiz çok iyiydi, çok da güzel oldu V59

Yukarıdaki açıklamalar incelendiğinde V7'nin çocuğunun öğretmenin öğrencilerine çeşitli sorumluluklar verdiğini, çocukları ve velileri gerektiğinde yönlendirdiğini ve bu sebeple öğretmenlerinin çocukların sosyal-duygusal ihtiyaçlarını giderebilmeleri konusunda yeterli olduğunu düşündüğünü açıklamıştır. V59 ise çocuğunun birinci sınıfa pandemi döneminde başlamasına rağmen öğretmenin ona baskı yapmadan, sevgiyle sorumluluk yüklemesi sayesinde çocuğunun online derslere kendi isteğiyle kimse yönlendirmeden katıldığını belirtmiştir. Bu doğrultuda, öğretmenlerinin sosyal-duygusal ihtiyaçları giderebildiğini ve beklentisinin karşılandığını düşündüğünü açıklamıştır. Aşağıdaki veliler ise sınıf öğretmenlerinin çocuklarının sosyal-duygusal ihtiyaçlarını giderebildiklerini düşündüklerini onlara sevgi göstermeleri ile ilişkilendirmişlerdir:

biz bu konuda çok şanslıyız, öğretmenimiz mesela hem çok nasıl diyeyim, yaklaşım olarak hem çok sevgi dolu ama aynı zamanda ders nasıl çalışılır, sorumluluk nasıl kazanılır, en basitinden, en basiti benim için şu şey çok önemliydi, sorumluluk bir çocuğa yüklenmesi V59

Ben en başta öğretmeninden sevgi onu böyle sevmesini istiyordum yani okulda ilk başladığında da öğretmeni sevgi göstermesini çok istiyordum çünkü 1. Sınıf, ilk başta böyle sevgi, sonra söylemleriyle belki yaptıklarıyla ama sonrasında da gerçekten hani öğretmenimiz de çok şükür her konuda hem iletişim olarak, gayet ilgili yani öğretmeni ilgili olduğu için yani ben öğretmeninden şu an için şöyle yapsın

böyle yapın diyemiyorum ama öğretmen kendisi ile iyi geçindiğini ya da işte onu anladığını düşünüyorum V5

Yukarıdaki açıklamalar incelendiğinde, velilerin sınıf öğretmenin çocuklarına sevgi gösterdiğini vurguladığı anlaşılmaktadır. Örneğin, V59, çocuğunun öğretmenin çocuklara sevgi dolu yaklaştığını ve bunun yanında sorumluluk bilincini onlara aştığını ve bu sebeple öğretmenlerinin çocukların sosyal-duygusal ihtiyaçlarını giderebildiğini düşündüğünü ifade etmiştir. V5 ise çocuğunun sınıf öğretmeninden ilk beklentisinin çocuğuna karşı sevgi dolu yaklaşması olduğunu ve bunu kendi öğretmenlerinin karşıladığını öğretmenin çocukları anlayabildiğini düşündüğünü açıklamıştır. V1 ve V3 ise çocuklarının sosyal-duygusal ihtiyaçlarını giderdikleri düşündüklerini sınıf öğretmenlerinin adaletli yaklaşımları ile ilişkilendirmişlerdir:

öncelikle çocuklar arasındaki adaleti çok güzel sağlıyor, onun dışında hani değerler konusunda sürekli hani daha çok manevi yönden çocukları doğru yönde eğitmeye çalışıyor, atıyorum aralarındaki kavgayı hani daha böyle empati yaparak çözme, çözmelerini sağlıyor V1

çok iyi yani benim ekstra hiçbir şeyim yok olması gerekeni yapıyor hani çocuklar arasındaki iletişimsizliği ya da işte empati yapmalarını sağlayabilir diyeceğim onu da yapıyor, çok da güzel yapıyor, adaletli bir şekilde, istediklerim o olurdu ama yani bunların hepsini yapıyor zaten V3

Yukarıdaki açıklamalar incelendiğinde V1 çocuğunun sınıf öğretmenin öğrenciler arasında adaleti gayet iyi sağladığını, manevi yönden öğrencileri iyi yönlendirdiğini, öğrencilerin kendi aralarında bir sorun yaşamaları durumunda onları empatiye yöneltmek sorunu çözmelerini sağladığını belirtmiştir. V3 ise çocuğunun sınıf öğretmenin öğrenciler arasında iletişimsizlik gibi yaşanabilecek sorunları çözdüğünü, onları empati kurmaya yönelttiğini, adaletli bir şekilde belirterek; sosyal-duygusal bakımdan ihtiyaçları giderme konusunda beklentilerini karşıladığını açıklamıştır. Aşağıdaki veliler ise çocuklarının sınıf öğretmenlerinin beklentilerini karşıladıklarını sosyal etkinliklere yer vermesi ile ilişkilendirerek açıklamışlardır:

yapılması gereken ne varsa yapıyor diye düşünüyorum yani çocukları için işte sınıf dışı etkinlikler düzenliyor, farklı ortamlarda sosyalleşmelerine teşvik ediyor yine

ekip çalışmasına hani öğrenmeleri açısından yıl sonu etkinliği planladı, bunun üzerine çalışıyorlar, bu konuda iyi yeterli bir öğretmen olduğunu düşünüyorum V33 onları sosyalleştirmek adına etkili olmalı kesinlikle, bilmiyorum yani yeri geldiğinde ceza almayı da ödüllendirilmeyi de ama tabii ki bu sınıf öğretmeni tarafından, nasıl diyeyim, ikisini de tadabilmeli çocuklar belki, önce çocuk olduklarını hissettirmeli, ki bunu başarabildiği düşünüyorum çünkü çocukların, nasıl diyeyim yani eğitim hayatı sadece dersten ibaret değil, onları hayata katabilmek, arkadaş ilişkilerini kontrol edebilmek ve bu konuda onları doğru yönlendirebilmek, önemli benim için bunlar ve öğretmenimiz bu konuda başarılı açıkçası V44

Yukarıdaki açıklamalar incelendiğinde V33'ün çocuğunun öğretmenin çocukların sosyal-duygusal ihtiyaçlarını giderme kapsamında sosyalleşmeleri için etkinlikler düzenlediğini, çeşitli faaliyetlerle öğrencileri ekip çalışmasına yönelttiğini açıklamıştır. V44 ise benzer şekilde sınıf öğretmenlerinden öğrencilerin sosyalleşmesi için çaba göstermesi, çocuklara yerine göre ödül ve cezayı kullanması, yalnız derse odaklanmayıp çocukları hayata katarak arkadaşlık ilişkileri konusunda onları doğru yönlendirebilmesi yönünde beklentilerinin olduğunu ve kendi sınıf öğretmenlerinin bunu karşıladığını açıklamıştır. Bu açıklamaların aksine, aşağıdaki veli çocuğunun sınıf öğretmenin sosyal-duygusal ihtiyaçlarını gidermek için öğretmenin sosyal faaliyetler yerine derse daha çok odaklanması gerektiğini açıklamıştır:

yani bütün etkinlikler faaliyetlerden haber verir, çocukları gelişimi için elinden geleni yapar, biraz, daha çok hani eğitim amaçlı davranır, daha çok sosyal faaliyettense hani genelde eğitimlerinin gelişmesi için ne tarz okullara gidebilirler, hangi test kitaplarını daha çok çözebilirler, araştırır yani, biz memnunuz öğretmenimizden V32

Yukarıdaki açıklama incelendiğinde V32'nin sınıf öğretmenlerinden sosyal-duygusal ihtiyaçları giderme konusunda memnun olduğunu, öğrenciler için elinden geleni yaptığını, sosyal faaliyetlerden çok derse odaklandığını, onları ders konusunda iyi yönlendirdiğini düşündüğünü açıklamıştır. Bu açıklama velilerin sosyal-duygusal öğrenmenin desteklenmesine ilişkin öğretmenlerden beklentiler konusunda farklı görüşlere sahip olduğuna işaret etmektedir.

Velilerin yarıya yakını ise çocuklarının sınıf öğretmenlerinin beklentilerini karşılamadıklarını düşündüklerini belirterek aşağıdaki açıklamalarda bulunmuşlardır:

Ya daha şefkatli yaklaşımı, mesela daha fazla sohbet etmeleri olabilir hani, sınıf için bu faaliyetler olabilir, arkadaşlarını anlama hani, bir arkadaşı hakkında, hani bir bilgi toplama, onların hakkında hani neyi sever, neyi sevmez hani, böyle bir şeyler olabilir sınıfça ...karşısındaki arkadaşını tanırsa ona göre, onun duygusal alanda da hani bir sohbet, başka bir şey çıkarıyor arkadaşlar arasında da V4
bu çocukların birbirlerini ilk önce tanımaya ihtiyaçları var, bu çocukların eline, bahçeye çıkarırsın bir top verirsin, istop oynatırsın ismi söyleyerek topu atmak bir süre sonra çocuğun ismini öğrenmesini sağlar, çok daha çabuk bir öğrenme olur ve kaynaşır ...işbirlikçi bir çalışma yapabilirsin sınıfın içerisinde yani bir proje verirsin çocukların önüne, kes-yapıştır tarzı bir şey, sen kesmelerini yapacaksın bunun, sen yapıştırmalarını yapacaksın, sen boyamalarını yapacaksın beraber bir şeyler yaparlar, kaynaşır V12

Yukarıdaki veliler çocuklarının sosyal-duygusal ihtiyaçlarının giderilmesi için çocukların birbirlerini daha iyi tanımaya ihtiyaçları olduğunu ve öğretmenden de buna yönelik etkinlikler beklediklerini vurgulamışlardır. Örneğin, V4 çocuğunun sınıf öğretmeninden çocukların birbirleri ile kaynaşmaları için etkinlikler düzenlemesi, çocuklara karşı daha şefkatli yaklaşması ve onlarla sohbet etmesi gibi beklentilerinin bulunduğunu belirtmiştir. V12 ise benzer şekilde çocukların birbirlerini tanımaları için sınıf öğretmenlerinin onları çeşitli oyunlar veya faaliyetlere yönlendirmesi gerektiğini düşündüğünü açıklamıştır. Bazı veliler sınıf öğretmenlerinden her öğrenciye eşit davranmaları yönünde beklentilerinin olduğunu açıklamışlardır:

Sınıf öğretmenimiz her çocuk için aynı davranmalı bence, yani her şeyin iyisini, doğrusunu anlatmalı, sırf ders olarak değil, her yönden, tabi biz öncelikle veliler olarak bunları evde anlatırız, destekliyoruz öğretmenimizi yani ondan beklentimiz hep birlikte yani mutlu, huzurlu bir öğrencilik geçirmelerini sağlamasını istiyoruz en çok, ders de önemli ama bu bilgiler daha önemli V16

Şimdi ben isterim ki öğretmen işte herkese eşit uzaklıkta olsun, herkese eşit düzeyde davransın, insani olarak da akademik olarak da bu mümkün değil çünkü insanız yani öğretmen de olsa, bir başka sıfatta da olsa maalesef herkes herkesle iyi anlaşamadığı için bu hayatta öğretmen için de ben aynı şeyi düşünüyorum, tabii mesleği gereği

bunu saklaması gerekiyor, bunu iyi yapması lazım, çocuklara hissettirmemesi lazım
V40

Yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda V16'nın sınıf öğretmeninden her öğrenciye aynı davranması, sadece derse odaklanmaması, huzurlu bir ortam yaratmaları konusunda beklentilerinin olduğu görülmektedir. V40 ise benzer şekilde öğretmenlerin herkese eşit uzaklıkta olması gerektiğini, herkese eşit davranması gerektiğini, bir öğrenciye karşı samimi hissedemese bile bunu gizlemesi gerektiğini düşündüğünü açıklamıştır. Bu açıklamalar velilerin sınıf öğretmenlerinden herkese eşit davranmaları yönünde beklentilerinin olduğunu göstermektedir. Bazı velilerin öğretmenlerden sosyal-duygusal ihtiyaçları karşılama konusundaki görüşleri aşağıdaki gibidir:

bir birey olarak çocuğun hani varlığına saygı duyulduğunu hissetmesi o ortamda, o topluluk içerisinde, her zaman her konuda söz hakkın olduğunu bilmesi, fikrini yani hakkını savunabileceğini bilmesi, eğer ortamda bir haksızlık varsa bunun adaletle ortadan kaldırılabilceğini bilmesi, kendini güvende hissetmesi yani her şeyden önce duygularını açık yüreklilikle ifade etme özgürlüğüne sahip olmasını istiyorum V57 benim sözüm geçsin, çocuklar konuşsın hani otursun sessiz olsun şey değil de daha çok böyle iletişim kurabileceği bir ortam olabilir hani çocukların fikirlerine tabii ki önem, bütün öğretmenlerimiz önem veriyor ama yani daha böyle onların fikirlerini şey yapan soran, duygularını soran üzülmediğinde onları anlayabilen ...yani çocuklarla devamlı böyle bir iletişim halinde onların kendilerini ifade etmesine izin veren böyle bir uygulama olsa yani, çünkü birazcık şey oluyor, müfredatı yetiştireyim işte hani susun, şey yapmayın, konuşmayın, bir an önce dersi bitireyim, konuları bitireyim değil de yani daha çok iletişim kurabilecekleri öğretmen, öğrencilerin öğretmenlerden korkmadan her şeyi hani bütün duygularını söyleyebileceği bir ortam olsa öyle daha tabi sağlıklı olur diye düşünüyorum yani
V17

Yukarıdaki açıklamalar incelendiğinde V57'nin sınıf öğretmenlerinin öğrencilere saygı duymaları, onlara her konuda söz hakkına sahip olduklarını hissettirmeleri, haksızlıklara adaletle yaklaşmaları, öğrencilere kendilerini güvende hissettirmeleri, öğrencilerin öğretmenlerine duygularını çekinmeden ifade edebilmeleri yönünde beklentilerinin olduğunu belirttiği görülmektedir. V17 ise benzer şekilde sınıf öğretmenlerinin sınıf içerisinde herkesin fikirlerine önem verilen bir ortam yaratmaları ve

öğretmenlerin çocukların fikirlerini ve duygularını önemsemeleri gerektiğini belirtmiştir. Bunların yanında sınıf öğretmenlerinden öğrencilerin kendilerini ifade etmelerini sağlayacakları, yalnızca derse odaklı değil öğrencilerin sosyal-duygusal gelişimlerini de destekleyen, öğrencilerin öğretmenden korkmadan bütün duygularını paylaşabildikleri bir ortam yaratılması yönünde beklentilerinin bulunduğunu açıklamıştır. Bu açıklamalar velilerin sınıf öğretmenlerinden öğrencilerin kendilerini çekinmeden ifade edebilecekleri bir ortam yaratmaları yönünde beklentilerinin olduğunu göstermektedir. Aşağıdaki veliler ise sınıf öğretmenlerinden öğrencileri empati kurmaya yöneltme konusunda beklentilerinin olduğunu açıklamışlardır:

Yani belki empati ile ilgili çalışmalar yapabilir sınıfta, bir durum yaratabilir, bu durumla ilgili çocukların yani görüşleri vs. alınabilir, başka, işbirlikçi çalışma, grup çalışması yaptırılabilir, iş birliğine dayanıyor mu sorumluluğunu alıyor mu diye V2 Ya onun da hani çocukların duygularına önem vermesini açıkçası isterim yani hani basit bir olay olduğunda hani hep biz, ben de öğretmenim yani kısa çözüm değil de hani uyarmak çok çözüm olmuyor işte empati kurdurmak gerekiyor herhalde ya da bazı insanlara, bazı kişilere saygı duymamız gerektiğini de hani göstermek gerekiyor, öğretmek gerekiyor ya da böyle bir beklentim var hani duygularına önem vermesi daha önemli benim için yani olayı hemen kısa şekilde çözmek değil de hani duygu olarak arkadaşının ne kadar üzüldüğünü işte ya da ne kadar sevindiğini anlayabilirse bir olay yaşadığı bir olayla, bu bana yeter yani V42

Yukarıdaki açıklamalar incelendiğinde V2'nin öğretmenlerinden sınıf içerisinde empati, iş birliği ve sorumluluk bilincine dayanan bir ortam yaratmaları yönünde beklentilerinin olduğu görülmektedir. V42 ise sınıf öğretmenlerinden öğrencilerin duygularını önemsemeleri, bir sorun ile karşılaştığında öğrencilerin empati gösterebilmelerini sağlayabilmeleri yönünde beklentilerinin olduğunu ve bu şekilde öğretmenlerin öğrencilerine diğer insanlara karşı saygı duymayı, başkalarının duygularını önemsemeyi öğretebileceklerini düşündüğünü açıklamıştır. Bazı veliler ise sınıf öğretmenlerinden her öğrencinin farklı olduğunun farkına varması ve onlara bu yönde yaklaşması yönünde beklentilerinin olduğunu ifade etmişlerdir:

Biraz daha bireysel gözlem yeteneği benim için çok önemli, duygularını önemsemesi çok önemli, her çocuğun yeteneğinin farklı yönde olacağını onlara aşılması benim

için çok çok önemli ...beklentim ay benim çocuğum da korunsun şeklinde değil her çocuğun hakkının aynı seviyede korunması gerektiğine çok inanıyorum ve işte değerler konusunda biraz hassasiyet bekliyorum V15

Şimdi her çocuğun farklı olduğunu düşünüyoruz ya, artık bu son zamanlarda biraz daha belirgin daha farkındalık arttı bu konuda, sınıf öğretmenlerinin bu konuda hepsini, genel anlamda bir davranış biçimi değil de hepsine farklı bir davranış biçimi hem akademik olarak hem duygusal olarak hem sosyal olarak farklı yaklaşması gerektiğini düşünüyorum ben V22

V15 sınıf öğretmenlerinden çocukların hepsini ayrı ayrı gözlemlemesi, duygularını önemsemesi ve hepsinin farklı yönde yeteneklerinin olabileceğinin farkına varılması yönünde beklentilerinin olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, bu ortam yaratılırken her öğrencinin eşit olması gerektiğini ve değerler konusunda hassasiyet gösterilmesini beklediğini açıklamıştır. V22 ise her öğrencinin farklı olduğuna dikkat çekerek, sınıf öğretmenlerinin her öğrencinin farklılıklarına göre davranış geliştirmeleri yönünde beklentilerinin olduğunu açıklamıştır. Aşağıdaki veliler ise sınıf öğretmenlerinden sadece derse ve öğretim programlarına odaklanmamaları yönünde beklentilerinin olduğunu açıklamışlardır:

öğretmenlerin biraz daha fazla okulda ve çocuklarla vakit geçirmesi gerekiyor, birebir gözlemleyebilmesi için, bu yapılmadığı sürece bunların hepsi muhtemelen havada kalacak, kavramlar yerine oturmayacak ... dersin adının konması gerekiyor belki bu derste bu yapılacak diye, belki o zaman daha düzgün yapılır diye düşünüyorum ...yani bunları işte drama tarzıyla sanırım öğretebilirler diye düşünüyorum drama etkinlikleriyle ... farklı durumlar işte drama etkinliği ile ortaya konularak çocuklara bu şekilde yönlendirilebilir V2

Türkçe, Matematik, Hayat Bilgisi'nden başka hiçbir şey yapmıyor, ilkökul çocuğunun eğlenmeye ihtiyacı var ...öğretmenlerin de artık eski şeyi bırakıp hani; a, b, c diye gitmek yerine eğlenceli hale getirmesi için bunu resimle, müzikle, beden eğitimiyle birleştirip işte dediğim gibi akıl oyunları, yani yapabilecekleri o kadar çok şey var ki ...çocuk okulda mutsuz, çünkü farklı bir aktivite yok hani oyun döneminden yeni çıkmış bir çocuğu siz bütün gün derse boğamazsınız, o yüzden bence biraz internette bakıp ya da kendilerini geliştirip hani artık kitaplar da eski kaldılar, biraz daha oyun bazlı olmalı V12

Yukarıdaki açıklamalar incelendiğinde V2'nin öğretmenlerin öğrencilerle dersler dışında vakit geçirmeleri gerektiğini ve bunun sağlanmaması durumunda öğretmenlerin çocukların sosyal-duygusal gelişimleri için tüm çabalarının yetersiz kalacağını düşündüğünü ifade ettiği görülmektedir. V2 ayrıca sosyal-duygusal öğrenme üzerine bir dersin programa eklenmesi gerektiğini, bu dersler kapsamında drama yapılarak farklı durumlar ile başa çıkma becerilerinin öğretebileceğini düşündüğünü ifade etmiştir. V12 ise okullarda program dışında hiçbir etkinlik yapılmadığını, öğrencilerin eğlenmeye gereksinim duyduklarını, okullarda mutsuz olduklarını, bu kapsamda farklı etkinlikler yapılabileceğini veya dersler işlenirken oyunlaştırarak öğrenme yapılabileceği yönünde beklentilerinin olduğunu açıklamıştır. Aşağıdaki veliler ise çocukların sosyal-duygusal ihtiyaçlarının giderilmesi için sosyal-duygusal öğrenme konulu bir dersin müfredata eklenebileceğini düşündüklerini açıklamışlardır;

bu konularda etkinlik çoğaltılabilir mesela sosyal-duygusal açıdan ne gibi etkinlikler çocuklar için faydalıdır bilemeyeceğim ama bu konuda işte şimdi siz araştırma yapıyorsunuz mesela bir sürü şey ortaya çıkacaktır eminim araştırmanın sonucunda da, bu anlamda ders yani müfredata sokulabilir mesela bu, müfredata sokulursa otomatikman zaten ilerler gibi geliyor, geliştirilebilir, gözlemlenebilir, her sene üstüne daha yeni şeyler eklenebilir, bilgi değişen, ilerleyen bir şey olduğu için öncelikle müfredata girmesi gerekiyor diye düşünüyorum V22

Daha fazla ders odaklı değil de sosyal açıdan başka şeyler öğrenebilmesi için dersler oluşturulabilir, daha önce yapılan satranç, dans, halk oyunları, arkadaşlarıyla beraber etkileşim halinde kurulabilecek aktiviteleri olabilir daha önce yapılan yüzme aktiviteleri vardı, bunlar devam ettirilebilir, yani okulda sadece ders ve öğrenme odaklı değil, sosyal kaynaşma odaklı olabilir V61

Yukarıdaki açıklamalar incelendiğinde V22 sosyal-duygusal bakımdan ihtiyaçları giderecek etkinlikler düzenlenebileceğini, bu konuda bir dersin müfredata eklenebileceğini ve bu sayede öğrencilerin sosyal-duygusal becerilerinin gelişeceğini ve bu konudaki eksiklerinin de bu sayede tespit edilebileceğini düşündüğünü açıklamıştır. V61 ise yalnızca okullardaki derslere değil de sosyal-duygusal ihtiyaçların giderilebileceği derslerin de işlenmesi adına derslerin oluşturulabileceğini, sosyal faaliyetlerin desteklenmesi gerektiğini ve bunların sonucunda okullarda yalnızca ders odaklı değil sosyal becerilerin de önemsenmesi gerektiğini belirtmiştir. Aşağıdaki veli ise benzer şekilde bu konuda ayrı bir

ders olarak veya rehberlik dersi kapsamında öğrencilere eğitim verilmesi gerektiğini düşündüğünü açıklamıştır;

Rehberlik derslerinde şey yapılabilir, nasıl diyeyim size, yani bu çocukların duygularını ifade edebileceği hani sosyal ders olarak mı olur, duygu ve düşüncelerini daha iyi aktarabileceği, işte empati kurabileceği artık drama mı olur, yani yine benzer bir şeyler yapılabilir diye düşünüyorum ...sosyal aktiviteler, aynen hani rehberlik adı altında ama bütün sınıfa, sadece belli şeylere değil de hani işte birinci sınıftan başlayıp hatta anasınıfından bile başlanabilir, kreş döneminden de başlanabilir çünkü çoğu anne-baba çalışan geç geliyor işte ihmal ediyor, mutlu edemiyorum, yapamıyorum diyor, okulun dışında bence anne-babalara da aile eğitimi de verilebilir bu konuda hani herkes okulda her şeyin biteceğine inanıyor ama hani her şey okulda da bitmiyor ailede başlıyor, okulda devam ediyor, işte ailelerin de katılabileceği diyeyim, öyle diyeyim hani birlikte belki ebeveynlerle yapılabilecek çalışmalar olabilir ama uç mu, şu anda uç gibi hani anne-babanın da katılıp, vakit ayırıp işte okulda belki birlikte bir drama olur, ne bileyim birlikte bir sosyal etkinlik olur hani güzel olacağını düşünüyorum ama keşke olsa diyelim V42

Yukarıdaki açıklama incelendiğinde V42, öğrencilerin sosyal-duygusal ihtiyaçlarının giderilmesi konusunda rehberlik dersleri kapsamında veya ayrı bir ders olarak bu konuya değinilmesi gerektiğini, bu kapsamda öğrencilerin kendilerini ifade edebilecekleri ve empati kurabilecekleri etkinliklere yönlenebileceklerini, sosyal aktivitelerin desteklenmesi gerektiğini, velilere bu konuda eğitimler verilebileceğini, okullarda velilerin ve öğrencilerin birlikte katılımlarına yönelik çalışmaların da düzenlenebileceğini düşündüğünü belirtmiştir. Bu açıklama sonucunda velilerden birinin ise rehberlik derslerinde bu konuya değinilmesi veya ayrı bir ders olarak öğretim programına sokulabileceğini düşünmesinin yanında velilerin ve öğrencilerin birlikte katılım gösterecekleri çeşitli aktivitelerin de düzenlenebileceğini düşündüğü ortaya çıkmaktadır.

Aşağıdaki veli ise sınıf öğretmeninden çocukların davranışlarını geliştirmeleri yönünde beklentilerinin olduğunu açıklamıştır:

başarıdan önce davranışlar önemli, davranışları iyiyse eğitim hani davranış konusunda sınıf öğretmeni iyi eğitiyorsa başarı sonradan kazanılır diye düşünüyorum, o yüzden hani ilk dönem hatta hani karne sonuçlarına bakıyorum,

eşim, aştık birlikte, ben davranış notlarına bakıyorum, “Neden?” dedi, o direkt puanlara şeye bakıyor, dedim ki davranışları iyiye bir çocuğun zaten gerisi gelir, başarı gelir, sınıf öğretmeni de o yönden güveniyorum, iyi diye tahmin ediyorum hani davranış konusu öncelikle, daha sonra başarı diye, not diye düşünüyorum ... mesela kendi bu olayları böyle değişik örnekler hikayeler anlatabilir, içeriğinde hani geçecek şekilde, birisinin arkasından dedikodu yapılmayacağını, birisine nasıl saygı duyacağını çocuklara böyle örneklerle anlatabilir, eğlenceli bir şekilde, çocuklar zaten hani hep oyunla hikâye sevdikleri için o şekilde davranış içerikli konuşmalar yapabilir diye düşünüyorum V6

Yukarıdaki açıklama V6'nın başarıdan çok öncelikle davranışları önemseydiğini, çocuğun davranışlar olumluysa bu durumun akademik başarıya yansıtacağını belirttiğini göstermektedir. Bu doğrultuda, çocuğunun karnesinde notlarından önce davranış kısmını incelediğini ve çocuğunu olumlu davranışlara yönlendirme konusunda sınıf öğretmenin beklentilerini karşıladığını belirtmiştir. Bununla birlikte, sınıf öğretmenlerinin öğrencilerin sosyal-duygusal ihtiyaçlarını gidermek için onlara hikayeler anlatarak ve bu hikayeleri oyunlaştırarak davranışları geliştirebileceklerini düşündüğünü belirtmiştir. Aşağıdaki veli ise öğretmenden çocuğun özgüvenini kırmaması yönünde beklentisi olduğunu açıklamıştır:

Çocuk aslında sorumluluk kısmını okulda çok daha güzel öğrenmesi gerekir, bunda da konu öğretmen oluyor tabii ki, öğretmen ilişkisi çok farklı ... öğretmen çocuğa aşağılayıcı tarzda ya da arkadaşlarının arasında hakaret edici tarzda konuşmayacak en başta, çocuğun bir kez özgüvenini arkadaşlarının arasında kırarsa ondan sonrasında çocuk o hareketinin devamını getirmez, hani yapacağı bir şeyi yapmaz her seferinde çekimser kalır ...ders konularında çok müsait evde her konuyu konuşabilirsiniz çocukla ama ders konuları müfredat, müfredat, o müfredatları çok daha detaylı ele alıp güncel konularla pekiştirerek çocuklara çok daha güzel anlatabilir öğretmen V10

V10, öğretmenin öğrencilere sorumluluk edindirebileceği, çocuğa karşı aşağılayıcı bir tarzda yaklaşmaması gerektiği ve bu tarz aşağılayıcı davranışların çocuğun özgüvenini kırabileceği ve bunun sonucunda çocuğun çekingen olabileceği, ders işlerken bunu güncel konularla pekiştirerek farklı şekilde anlatabileceği önerilerinde bulunarak çocuğunun sınıf öğretmeninden beklentilerinin bu yönde olduğunu açıklamıştır.

Özetle bulgular, çocuklarının sosyal-duygusal ihtiyaçlarını gidermede velilerin yarısından fazlasının öğretmenlerden beklentilerinin karşılandığını göstermektedir. Özellikle, öğretmenlerin çocukları iyi tanıdıklarına ve onları uygun şekilde yönlendirdiklerine inanan veliler bulunmaktadır. Ayrıca, sınıf öğretmenlerinin çocukların sorumluluk almasını desteklediklerini düşünen veliler de bulunmaktadır. Veliler, öğretmenlerin sevgi göstermelerini ve adaletli davranmalarını önemli bir beklenti olarak ifade etmişlerdir. Bununla birlikte, bazı veliler, öğretmenlerin sosyal etkinliklere daha fazla yer vermesi gerektiğini düşünürken, bir veli öğretmenlerin daha fazla ders odaklı olmaları gerektiğini belirtmiştir. Velilerin; öğrencilere karşı empati yapma, farklılıkları anlama ve her öğrencinin farklı olduğunu kabul etme konularında öğretmenlerden beklentilerinin bulunduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca, bazı veliler, sosyal-duygusal öğrenmeyi desteklemek için ayrı bir ders veya öğretim programı olması gerektiğine dikkat çekmişlerdir.

4.3.3. Diğer Uygulamalar

Bu alt kategoride çocukların sosyal-duygusal ihtiyaçlarını gidermek için velilerin neler yapılabileceğine ilişkin görüşleri yer almaktadır. Araştırma bulguları, velilerin yarıya yakınının çocuklarının sosyal-duygusal ihtiyaçlarını giderme konusunda sosyal faaliyetler bakımından desteklenmesi gerektiğini düşündüklerini göstermektedir:

sadece her şey akademik başarı değil, çocuğu biraz eğlenceye teşvik etmeli okul, okul çünkü sadece eğitmek amaçlı olmamalı, eğlendirerek eğitmek çünkü bunlar çok küçük çocuklar, eğlenmediği takdirde sıkılıp ondan sonra ne okula gitmek istiyorlar ne bir şey yapmak istiyorlar ne ödev yapmak istiyorlar, en basit sorumluluk almak istemiyorlar, o konuda eğlendirici faaliyetlere verilmeli, geziler yapılabilir okulla çok basit yerlere ...başka sosyal açıdan, psikolojik açıdan, oyun biraz daha fazla oynamaları gerektiğini düşünüyorum, çok fazla sadece derse endekli gidiyor çocuklar o yüzden de sıkılıyorlar, e ve de gelince tekrar bu sefer ödev faslına giriliyor bir sürü ödev veriliyor, ödev faslına giriliyor çocuk hiçbir oyun oynayamadan ...körü körüne geçmiş oluyor günü V10

Sosyal aktivitelerin artırılması gerekiyor yani ne kadar çok kişi içinde yaşatlarıyla birlikte olursa o kadar çok artabileceğini düşünüyorum ...yani sosyal olması benim için çok önemli, bunun için de işte kurslar var, basket kursuna gidiyor, piyano

kursuna gidiyor zaten okulda apayrı bir sosyal çevre var yani çok fazla insanla tanışmasını isterim açıkçası V14

Bence çocukları aktivitelere yönltilmesi gerekiyor, spor alanında ondan sonra farklı şeylerde çocuklar daha mutlu oluyorlar, bir tek hani derslerle değil de ya aktiviteler çocukları her zaman daha mutlu ediyorlar, ben öyle düşünüyorum ne gibi aktiviteler olabilir ...spor dalında olur, ondan sonra farklı şeyler olur, ne diyebilirim, müzik, dans V52

bir spor, bir müzik ya da bir herhangi bir faaliyet ile ilgilenen çocuğun bence daha başarılı olacağını düşünüyorum ve buna herkes her imkânda yetişemeyebiliyor bunun için sosyal sorumluluk projelerinin geliştirildiği derneklerin ya da şeylerin arttırılması gerekiyor, ücretsiz çocuklara kaynaklı destek verilmesi gerekiyor V32 imkanlar da aileler dışında sağlansa çocuklara belki hani sosyal olarak daha çok yani hayata da adapte olmaları daha kolay olur, başarılı olurlar ...yani şey olarak, aileleri geçip hani okulu geçip biraz daha hani böyle şeyler de uğraşsa, daha başarılı, sağlıklı bir hayatı olur herhalde çocukların ...aktivite olsun istiyoruz okulda hani bir etkinlik olsun, bir şey olsun en azından ne bileyim okul çıkışı bir saat daha fazla kalır çocuk okulda bir şeyler öğrenir işte arkadaşlarıyla daha güzel vakit geçirir V17

Yukarıdaki veliler çocuklarının sosyal-duygusal ihtiyaçlarının karşılanması için sosyal etkinlikler ile desteklenmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Velilerin açıklamaları ayrıntılı incelendiğinde, V10 ve V52 benzer şekilde öğrencilerin eğitim sürecinde sadece akademik başarıya odaklanılmaması gerektiğini; öğrencilerin eğlenmelerine, sosyal etkileşimde bulunmalarına ve çeşitli aktivitelere katılmalarına da önem verilmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Bunlara ek olarak V14 de benzer şekilde sosyal aktivitelerin artırılması gerektiğini, öğrencilerin akranlarıyla vakit geçirmeleri gerektiğini belirtmiştir. Açıklamalar doğrultusunda bu velilerin; eğlenceli etkinliklere, gezilere ve çeşitli ilgi alanlarına yönelik faaliyetlere daha fazla önem verilmesi gerektiğini düşündükleri anlaşılmaktadır. Bunların yanında V32 ve V17, öğrencilerin sosyal-duygusal becerilerini geliştirmek için müzik, spor gibi ilgi alanlarına erişimin önemli olduğunu belirtmişlerdir. Ancak, tüm öğrencilerin bu fırsatlara eşit erişimi olmadığını ve bu nedenle projeler veya dernek destekleri gibi ücretsiz kaynaklarla öğrencilere destek sağlanması gerektiğini vurgulamışlardır. Bu açıklamalara ek olarak V32, müzik, spor vs. gibi herhangi bir ilgi alanına sahip olan öğrencilerin sosyal-duygusal beceriler konusunda daha başarılı olabileceğini açıklamıştır. Ayrıca V17 ve V14'ün benzer şekilde çocukların akranlarıyla vakit geçirme konusuna dikkat çektikleri

anlaşılmaktadır. Bu görüşler, okulun sadece akademik başarıya değil, aynı zamanda öğrencilerin sosyal gelişimine ve çeşitli ilgi alanlarına katılımına da odaklanmasının önemini yansıtmaktadır. Aşağıdaki veliler ise öğrencilerin sosyal-duygusal ihtiyaçlarının giderilmesi konusundaki beklentilerini aşağıdaki gibi ifade etmişlerdir:

Mesela tiyatro eğitimi, ilkokullarda tiyatro eğitimi yok yani tiyatro yok, güzel sanatlar yok ya neler yok yani, spor desteklenmiyor ...yani okul bunları yapabilir, sosyal aktiviteleri destekleyebilir fakat hiçbiri yok, işte biz verirsek kendimiz çabamızla spora veriyoruz, büyük oğlum da yüzücü profesyonel, altı yaşından beri yüzüyor, okul hiçbir şekilde desteklemiyor hani yüzdüğü için, aaa oğlum sen sporla ilgileniyorsun, işte sosyal bir aktiviten var, diye madalyalar da aldığı halde hiçbir şekilde bir karşılığı yok yani, bir onurlandırması yok, bu konularda spor yapan çocuğu işte tiyatro oynayabilen, yeteneği olan çocuğu ayırt edip onlara eğitim vermeli, okul içerisinde eğitim vermeli, resmi iyi olana resim eğitimi vermeli ...e çocukları sosyal yönden geliştirmek istiyorsan ne yapacaksın, küçüklükten itibaren, tiyatro işte resim neye yeteneği varsa onu keşfedip ona doğru yönlendireceksin çocuk o dalda eğitim alıp açılacak hani kendini ifade edecek ki her türlü, belki işte Matematik'ten, Türkçe'den çok hoşlanmıyor çocuk, mecburen onu dinlemek zorunda kalıyor, e o da pek etkili olmuyor, bir yere kadar, ondan sonra işte çocuk ailesi ilgilenabiliyorsa bir yere gidiyor, ilgilenemiyorsa kalıyor V21

Aslında biz mesela çocuğumuz bizim sosyal bir çocuk, profesyonel yüzücü ama mesela diğer özel okullar çocukları tam desteklerken, yarışmalara girdiklerinde derece bile almasalar onları onore eden bir belge veriyor, mesela bunu okul bildiği halde hiçbir çocuğa değil de tamamen sadece zirvede olan çocuklara oynuyor, bu da çocuklar arasında üzüntüye neden oluyor V29

V21 okullarda sosyal faaliyetler bakımından hiçbir çaba gösterilmediğini, velilerin bu konuda kendi imkanları dahilinde öğrencileri sosyal faaliyetlere yönlendirebildiklerini, öğrencilerin okul dışarısında edindikleri başarıların yeterince desteklenmediğini ve bu konuda çocukların onurlandırılarak teşvik edilmediğini, öğrencilerin yeteneklerinin tespit edilip o yönde sosyal faaliyetlere yönlendirilmeleri gerektiğini ve başarılı oldukları alanda desteklenmeleri durumunda o alanda ilerleyerek özgüven kazanacaklarını, öğrencilerden yalnızca derslerde başarılı olmalarını beklemenin yanlış olduğunu düşündüğünü açıklamıştır. V29 ise benzer şekilde yalnızca akademik başarıların değil öğrencilerin okul dışında kazandığı başarıların da onurlandırılması gerektiğini düşündüğünü açıklamıştır. Bazı

veliler ise öğrencilerin sosyal-duygusal ihtiyaçlarının giderilmesi konusunda velilerin bilinçlendirilmesi gerektiğini düşündüklerini vurgulamışlardır:

Okullardaki eğitimler biraz daha artırılabilir yani rehberlik mesela biz sadece çocuğumuzun sorunu olduğu zaman rehberlik öğretmenlerine gitmemeliyiz herhangi bir şekilde böyle eğitici, kültürel başka faaliyetler olduğu zaman da velilere seminerler düzenlenebilir eğitimler verilebilir hani üniversitelerde mesela ilk birinci sınıfta vermişlerdi, sizin üniversitede, hocanız vermişti, o tarz eğitimler verebilir önce anne-babalar bilinçlendirilir, daha sonra bizler de çocuklara daha iyi eğitimler verebiliriz, sınıf içinde de çocuklara haftanın belirli günleri eğitimler verilebilir yani ya da herhangi bir aktivitelere yönlendirilebilir mesela taramalar yapıldı bu hafta çocuklara, spor taramaları, bu tarz şeyler olursa çocukları küçükten daha iyi eğitebiliriz, yetenekli oldukları alanlarda daha iyi eğitiriz hani kültürelse kültürel, işte fizikselse spor faaliyetleriyse onlara yönlendirebiliriz, belki çok ileri zekalı çocuklar olabilir onlara daha farklı erken yaşta biliyorsunuz olabilir, ha BİLSEM falan var mesela onlara yolladılar bizi, bu tarzda eğitimler artırılabilir çocuklar için V37

Kurslar açılabilir, velilerle çocukları ilgilendiren kurslar açılabilir sadece velilere yönelik, anne-babaya yönelik kurslar açılabilir, çocukların ve arkadaşları ile yönelik kurslar açılabilir, ekinlikler yapılabilir V34

Velilere önce verilebilir yani velilerin de bazı şeyler var biz gitmedik ama hani bazı işte bu okullarla alakalı seminerler falan oluyor hani velilere yapılan, önce anne-baba bilinçlendirilip sonra çocuklar hani öyle yani o şekilde olabilir V36

Yani öğretmenlerin ya da işte ne bileyim herhangi bir toplumda hani böyle bir kişi şey yapıp hani böyle bilinçlendirilsek ya da biz, biz de ona göre davranırız ya da çocuklarımız da ...ya bize hani bilinçlendirilsin ya da onlara böyle hani rehber öğretmeni gibi ya da başka bir hani bu konuda bilinçli olan birileri böyle yardımcı olursa bence güzel olur, diye düşünüyorum V49

Yukarıdaki açıklamalar çocukların sosyal-duygusal ihtiyaçlarının giderilmesi için öncelikle velilerin bilinçlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. V34 ve V49, çocuklara nasıl davranılması gerektiği hakkında velilere kurslar verilmesi gerektiğini açıklamışlardır. Ayrıca, V34 yalnızca veliler için değil öğrenciler için de sosyal-duygusal beceriler hakkında kurslar açılması gerektiğini vurgulamıştır. Bunların yanında V36 da benzer şekilde velilerin bu konuda bilgilendirilmeleri gerektiğine dikkat çekmiştir. Bu açıklamalara benzer şekilde

V37 de velilerin bilinçlendirilmesine dikkat çekmiş ve bunların yanında rehberlik servislerinin yalnızca sorun olduğunda değil sosyal-duygusal ihtiyaçları giderme konusunda da velileri bilgilendirmeleri gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca V37, öğrencilerin ilgi alanlarının tespit edilip o şekilde yönlendirilmeleri gerektiğini düşündüğünü açıklamıştır. Velilerden birkaçı ise öğrencilerin sosyal-duygusal ihtiyaçlarının giderilmesi için yeteneklerine göre eğitim almaları gerektiğini belirtmişlerdir:

çocuğun bizde yeteneği hiçbir zaman sorgulanmıyor, her zaman eksik yöne gidilip eksik yöne baskılama yapılıyor ama aslında yetenekli olduğu kısım yükseltile okullarda özellikle çok daha başarılı çocuklar yetişeceğini düşünüyorum ben V59 yetenekli çocukların hem okul hayatını ve yetenek dalına göre de çok özel birtakım eğitimlerden geçirtmesini, hatta ve hatta onlara bir tane koç asistan öğretmen belirlenmesini bile düşünebilirim çünkü spor yapıyor, derslerinden geri kalıyor işte koç asistan öğretmen bunu tamamlayacak, devam ettirecek hiçbir şekilde geri kalmayacak sosyalleşme konusunda zaten çocuk okulla beraber diğer yapmış olduğu branşla beraber sosyalleşiyorsa, okuldan da eğitimden de hiçbir şekilde geri kalmıyorsa otomatikman bu çocuğun yolu zaten açık olur V39

Yukarıdaki açıklamalar incelendiğinde V59, çocuğun eksik kaldığı yönlerine değil öne çıkan özelliklerine bakılarak yeteneğinin olduğu yönde desteklenmesi gerektiğini ve bu sayede her anlamda başarılı çocukların yetişeceğini düşündüğünü açıklamıştır. V39 ise yetenekli öğrencilerin yetenekleri yönünde eğitim almaları gerektiğini, öğrenciler için destekleyici yönde yardımcı olan bir öğretmen belirlenebileceğini ve bu sayede öğrencilerin geri kaldıkları noktalarda desteklenerek sosyal-duygusal bakımdan gelişeceğini düşündüğünü açıklamıştır. Aşağıdaki veliler öğrencilerin sosyal-duygusal ihtiyaçlarını giderme bakımından onların bir arada daha çok vakit geçirmeleri gerektiğini düşündüklerini açıklamışlardır:

Hani böyle bir rahat bir ortamda rahat bir şekilde oyun oynayıp yani küçük çocuklar için öyle, o şekilde, öğreniyorlar, iletişim yani, iletişim kuramazlarsa bence psikolojileri de şey olmaz, iletişim rahat iletişim kurmaları lazım ...çünkü iletişim kurmadan hani büyük insanlarda da iletişim kuramazsan her şeyi yanlış anlarsın her şey yolunda gitmez bence öyle, iletişim önemli yani V7
her mahallede mesela ben şeyi isterdim, bir oyun alanı gibi bir yer ama %100 güvenlik olan bir yer, şimdi artık devir çok kötü olduğu için çocuğu tek başına

birakamıyorsunuz, çocukla birlikte saatlerce oyun oynayamıyorsunuz bu sefer ne oluyor çocuk eve kapanıyor, ekran bağımlılığına şey yapıyor, ekran bağımlısı oluyor ve bu çocuğun sosyalleşmesine, iletişimini o kadar çok etkili ki aslında, konuşmasını bile değiştiriyor çocuk, o izlediği videolardan, oyunlardan hani parklar bile bir sürü güvenlik kamerasıyla falan dolu olsa, daha farklı olur diye düşünüyorum, en azından ben onu buraya getirip bırakabilsem, çocuk hem arkadaşlarıyla oynayacak hem sosyalleşecek, hem enerjisini atacak, bu çocuk için daha faydalı olur ama şimdi bırakamadığımız için çocuklar mecburen bizimle, evde V46

Yukarıdaki açıklamalar incelendiğinde V7, öğrencilerin rahat iletişim kurabilecekleri bir ortamın olması gerektiğini, öğrencilerin başkaları ile rahatça iletişim kuramadıkları durumlarda başkalarını yanlış anlayabileceklerini dolayısıyla iletişimin çok önemli olduğunu düşündüğünü açıklamıştır. V46 ise güvenliği artırılmış bir oyun alanı yaratılmasını istediğini ve bu sayede öğrencilerin rahatça sosyalleşebilmelerinin sağlanacağını ancak bu ortamın sağlanmadığı durumlarda öğrencilerin ekran karşısında geçirdikleri vakti artırdıklarını ve bu doğrultuda iletişim becerilerinin ve dil gelişiminin olumsuz yönde etkilendiğini düşündüğünü açıklamıştır. Bu açıklamalar sonucunda V7 ve V46'nın benzer şekilde öğrencilerin sosyal-duygusal ihtiyaçlarının giderilmesi adına onlara birbirleri ile rahatça iletişim kurabilecekleri ortamların sağlanması gerektiğini düşündükleri görülmektedir. Aşağıdaki veli ise öğrencilerin sosyal-duygusal ihtiyaçlarının giderilmesi konusunda okullarda rehberlik servisinden ziyade pedagoğ olması gerektiğini düşündüğünü açıklamıştır:

Bence okulda rehberlikten ziyade pedagoğ da olmalı bence yani rehberlik servisinden ziyade pedagoğ mesela istediğimiz anda istediğimiz pedagoğu bulamıyoruz ya da kafamıza yatmıyor ama eğer hani o gün okulda bir olay yaşandıysa, ya rehberlik değil de hani pedagoğ eşliğinde hani ne için yapıldı, neden yapıldı hani altında ne aradın ne için yaptın diye sorulması gerekiyor bence ki ona göre hareket edilmesi gerekiyor V24

Yukarıdaki açıklama incelendiğinde V24 okullarda rehberlik öğretmenleri yerine pedagoğların olması gerektiğini, istedikleri her an pedagoğlara ulaşamadıklarını ancak okullarda yaşanan sorunlar sonucunda pedagoğlara danışılması hâlinde problemleri durumların daha iyi yönetilebileceğini düşündüğünü açıklamıştır. Alanyazında pedagoğ

kavramı; eğitimci, eğitim bilimci, özel eğitim ve öğretim programları geliştiren kişi olarak tanımlanmaktadır (Kuzgun, 1990). Bu doğrultuda V24'ün, okullarda eğitim bilimcilerin de bulunması gerektiğini vurguladığı anlaşılmaktadır.

Özetle veliler, çocuklarının sosyal-duygusal ihtiyaçlarının karşılanması için sosyal etkinliklerin ve farklı ilgi alanlarının desteklenmesi gerektiğini düşünmektedirler. Velilerden bazıları, sadece akademik başarıya değil aynı zamanda çocukların eğlenmelerine, sosyal etkileşimde bulunmalarına ve çeşitli aktivitelere katılmalarına odaklanılması gerektiğini vurgulamaktadır. Ayrıca, bazı veliler çocukların sosyal-duygusal becerilerini geliştirmek için müzik, spor gibi ilgi alanlarına yönlendirilmeleri gerektiğine dikkat çekmişlerdir. Bunun yanı sıra, veliler çocukların sosyal-duygusal ihtiyaçlarının giderilmesi için ebeveynlerin bilinçlendirilmesi gerektiğini düşünmektedirler. Bu kapsamda, velilere çocuklarıyla nasıl iletişim kurmaları gerektiği konusunda kurslar verilmesinin, öğrencilere sosyal-duygusal beceriler konusunda eğitimler sunulmasının önerildiği görülmektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmadan elde edilen bulgular yorumlanarak tartışılmıştır. Tartışma kapsamında ortaya çıkan sonuçlar doğrultusunda önerilerde bulunulmuştur.

5.1. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu araştırmada ilkokul öğrencilerinin sosyal-duygusal gelişimlerine ilişkin ihtiyaçları ve bu ihtiyaçları gidermek için yapılması gerekenler velilerin bakış açısıyla incelenmiştir. Çalışmanın birinci alt amacı kapsamında velilerin sosyal-duygusal öğrenme becerileri konusundaki düşünceleri incelenmiştir. Bulgular, velilerin çoğunluğunun sosyal-duygusal öğrenme kavramını daha önceden duyduğunu göstermekle beraber bu kavramı kapsamlı olarak tanımlayamadıklarına işaret etmektedir. Velilerin birkaçı okulların rehberlik birimleri veya bazı kurumlar aracılığıyla bu kavramı daha önce duyduklarını açıklamışlardır. Bazı veliler ise öğretmen olmaları veya çocuk gelişimi konusunda eğitim almaları nedeni ile sosyal-duygusal öğrenmeyi daha önceden duyduklarını ifade etmişlerdir. Ancak, görüşmeler bu kavramı daha önceden duyan velilerin de sosyal-duygusal öğrenmeyi etraflıca tanımlama konusunda yetersiz kaldıklarını göstermektedir. Bununla birlikte, alanyazın sınıf öğretmenlerinin çoğunluğunun bu kavramı duymadıklarını göstermektedir (Esen Aygün ve Şahin Taşkın, 2022). Bu araştırmadan elde edilen bulgular dikkate alındığında velilerin çoğunun sosyal-duygusal öğrenme kavramını daha önceden duymuş olması, bu kavramı kapsamlı bir şekilde tanımlayamasalar bile oldukça önemli bir gelişme olarak değerlendirilmektedir.

Bulgular bazı velilerin sosyal-duygusal öğrenme kavramını sosyal-duygusal öğrenmenin farklı boyutları olan öz-farkındalık, ilişki becerileri, sorumlu karar verme ile ilişkilendirerek açıklamaya çalıştıklarını göstermektedir. Bu doğrultuda; veliler sosyal-duygusal öğrenmeyi duygularla öğrenebilme, duygularla hareket edebilme, duyguları sosyal ortamda öğrenebilme ve buna karşılık davranış geliştirme, duygu değişimleri ile baş edebilme, çevresindekilerle arasında oluşan sorunları sağlıklı bir şekilde çözebilme, sosyalleşerek gelişme, özgüven edinerek girişken olma ve bu sayede karar verme becerisi edinme gibi kavramlarla açıklamışlardır. Bu açıklamalar ışığında, velilerin sosyal-duygusal

öğrenmeyi bazı bakımlardan ele alarak sınırlı bir biçimde tanımladıkları anlaşılmaktadır. Yukarıda da belirtildiği gibi, sosyal-duygusal öğrenme tüm gençlerin ve yetişkinlerin sağlıklı kimlikler geliştirmek, duyguları yönetmek ve kişisel ve kolektif hedeflere ulaşmak, başkaları için empati hissetmek ve göstermek, destekleyici ilişkiler kurmak ve sürdürmek ve sorumlu ve özenli kararlar vermek için bilgi, beceri ve tutumları edindiği ve uyguladığı bir süreç olarak tanımlanmaktadır (CASEL, 2022b). Bunun yanı sıra, bazı araştırmacılar sosyal-duygusal öğrenmeyi öğrencilerin kendi duygularını tanımaları ve bu duyguları yönetebilmeleri ile ilişkilendirirken (Greenberg vd., 2003; Payton vd., 2008; Zins ve Elias, 2007) bazı araştırmacılar sorun çözebilme becerileri ile ilişkilendirmişlerdir (Elias vd., 1997; Greenberg vd., 2003; Romasz vd., 2004; Zins ve Elias, 2007). Sosyal-duygusal öğrenme kavramı aynı zamanda birçok araştırmacı tarafından olumlu ilişkiler kurmak ile de açıklanmaktadır (CASEL, 2022b; Cefai ve Cavioni, 2014; Kuyulu, 2015; Payton vd., 2008; Weissberg ve Cascarino, 2013). Bu doğrultuda, veliler her ne kadar sosyal-duygusal öğrenme kavramını etraflıca tanımlayamasalar da yaptıkları açıklamaların alanyazında yer alan tanımlar ile benzerlik gösterdiği görülmektedir. Bu durum, velilerin bu kavramı kendi çocuklarında gördükleri boyutları ile açıklamaya çalışmasından kaynaklanabileceği şeklinde açıklanabilir. Bu doğrultuda, sosyal-duygusal öğrenme kavramının daha iyi anlaşılması amacıyla velilere bilgilendirilmelerin yapılması onların çocuklarının sosyal-duygusal becerilerini etkili bir biçimde geliştirmeleri konusunda destek olmalarına yardımcı olacaktır.

Çalışmanın ikinci alt amacı kapsamında velilerin ilkokul öğrencilerinin sosyal-duygusal öğrenme becerileri bakımından ihtiyaçları konusundaki düşüncelerine dair bulgulara ulaşılmıştır. Bu doğrultuda velilerin ilkokul öğrencilerinin sosyal-duygusal öğrenme becerileri bakımından ihtiyaçları konusundaki düşünceleri sosyal-duygusal öğrenmenin boyutlarıyla ilişkilendirilerek açıklanmıştır. Bu kapsamda bulgular, aşağıdaki gibi ele alınmıştır.

Öz-Farkındalık Boyutuna İlişkin İhtiyaçlar: Elde edilen bulgular incelendiğinde velilerin çoğunun çocuklarının öz-farkındalık becerilerine sahip olduklarını düşündükleri ortaya çıkmıştır. Velilerin birkaçı öz-farkındalık becerilerini sorgulayıcı davranışlar ile ilişkilendirmişlerdir. Bazı veliler ise çocuklarının öz-farkındalık sahibi olduğunu kendilerini iyi ifade edebilmeleriyle açıklamışlardır. Ancak, öz-farkındalık becerileri anlık olarak duygusal durumlarımızı anlayabilme ve yeteneklerimizi objektif bir şekilde

değerlendirebilme becerisi olarak tanımlanmaktadır (Elias ve Mocerı, 2012). Bu doğrultuda, velilerin çocuklarının öz-farkındalık becerilerini kendilerini iyi ifade edebilmeleri ile açıklamaları, çocukların yaşadıkları olaylara ilişkin duygusal durumlarının bir değerlendirmesini yaparak kendilerini iyi ifade ettiklerine işaret etmektedir. Bulgular bazı velilerin çocuklarının öz-farkındalık becerilerine sahip olmasının özgüvenli olmasına yol açtığını ifade ettiklerini göstermektedir. Alanyazın ayrıntılı incelendiğinde, öz-farkındalık becerilerinin kişinin güçlü ve zayıf yönlerinin farkında olmasını içerdiğini vurgulanmaktadır (CASEL, 2023). Özgüven ise bireyin kendisi hakkında olumlu düşünceler geliştirmesi sonucu kendisiyle ya da çevresindekilerle uyumlu olabilmesi olarak tanımlanmaktadır (Akagündüz, 2006). Bu doğrultuda özgüven ve öz-farkındalık kavramlarının, bireyin kendisi hakkında olumlu düşüncelere sahip olmasını içerdiği anlaşılmaktadır. Bu açıklamalar ışığında velilerin, çocuklarının kendileri hakkında olumlu düşüncelere sahip olmaları nedeni ile özgüvenli olduklarını düşündükleri söylenebilir.

Bazı veliler ise öz-farkındalık becerisini sosyal-duygusal öğrenmenin farklı boyutları ile ilişkilendirerek açıklamışlardır. Örneğin; çocuklarının öz-farkındalık becerilerine sahip olduğunu düşünen velilerden birkaçı bu durumun sorumlu karar verme becerilerine de sahip olmalarına yol açtığını vurgulamışlardır. Araştırma bulguları velilerin birkaçının çocuklarının öz-farkındalık becerilerine sahip olmalarını sorgulayıcı davranışlara sahip olmasından anladıklarını göstermektedir. Alanyazın muhakeme edebilme becerisinin (Le Buffe vd., 2009) sorumlu karar verme boyutu kapsamında ele alındığını vurgulamaktadır. Bu doğrultuda velilerin, sorumlu karar verme becerisi ile öz-farkındalık becerisini birbirine karıştırmış olabilecekleri veya öz-farkındalık becerisinin çocukların sorumlu karar alma becerilerindeki rolüne dikkat çekmek istemiş olabilecekleri söylenebilir. Bu açıklamalara ek olarak bazı veliler öz-farkındalık becerileri ile benmerkezci davranışları ilişkilendirmişlerdir. Ancak alanyazın Piaget'nin gelişim özellikleri doğrultusunda 7-11 yaş arası çocukların somut işlemler döneminde olduğunu ve bu dönemdeki çocukların benmerkezcilikten uzaklaşmaya başladıklarını vurgulamaktadır (Cherry, 2021; Senemoğlu, 2018; Yayıcı, 2005). Velilerin açıklamaları ise ilkökul öğrencilerinin halen benmerkezci davranışa sahip olduklarına işaret etmektedir.

Velilerin bazıları çocuklarının kendi duygu ve düşüncelerinin farkında olduklarını ancak bu duygu ve düşünceleri dile getirme konusunda problemler yaşadıklarını

açıklamışlardır. Alanyazın ilişki becerilerini açık ve net bir iletişim kurabilme ile açıklamaktadır (CASEL, 2013). Bu doğrultuda, velilerin çocuklarının duygu ve düşüncelerinin farkında olduklarını ancak bunu ifade etmekte güçlük çektiklerini belirtmeleri, çocukların öz-farkındalık becerilerine sahip olmakla birlikte ilişki becerileri konusunda eksikliklerin olduğuna dikkati çekmektedir. Çocuklarının kendi duygu ve düşüncelerinin farkında olduğunu ancak dile getiremediğini düşünen velilerden bazıları bu durum sonucunda çocuklarının agresif, isyankâr, hırçın, asi diye nitelendirdikleri olumsuz davranışlara yönelebildiklerini açıklamışlardır. Bazı veliler ise çocuklarının öz-farkındalık becerisini henüz öğrenme aşamasında olduklarını düşündüklerini belirtmişlerdir.

Bunlara ek olarak, velilerin birkaçının çocuklarının kendi duygu ve düşüncelerinin farkında olduğunu düşünme nedenleri olarak çocuklarının kendilerini iyi ifade edebilmelerini öne sürdükleri görülmektedir. Yukarıda da belirtildiği gibi, öz-farkındalık kavramı anlık olarak neler hissettiğimizi belirleyebilme ve yeteneklerimize dair gerçekçi bir değerlendirme yapabilme becerisini içermektedir. Bu doğrultuda öz-farkındalığın kendini ifade edebilme becerilerini tam olarak karşılayamadığı görülmektedir. Kendini ifade edebilme için öz-farkındalık becerisinin yanında iletişim becerileri de gereklidir. Veliler açıklamalarında her ne kadar çocuklarının öz-farkındalık becerilerine sahip olduklarını belirtmiş olsalar da açıklamalar aslında çocukların öz-farkındalık becerileri konusunda eksikliklerinin olabileceğine işaret etmektedir. Ayrıca, çocuklarının duygu ve düşüncelerinin farkında olduğunu düşünen velilerin bazılarının bunun sonucunda çocuklarının özgüvenlerinin geliştiğini düşündükleri görülmüştür. Çocuğunun kendi duygu ve düşüncelerinin farkında olduğunu ancak ifade edemediğini düşünen velilerin ise çocuklarının olumsuz davranışlara yöneldiklerini ifade ettikleri görülmektedir. Alanyazın öz-farkındalık becerisini bireyin içinde bulunduğu durum ile kendi duygu ve düşüncelerini tanıma becerisi olarak tanımlamaktadır (Goleman, 2019). Buna göre, öz-farkındalık becerisi gelişmiş öğrencilerin kendi duygusal durumlarını daha iyi anlayarak onları daha iyi yönetebilecekleri söylenebilir. Bunun sonucunda, öz-farkındalık becerileri zayıf olan öğrencilerin ise duygusal düzenleme becerilerinin gelişmemiş olması sebebi ile öfkeyi duygusal bir tepki olarak sergiledikleri söylenebilir. Bu doğrultuda, öğrencilerin öz-farkındalık becerilerini geliştirmek için veliler çocuklarının farkındalıklarını geliştirebilecek günlük yazma gibi etkinlikler gerçekleştirebilirler.

Sosyal Farkındalık Boyutuna İlişkin İhtiyaçlar: Araştırmanın bulguları incelendiğinde velilerin çoğunun çocuklarının sosyal farkındalık becerilerine sahip olduklarını düşündükleri ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte, velilerin yarıya yakını çocuklarının olaylar karşısında başkalarının duygularını dikkate aldıklarını açıklamışlardır. Bazı veliler çocuklarının sosyal farkındalık becerilerine sahip olduklarını, başkalarına karşı empati gösterebilmeleri ile ilişkilendirmişlerdir. Velilerden birkaçı çocuğunun bazen empati gösterebildiğini açıklamakla beraber; birkaç veli ise çocuklarının empati kuramayabileceğini ifade etmiştir. Bunların yanında bazı veliler çocuklarının empati kurabilmelerini yardımsever olmaları ile ilişkilendirmiştir. Bu doğrultuda öğrencilerin başkalarının duygu ve bakış açılarını anlayarak buna göre davranış geliştirmelerinin sonucunda velilerin çocuklarının sosyal farkındalık becerisine sahip olduğunu düşündükleri görülmektedir. Alanyazın sosyal farkındalık becerilerini başkalarının bakış açılarını anlayabilme ve empati kurabilme olarak tanımlamaktadır (CASEL, 2023). Bu açıklama velilerin açıklamalarının alanyazın ile benzerlik gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Velilerin bazıları çocuklarının, davranışları sonucunda başkalarının etkilenebileceğinin farkında olduklarını ve bu doğrultuda davranışlarını bu yönde düzenlediklerini belirtmişlerdir. Birkaç veli ise çocuklarının başkalarının duygu ve düşüncelerini kendi duygu ve düşüncelerinden bile daha çok önemsediklerini açıklamışlardır. Bunlara ek olarak velilerden bazıları çocuklarının başkalarının duygu ve düşüncelerini her zaman dikkate alamadıklarını belirtmiş; bazı veliler ise çocuklarının sosyal farkındalık becerisine sahip olmadıklarını düşündüklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca velilerin bazıları çocuklarının samimi olduğu kişilerin duygu ve düşüncelerini daha çok önemsediklerini belirtirken bazı veliler ise bu açıklamanın aksine çocuklarının samimi hissettiği kişilerin duygu ve düşüncelerini daha az önemsediklerini belirtmişlerdir. Bu bulgu çocukların sosyal farkındalık düzeylerinin kişiye göre değiştiğine işaret etmektedir. Bulgular ayrıntılı incelendiğinde çocukların buldukları ortamda sadece yakın arkadaşlarının duygu düşüncelerini dikkate almaları, başkalarının söylediği hususlar önemli olsa bile onları dikkate almayacakları şeklinde yorumlanabilir. Çocukların gelişim özellikleri dikkate alındığında bu durumun benmerkezci düşüncelerden kaynaklandığı düşünülebilir. Velilerin çocuklarının yakın arkadaşlarının yanında başkalarının da duygu düşüncelerini dikkate almasının önemini vurgulamaları, çocuklarının bu konuda farkındalık sahibi olmalarına yardımcı olacaktır. İlkokul öğrencilerinin sosyal farkındalık becerileri hakkında kapsamlı

araştırmaların gerçekleştirilmesi bu konuda çocukların ihtiyaçlarını anlamamıza ve onları etkili bir biçimde desteklememize katkı sağlayacaktır.

Bir veli ise çocuğunun yalnızca karşısındaki kişinin içinde bulunduğu durumu daha önce kendisi deneyimlediyse o kişinin duygu ve dűřüncelerini anlayabildiğini belirttiği grűlmektedir. Alanyazın ilkokul dűzeyinde öğrenim gören çocukların gelişim özellikleri bakımından somut işlemler dönemi olduğunu ve bu doğrultuda yalnız doğrudan kişisel deneyimleri doğrultusunda akıl yűrűtebildiklerini vurgulamaktadır (İnanç vd., 2005). Velinin açıkladığı bu durumun çocuğun içinde bulunduğu dönemin gelişim özellikleri ile açıklanabileceği grűlmektedir. Bu açıklamalar ışığında, velilerin öğrencilerin sosyal farkındalık becerilerini desteklemek amacıyla onları takım çalışması gibi sosyal etkileşimler içeren etkinliklere yönlendirmelerinin çocukların bu becerilerini olumlu yönde destekleyeceği dűřűnűlmektedir. Örneėin, velilerin çocuklarını drama gibi rol yapılması gereken, empati odaklı etkinliklere yönlendirmeleri çocukların bu konuda kendilerini geliştirmelerini destekleyebilir. Bu tűr etkinlikler, çocukların farklı duygusal durumları anlama ve ifade etme becerileri kazanmalarını desteklemektedir. Ayrıca, oyunlar ve takım çalışmaları da çocukların birbirleriyle etkileşimde bulunmalarına olanak sağlamaktadır. Grup içindeki etkileşimleri artırmak ve iř birliği becerilerini gűçlendirmek, çocukların başkalarının bakış açılarını anlamalarına ve empati becerilerini geliştirmelerine katkıda bulunacaktır.

İliřki Becerileri Boyutuna İliřkin İhtiyaçlar: Bulgular incelendiėinde velilerin çoėunun çocuklarının iliřki becerilerine sahip olduklarını dűřűndűkleri grűlműřtűr. Velilerden bazılarının ise çocuklarının arkadařlık kurma konusunda öncelikle bir çekinme ařamasının veya ısınma sűrecinin olabileceėini açıkladıkları ortaya çıkmıřtır.

Arařtırma bulgularına göre velilerin yarıdan fazlasının çocuklarının etkili iletiřim kurabildiklerini dűřűndűkleri ortaya çıkmıřtır. Velilerin bazıları çocuklarının etkili iletiřim kurabilmesini uzun sűren arkadařlıklar kurabilmeleri ile iliřkilendirmiřlerdir. Alanyazın iliřki becerilerinin saėlıklı ve destekleyici iliřkiler kurma ve sűrdűrme olarak tanımlandıėını göstermektedir (CASEL, 2013). Buna ek olarak, iliřki becerileri etkili iletiřim kurma ve olumlu iliřkiler geliřtirmeyi içermektedir. Velilerin bu açıklamaları çocuklarının iliřki becerileri konusunda geliřmiř olduklarını dűřűndűklerini göstermektedir.

Bulgular bazı velilerin çocuklarının arkadaşlık kurma konusunda seçici davrandıklarını düşündüğünü göstermektedir. Alanyazın değerlerin, duygu ve düşüncelerin farkında olma ve kendini anlama becerilerini öz-farkındalık becerileri kapsamında ele almaktadır (CASEL, 2023). Bu doğrultuda çocukların hangi özelliklere sahip kişilerle arkadaşlık kurabileceklerinin farkında olmaları onların öz-farkındalık becerilerine sahip olduklarına işaret etmektedir. Bunlara ek olarak bazı veliler çocuklarının kendi destekleri doğrultusunda arkadaşlık kurabildiklerini; bazıları ise çocuklarının kolay arkadaşlık kuramadığını açıkça ifade etmişlerdir. Birkaç veli ise çocuklarının her zaman etkili iletişim kuramadıklarını belirtmişlerdir. Alanyazın etkili iletişim kurabilmek için iletişim becerilerine sahip olmak gerektiği vurgulamaktadır (Özkılıç, 2009). Bu doğrultuda, velilerin çocuklarının her zaman etkili iletişim kuramadıklarını belirtmeleri onların iletişim becerilerine yeterince sahip olmadıklarını göstermektedir. Ayrıca, bazı veliler çocuklarının karşısındaki insanı doğru anlama konusunda sıkıntı yaşayabileceklerini belirtmişlerdir. Duyguları anlayabilme becerilerinin, bireylerin edindikleri deneyimlerin kendisinde hangi duyguyu yaratacağını öğrenerek gelişeceği vurgulanmaktadır (Sroufe, 1997). İlkokul öğrencilerinin gelişim özellikleri ele alındığında bu dönemdeki çocukların yalnızca doğrudan kişisel deneyimleri doğrultusunda akıl yürütebildikleri belirtilmektedir (İnanç vd., 2005). Bu doğrultuda çocukların yalnızca kendi deneyimleri doğrultusunda karşısındaki kişiyi anlayabilmelerinin gelişim özellikleri ile örtüştüğü anlaşılmaktadır. Velilerin öğrencilerle etkili iletişim kurması öğrencilerin ilişki becerilerini desteklemektedir (Sui-Chu ve Willms, 1996). Bu doğrultuda veliler öğrencilerin iletişim becerilerini geliştirmek için aile içerisinde etkili iletişim kurmaya özen göstermelidirler. Bu sayede veliler, çocukları etkili iletişim kurmaya teşvik edebilirler. Ayrıca veliler çocuklarını sosyal faaliyetlere katılım konusunda destekleyerek çocuklarına ilişki becerilerini geliştirmeleri konusunda yardımcı olabilirler.

Öz-Yönetim Boyutuna İlişkin İhtiyaçlar: Araştırmadan elde edilen bulgular velilerin yarıya yakınının çocuklarının bir sorun ile karşılaşmaları durumunda duygularını ağlayarak ifade ettiklerini açıkladıklarını göstermektedir. Bu velilerin tamamına yakını çocuklarının ağlayarak duygularını ifade etmelerini doğru bulmadıklarını belirtmişlerdir. Bununla birlikte, bulgular diğer velilerin ise çocuklarının bir sorun ile karşılaşmaları durumunda duygularını konuşarak ifade ettiklerini göstermektedir. Ayrıca, velilerden birkaçının ise çocuklarının bir sorun ile karşılaşmaları durumunda öfke içeren davranışlar

sergileyebileceğini açıkladıkları görülmüştür. Bu velilerin tamamına yakını ise çocuklarının duygularını doğru şekilde ifade ettiklerini düşündüklerini açıklamışlardır. Araştırma bulguları sonucunda velilerden bazıları ise çocuklarının bir sorun ile karşılaşması durumunda öncelikle bir sakinleşme sürecinin olabileceğini açıklamışlardır. Bireyler bir sorun ile karşılaşmaları durumunda stres yaşamaktadır. Stresi ve duyguları yönetebilmek öz-yönetim becerileri kapsamında ele alınmaktadır (CASEL, 2023). Dolayısıyla çocuklarının sorun ile karşılaştığında duygularını ağlayarak ifade ettiğini belirten velilerin açıklamaları bu çocukların öz-yönetim boyutu kapsamında eksikliklerinin olduğuna işaret etmektedir. Bunlara ek olarak velilerin bazıları çocuklarının bir sorun ile karşılaşmaları durumunda velilerinden destek istediklerini açıklamışlardır. Alanyazında problem çözebilmek için gerekli kaynakları kullanabilmek sorumlu karar verme becerileri kapsamında, gerektiğinde bir yetişkinden destek isteyebilmek ise ilişki becerileri kapsamında ele alınmaktadır (CASEL, 2023; Le Buffe vd., 2009). Bu doğrultuda sorumlu karar verme ve ilişki becerilerinin öz-yönetim becerilerini destekler nitelikte olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca velilerden birkaçı çocuklarının öz-yönetim becerileri sergileyebilmek için yaşlarının küçük olduklarından bahsetmişlerdir. Alanyazın somut işlemler dönemindeki çocukların çevreleri ile ilgili düşünme becerilerinin bu dönemde başladığını ancak kendileri hakkındaki düşünme becerilerinin bir sonraki bilişsel dönemde edinilmeye başladığını vurgulamaktadır (Brainerd, 1978). Bu doğrultuda velilerin açıklamalarının alanyazınla benzerlik gösterdiği anlaşılmaktadır. Çocuklara öz-yönetim becerileri kazandırmak için, veliler çocukları ile sakinleşme stratejileri gibi öfke yönetimi sağlayacak etkinlikler gerçekleştirebilirler. Bu sayede çocukların stresle daha etkili bir şekilde başa çıkmaları sağlanabilir. Ayrıca çocukları bir sorunla karşılaştıklarında duygularını rahatça ifade edebilmeye teşvik edebilmek, onların öz-yönetim becerilerini destekleyebilir. Bunların yanında ilkökul öğrencilerinin öz-yönetim becerilerine odaklanan araştırmaların gerçekleştirilmesi, çocukların bu alandaki ihtiyaçlarını anlamamıza ve bu ihtiyaçları etkili bir şekilde desteklememize katkı sağlayacaktır.

Sorumlu Karar Verme Boyutuna İlişkin İhtiyaçlar: Araştırmadan edinilen bulgular sonucunda velilerin yarıya yakınının çocuklarının sorumlu karar verme becerilerine sahip olduklarını düşündükleri ortaya çıkmaktadır. Velilerin bazıları ise çocuklarının olaylar karşısında bilgi ve gerçekleri değerlendirerek bazen uygun kararlar alabildiklerini açıklamışlardır. Bazı veliler ise çocuklarının karar verme konusunda yetişkinlerden destek aldıklarından bahsetmişlerdir. Bunlara ek olarak velilerin bazıları çocuklarının

davranışlarının sonucunu tahmin edebildiğini açıklamışlardır. Bazı veliler ise çocuklarının etik bir şekilde karar verdiklerini düşündüklerini belirtmişlerdir. Ayrıca velilerin birkaçı ise çocuklarının davranışlarının sonuçlarını tahmin edebilmek için henüz yaşının küçük olduğunu belirtmişlerdir.

Bazı velilerin açıklamaları çocuklarının uygun kararlar alabilmek için veli desteğine ihtiyaç duyduklarını göstermektedir. Alanyazın ise gerektiğinde yetişkinlerden destek talep edebilme becerisini ilişki becerileri kapsamında ele almaktadır (CASEL, 2023). Bu doğrultuda ilişki becerilerinin sorumlu karar verme becerilerini destekler nitelikte olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca bazı veliler çocuklarının sorumlu karar verme becerileri için henüz yaşının küçük olduğunu belirtmişlerdir. Alanyazın somut işlemler dönemindeki öğrencilerin düşünme becerilerinin çocuk tarafından gözlemlenebilen gerçek olaylarla sınırlı olduğunu vurgulamaktadır (Senemoğlu, 2018). Bu doğrultuda velilerin bu açıklamalarının çocukların yaş grupları itibarıyla sergilemeleri gereken gelişim özellikleri ile açıklanabileceği düşünülmektedir. Çocuklarla gerçekleştirilecek olayların sonuçlarını tahmin edebilme gibi oyunlar onların sorumlu karar verme becerilerine katkı sağlayacaktır. Örneğin; birlikte okunan bir öykünün sonucunu okumadan önce çocuktan, sonucun tahmin edilmesi istenebilir. Bu sayede veliler, çocuklara kararlarının olası sonuçlarını düşünme becerilerini kazandırabilirler.

Çalışmanın üçüncü alt amacı kapsamında ise velilerin ilkökul öğrencilerinin sosyal-duygusal öğrenme becerilerini geliştirme konusunda gerçekleştirdikleri uygulamalara ulaşılmıştır. Veliler, çocuklarıyla düzenli iletişim kurma, ailece vakit geçirme ve aktivite planlama, onları sosyal etkinliklere katılma konusunda destekleme, onlara duygusal destek sağlama ve onları çeşitli ilgi alanlarına yönlendirme gibi yöntemler kullanarak öğrencilerin sosyal-duygusal ihtiyaçlarını gidermeye çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Velilerden birkaçı ise bu konuda kendilerini geliştirebilmek için çaba gösterdiklerinden bahsetmişlerdir. Bu bulgulara benzer olarak, Kim ve Park (2006) veli-öğrenci iletişimin öğrencilerin öz yeterliklerini artırmak için çok önemli olduğunu belirtmişlerdir. Alanyazın velilerin öğrenciler ile samimi ilişki kurmaları sonucunda öğrencilerin iletişim becerileri, problem çözme becerileri, stresle başa çıkma ve kendilik değerini artıran beceriler konusunda daha iyi olduklarını belirtmektedir (Bilir ve Dabanlı, 1981). Bireylerin, çocukluk dönemlerinde velileri tarafından ilgi görmeleri ve onlarla yeterince vakit geçirmeleri onların okul

yaşamlarında her bakımdan sağlıklı ve uyumlu olmalarını sağlar (Aslanargun, 2007). Ayrıca çocukların velilerle olan ilişkilerinin kendilik değerini ve benlik gelişimini olumlu yönde etkilediği vurgulanmaktadır (Şentürk, 2012). Bu açıklamalar dikkate alındığında, çocuklarının sosyal-duygusal ihtiyaçlarını gidermek için onlarla düzenli iletişim kuran, ailece vakit geçiren ve aktiviteler planlayan velilerin aslında sıcak ve samimi bir ortam yaratarak bu becerileri desteklemeye çalıştıkları söylenebilir. Velilerin açıklamaları, çocuklarının sosyal-duygusal becerilerini geliştirmede kullandıkları yaklaşımların alanyazın ile örtüştüğünü göstermektedir. Öğrencilerin sosyal-duygusal ihtiyaçlarını giderme konusunda daha fazla destek sağlamak için ilgili kurumlar veya kişiler tarafından veli eğitim programları düzenlenebilir. Bu doğrultuda veliler öğrencileri sosyal-duygusal bakımdan nasıl destekleyebileceklerini öğrenebilirler.

Çalışmanın dördüncü alt amacı kapsamında velilerin ilkökul öğrencilerinin sosyal-duygusal öğrenme becerilerini geliştirme konusunda sınıf öğretmenlerinden beklentileri incelenmiştir. Araştırma bulguları velilerin çoğunun çocuklarının sosyal-duygusal ihtiyaçlarını giderme konusunda öğretmenlerin gerçekleştirdikleri uygulamalardan memnun olduklarını göstermektedir. Sınıf öğretmenlerinin beklentilerini karşıladığını açıklayan veliler; öğretmenlerinin öğrencilerini iyi tanınması, velileri iyi tanınması ve onlarla sürekli iletişim halinde olması, öğrenciler arasında adaleti sağlanması, öğrencilere sevgi ve şefkatle yaklaşması, sosyal etkinlikler konusunda özen göstermesi gibi özelliklere dikkat çekmişlerdir. Öğrencilerin sosyal-duygusal ihtiyaçlarını giderme konusunda sınıf öğretmenlerinin beklentilerini karşılayamadığını düşünen veliler ise öğretmenlerin öğrencilere daha sevgi dolu, şefkatli, sıcak yaklaşabileceklerini, öğrencilere daha adil davranabileceklerini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin öğrencileri ile nasıl iletişim kurduğunu, sınıf içinde yönerge verme şekilleri, kullandıkları sınıf yönetimi yaklaşımları ve sınıfta sosyal-duygusal becerileri geliştirmeye yönelik uygulamaları öğrencileri sosyal-duygusal becerileri geliştirmeleri bakımından desteklemektedir (Greenberg vd., 2018). Bu doğrultuda çocukların sosyal-duygusal ihtiyaçlarını giderebilmek için velilerin, öğretmenlerden sevgi dolu, şefkatli, sıcak ve adil olmaları yönündeki beklentilerinin alanyazın ile örtüştüğü görülmektedir. Bunlara ek olarak veliler öğrencilerin duygu ve düşüncelerine saygı gösterilmesi gerektiğini, bireysel farklılıklara duyarlı olunması gerektiğini, empati ile ilgili çalışmaların artırılması gerektiğini, derslerde yalnızca eğitim programlarına odaklanılmaması gerektiğini ve sosyal-duygusal becerileri destekleyici etkinliklerin de

düzenlemesi gerektiğini vurgulamışlardır. Alanyazın insan gelişiminin bir bütün olduğunu ve farklı gelişim alanlarının aynı anda desteklenmesi gerektiğini vurgulamaktadır (Aydın, 2016). Bu kapsamda, öğrenme-öğretme sürecinde öğrencilerin bilişsel, fiziksel vb. gelişim alanlarının yanında sosyal-duygusal öğrenme becerilerinin de öğretim programlarına eklenmesi gerektiğine dikkat çekilmektedir (Greenberg vd., 2018). Buna göre, velilerin öğretmenlerden yalnız derslere odaklanılmaması yönündeki beklentilerinin alanyazın tarafından desteklendiği anlaşılmaktadır. Bunların yanında, ülkemizde sosyal-duygusal gelişimi desteklemeye yönelik kazanımların yer aldığı “Sınıf Rehberlik Programı” bulunmaktadır (MEB, 2020b). Velilerin, program kapsamında sosyal-duygusal becerileri destekleyici etkinliklerde yer almaları bu konudaki beklentilerinin karşılanmasını sağlayacaktır. Ayrıca velilerin bu çalışmalara dahil edilmesi, öğrencilerin sosyal-duygusal becerilerinin geliştirilmesine önemli katkılar sağlayacaktır.

Son olarak çalışmanın beşinci alt amacı kapsamında velilerin ilkökul öğrencilerinin sosyal-duygusal öğrenme becerileri konusundaki eksiklikleri gidermek için neler yapılması gerektiği hakkındaki görüşleri ele alınmıştır. Veliler, çocuklarının sosyal-duygusal ihtiyaçlarının giderilmesi için çocuklarının katılabilecekleri sosyal faaliyetlerin okullar tarafından desteklenmesini, okul zamanları dışında da öğrencilerin birbirleriyle vakit geçirmelerinin sağlanmasını beklemektedirler. Bunların yanında, öğrencilerin sosyal-duygusal ihtiyaçları konusunda velilerin bilinçlendirilmesini ve bu doğrultuda okullardaki rehberlik servislerinin daha aktif olmasını önermişlerdir. Ayrıca eğitim programları kapsamında her çocuğun ilgi alanı doğrultusunda yönlendirilmesine ve eğitimcilerin bu konuda daha fazla desteklenmesine dikkat çekmişlerdir. Bu bulgular sonucunda öğrencilerin sosyal-duygusal öğrenme becerilerinin geliştirilmesi için velilerin bu konuya daha fazla dikkat çekilmesini vurguladıkları görülmektedir. Veliler öğrencilerin sosyal-duygusal becerilerini desteklemek için bu konuda bilgilendirmeye ihtiyaç duyduklarını ifade etmektedir. Bu doğrultuda, okullardan ve öğretmenlerden iş birliği beklemektedirler. Bu kapsamda okulların ve sınıf öğretmenlerinin çocukların sosyal-duygusal gelişimlerine ilişkin velileri sistematik bir biçimde bilgilendirmeleri ve onların bu konuda gelişimlerinin sağlanması için iletişime geçilmesi önem kazanmaktadır. Velilere, sosyal-duygusal öğrenme becerilerinin önemini vurgulamak ve çocuklarının ihtiyaçları konusunda velileri bilinçlendirmek için seminerler veya eğitimler düzenlenmesi ilkökul öğrencilerinin sosyal-duygusal ihtiyaçlarının daha iyi anlaşılabilmesine katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Ağırkan, M. (2021). Ergenlerde sosyal ve duygusal öğrenmenin incelenmesi. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akagündüz, N. (2006). *İnsan yaşamında özgüven kavramı*. Ümraniye Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürü Yayınları: İstanbul.
- Aksoy, Ö. N. (2020). “Ergenlerin sosyal duygusal öğrenme düzeylerinin incelenmesi”. *Journal of Human and Social Sciences*, 3(1), 576-590.
- Aktaş-Özkafacı, A. (2012). Annenin çocuk yetiştirme tutumu ile çocuğun sosyal beceri düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Altan-Aytun, Ö., Yağmurlu, B. ve Yavuz, H. M. (2013). “Turkish Mothers’ Coping with Children’s Negative Emotions: A Brief Report”. *Journal of Child and Family Studies*, 22, 437–443. <https://doi.org/10.1007/s10826-012-9597-x>.
- Anlıak, S. ve Şahin, D. (2010). “An observational study for evaluating the effects of interpersonal problem-solving skills training on behavioural dimensions”. *Early Child Development and Care*, 180(8), 995-1003. <https://doi.org/10.1080/03004430802670819>.
- Anthony, L. G., Anthony, B. J., Glanville, D. N., Naiman, D. Q., Waanders, C. ve Shaffer, S. (2005). “The relationships between parenting stress, parenting behaviour and preschoolers' social competence and behaviour problems in the classroom”. *Infant and Child Development: An International Journal of Research and Practice*, 14(2), 133-154. <https://doi.org/10.1002/icd.385>
- Aslanargun, E. (2007). “Okul-Aile İş Birliği ve Öğrenci Başarısı Üzerine Bir Tarama Çalışma.” *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15 (3), 9-22.
- Auerbach, E. R. (1989). “Toward a social-contextual approach to family literacy”. *Harvard Educational Review*, 59 (2), 165-182. <https://doi.org/10.17763/haer.59.2.h237313641283156>

- Aunola, K. ve Nurmi, J. E. (2005). "The role of parenting styles in children's problem behavior". *Child Development*, 76(6), 1144-1159. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2005.00840.x>
- Aydın, A. (2016). *Eğitim Psikolojisi: Gelişim-Öğrenme-Öğretim*. Pegem Yayıncılık: Ankara.
- Aydın, F. (2023). Çocukların Sosyal Duygusal Öğrenme Becerilerine İlişkin Öğretmen Algısı Ölçeğinin Geliştirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Çanakkale.
- Aysan, F. ve Uzbaş, A. (2004). "İlköğretim 4. ve 5. Sınıflarda okuyan öğrencilerin sosyal becerileri ve okul uyumu ile depresyon düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi". *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(2).
- Baker, C. E. (2013). "Fathers' and mothers' home literacy involvement and children's cognitive and social emotional development: Implications for family literacy programs". *Applied Developmental Science*, 17(4), 184-197. <https://doi.org/10.1080/10888691.2013.836034>
- Bakırcıoğlu, R. (2002). *Çocuk Ruh Sağlığı ve Uyum Bozuklukları*. Anı Yayıncılık: Ankara.
- Baydan, Y. (2010). Sosyal-duygusal beceri algısı ölçeğinin geliştirilmesi ve sosyal-duygusal beceri programının etkililiği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bencivenga, A. S. ve Elias, M. J. (2003). "Leading schools of excellence in academics, character, and social-emotional development". *Nassp Bulletin*, 87, 60-72. <https://doi.org/10.1177/019263650308763706>
- Berlin, L. J. ve Cassidy, J. (2003). "Mothers' self-reported control of their preschool children's emotional expressiveness: A longitudinal study of associations with infant-mother attachment and children's emotion regulation". *Social Development*, 12(4), 477-495. <https://doi.org/10.1111/1467-9507.00244>
- Bernard, M. E. (2008). *Program Archive: A Social and Emotional Learning Curriculum (Third Edition), Grades 3-4*. Australian Scholarships Group: Australia.

- Bilir, Ş. ve Dabanlı, D. (1981). "Ergenlik Çağındaki Sosyal Gelişimine Aile Tutumlarının Etkisinin Araştırılması", *Sağlık Dergisi*, 4/12, 213-229.
- Bornstein, M. H., Tamis-LeMonda, C. S., Hahn, C. S. ve Haynes, O. M. (2008). "Maternal responsiveness to young children at three ages: longitudinal analysis of a multidimensional, modular, and specific parenting construct". *Developmental Psychology*, 44(3), 867. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.44.3.867>
- Brainerd, C. J. (1978). "The stage question in cognitive-developmental theory". *Behavioral and Brain Sciences*, 1(2), 173-213.
- Bridges, M., Cohen, S. R. ve Fuller, B. (2012). "Abriendo Puertas: Opening Doors to Opportunity--A National Evaluation of Second-Generation Trainers". *Institute of Human Development (NJI)*.
- Brigman, G. ve Campbell, C. (2003). "Helping students improve academic achievement and school success behavior". *Professional School Counseling*, 91-98.
- Bronfenbrenner, U. (1979). "Contexts of child rearing: Problems and prospects". *American Psychologist*, 34(10), 844-850. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.34.10.844>.
- Buck, R. (1984). *The Communication of Emotion*. Guilford Press: New York.
- Bullock, J. R. (1993). "Children's loneliness and their relationships with family and peers". *Family Relations*, 46-49.
- Bun, J. R., Louiselle, P. A., Misukanis, T. M. ve Mueller, R. A. (1988). "Effects of parental authoritarianism and authoritativeness on self-esteem". *Personality and Social Psychology Bulletin*, 14(2), 271-282.
- Callender, K. A., Olson, S. L., Choe, D. E. ve Sameroff, A. J. (2012). "The effects of parental depressive symptoms, appraisals, and physical punishment on later child externalizing behavior". *Journal of Abnormal Child Psychology*, 40, 471-483.
- Caprara, G. V., Barbaranelli, C., Pastorelli, C., Bandura, A. ve Zimbardo, P. G. (2000). "Prosocial foundations of children's academic achievement". *Psychological Science*, 11(4), 302-306.

- Cassidy, J. (1994). "Emotion regulation: Influences of attachment relationships". *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 59(2-3), 228–283. <https://doi.org/10.2307/1166148>.
- Cefai, C. ve Cavioni, V. (2014). *Social and Emotional Education in Primary School: Integrating Theory and Research Into Practice*. Springer: New York.
- Celep, C. (2008). *Sınıf Yönetiminde Kuram ve Uygulama*. Pegem Yayıncılık: Ankara.
- Chen, X., Chang, L., He, Y. Ve Liu, H. (2005). "The Peer Group as a Context: Moderating Effects on Relations Between Maternal Parenting and Social and School Adjustment in Chinese Children". *Child Development*. doi: 10.1111/j.1467-8624.2005.00854.x.
- Cherniss, C., Extein, M., Goleman, D. ve Weissberg, R. P. (2006). "Emotional intelligence: what does the research really indicate?". *Educational Psychologist*, 41(4), 239-245. https://doi.org/10.1207/s15326985ep4104_4.
- Cherry, K. (2021). The concrete operational stage of cognitive development. Erişim: 11.10.2023, <https://www.verywellmind.com/concrete-operational-stage-of-cognitive-development-2795458>
- Cohen, J., Onunaku, N., Clothier, S. ve Poppe, J. (2005). "Early childhood research and policy report. Helping Young Children Succeed: Strategies to Promote Early Childhood Social and Emotional Development". *National Conference of State Legislatures*, Wahington, DC.
- Collaborative for Academic, Social and Emotional Learning (2005). "Safe and sound an educational leader's guide to evidence-based social and emotional learning (SEL) programs". *Illinois Edition*.
- Collaborative for Academic, Social and Emotional Learning (2013). *Effective social and emotional learning programs: Preschool and elementary school education*. Author: Chicago, IL.
- Collaborative for Academic, Social and Emotional Learning (2020). Casel's Sel Framework: *What Are the Core Competence Areas and Where Are They Promoted?* Erişim:

20.12.2020, <https://casel.org/wpcontent/uploads/2020/12/CASEL-SEL-Framework-11.2020.pdf>.

Collaborative for Academic, Social and Emotional Learning (2022a). Our History. Erişim: 21.12.2022, <https://casel.org/about-us/our-history/>.

Collaborative for Academic, Social and Emotional Learning (2022b), Fundamentals of SEL. Erişim: 20.12.2022, <https://casel.org/fundamentals-of-sel/>.

Collaborative for Academic, Social and Emotional Learning (2022c). View All Programs. Erişim: 25.12.2022, <https://pg.casel.org/review-programs/>.

Collaborative for Academic, Social and Emotional Learning (2023), What Is the CASEL Framework?. Erişim: 17.09.2023, <https://casel.org/fundamentals-of-sel/what-is-the-casel-framework/>.

Criss, M. M., Morris, A. S., Ponce-Garcia, E., Cui, L. ve Silk, J. S. (2016). "Pathways to adaptive emotion regulation among adolescents from low-income families". *Family Relations*, 65(3), 517-529. <https://doi.org/10.1111/fare.12202>.

Çağdaş, A. ve Seçer, Z. (2002). *Çocuk ve Ergende Sosyal ve Ahlak Gelişimi*. 34-71. Nobel Yayınevi: İstanbul.

Çayak, S. ve Ergi, D. Y. (2015). "Öğretmen veli iş birliği ile ilkokul öğrencilerinin sınıf içindeki istenmeyen öğretmen davranışları arasındaki ilişki". *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama [Journal of Education and Humanities: Theory and Practice]*, 6 (11). 59-77.

Çelenk, S. (2003). "Okul Başarısının Ön Koşulu: Okul Aile Dayanışması", *İlköğretim-Online*, 2 (2), 2003, ss: 28-34.

Çepni, S. (2012). *Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş*. Celepler: Trabzon.

Dacey, J. ve Kenny, M. (1994). *Adolescent Development*, Brown and Benchmark Publishers: Iowa, USA.

- Davidov, M. ve Grusec, J. E. (2006). "Untangling the links of parental responsiveness to distress and warmth to child outcomes". *Child development*, 77(1), 44-58. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2006.00855.x>.
- Denham, S. A., Blair, K. A., DeMulder, E., Levitas, J., Sawyer, K., Auerbach-Major, S. ve Queenan, P. (2003). "Preschool emotional competence: Pathway to social competence?". *Child Development*, 74(1), 238-256. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00533>.
- Denham, S. A. ve Brown, C. (2010). "Plays nice with others": Social-emotional learning and academic success". *Early Education and Development*, 21(5), 652-680. <https://doi.org/10.1080/10409289.2010.497450>
- Durlak, J. A. (2015). *Handbook of social and emotional learning: Research and practice*. The Guilford Press: New York.
- Durlak, J. A., Weissberg, R. P., Dymnicki, A. B., Taylor, R. D. ve Schellinger, K. B. (2011). "The impact of enhancing students' social and emotional learning: A meta-analysis of school-based universal interventions". *Child Development*, 82(1), 405-432. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2010.01564.x>.
- Eisenberg, N., Fabes, R. A., Shepard, S. A., Guthrie, I. K., Murphy, B. C. ve Reiser, M. (1999). "Parental reactions to children's negative emotions: Longitudinal relations to quality of children's social functioning". *Child Development*, 70(2), 513-534. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00037>.
- Eisenberg, N. ve Fabes, R. A. (1994). "Mothers' reactions to children's negative emotions: Relations to children's temperament and anger behavior". *Merrill-Palmer Quarterly*, 138-156.
- Elias, M. J. (2006). "The connection between academic and social emotional learning". Elias, M. J. ve Arnold, H. (Ed.). (2006). içinde *The educator's guide to emotional intelligence and academic achievement: Social-emotional learning in the classroom*. Corwin Press: Thousand Oaks, CA.

- Elias, M. J. ve Mocerri, D.C. (2012). "Developing social and emotional aspects of learning: the American experience", *Research Papers in Education*, 27 (4), 423-434.
- Elias, M. J., Zins, J. E., Weissberg, R. P., Frey, K. S., Greenberg, M. T., Haynes, N. M., Kessler, R., Schwab-Stone, M. E. ve Shriver, T. P. (1997). *Promoting social and emotional learning: Guidelines for educators*. Association for Supervision and Curriculum Development: Alexandria, VA.
- El-Nokali, N. E., Bachman, H. J. ve Votruba-Drzal, E. (2010). "Parent involvement and children's academic and social development in elementary school". *Child Development*, 81(3), 988-1005.
- Epstein, J. L. (1992). "School and Family Partnerships". M. Alkin (Ed.). içinde *Encyclopedia of Education Research*, 6th edition, Macmillan: New York.
- Erbay, E. (2008). Okul Öncesi Eğitim Alan ve Almayan İlköğretim Birinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Becerilere Sahip Olma Düzeyi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Erdoğan, Ç. ve Demirkasımoğlu, N. (2010). "Ailelerin eğitim sürecine katılımına ilişkin öğretmen ve yönetici görüşleri". *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi [Educational Administration: Theory and Practice]* 16(3), 399-431.
- Erel, Ö.G. (2015). *Duygusal Zeki Organizasyonlar*. Literatürk: İstanbul.
- Esen Aygün, H. ve Şahin Taşkın, Ç. (2016). "Öğretmen adaylarının gözüyle sosyal-duygusal öğrenmenin önemi". *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1).
- Esen Aygün H. ve Şahin Taşkın Ç. (2017a). "3. ve 4. sınıf öğrencilerinin sosyal-duygusal öğrenme becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi". *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 13(3), pp.430-454.
- Esen Aygün H. ve Şahin Taşkın Ç. (2017b). "Identifying Psychometric Properties of the Social-Emotional Learning Skills Scale". *The International Journal of Educational Policy Analysis and Strategic Research*, 12, 43-61.

- Esen Aygün, H. ve Şahin Taşkın, Ç. (2022). “The Effect of Social-Emotional Learning Program on Social-Emotional Skills, Academic Achievement and Classroom Climate”. *Psycho-Educational Research Reviews*, 11(1), 59-76.
- Fabes, R. A., Poulin, R. E., Eisenberg, N. ve Madden-Derdich, D. A. (2002). “The Coping with Children's Negative Emotions Scale (CCNES): Psychometric properties and relations with children's emotional competence”. *Marriage and Family Review*. https://doi.org/10.1300/J002v34n03_05.
- Fredericks, L., Weissberg, R., Resnik, H., Patrikakou, E. ve O'Brien, M. U. (2005). “Schools, Families, and Social and Emotional Learning: Ideas and Tools for Working with Parents and Families”. *Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning (NJ1)*.
- Genç, S. Z. ve Uslu, E. M. (2022). “Öğrencilerin Sosyal Beceri Düzeyleri ile Ailelerin Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”. *Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(1) 111-135.
- Goleman, D. (1996). *Duygusal zekâ neden IQ'dan daha önemlidir?*. Banu Seçkin Yüksel (çev.). Varlık Yayınları: İstanbul.
- Goleman, D. (2019). *Duygusal Zekâ Öz Farkındalık*. Taner Gezer (çev.). Optimist Yayınları: İstanbul.
- Gottman, J. M., Katz, L. F. ve Hooven, C. (1996). “Parental meta-emotion philosophy and the emotional life of families: theoretical models and preliminary data”. *Journal of Family Psychology*, 10(3), 243.
- Grant, G. (1988). *The world we created at Hamilton High*. Harvard University Press: Cambridge.
- Greenberg, M., Domitrovich, C., Ocak Karabay, S., Tuncdemir, A. ve Gest, S. (2018). “Focusing on teacher-children relationship perception and children’s social emotional behaviors—The PATHS preschool program”. *International Journal of Educational Research Review*, 3(1), 8–20.

- Greenberg, M. T. ve Kusché, C. A. (1998). "Preventive intervention for school-age deaf children: The PATHS curriculum". *Journal of deaf studies and deaf education*, 49-63.
- Greenberg, M. T., Weissberg, R. P., O'Brien, M. U., Zins, J. E., Fredericks, L., Resnik, H. ve Elias, M. J. (2003). "Enhancing school-based prevention and youth development through coordinated social, emotional, and academic learning". *American psychologist*, 58(6-7), 466.
- Günindi, N. ve Kandır, A. (2012). "Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden altı yaş çocuklarının sosyal uyum becerileri ile anne-babalarının empatik becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi". *IIB International Refereed Academic Social Sciences Journal*, 3(5), 35-46.
- Gürşimşek, I., Girgin, G., Harmanlı, Z. ve Ekinci, D. (2004). "Annenin Ruhsal Belirtileri İle 5-6 Yaş Dönemi Çocuklarının Davranış Problemleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi". *Uluslararası Okul Öncesi Eğitimi Kongresi*, 2006, Marmara Üniversitesi, İstanbul. Cilt.3, ss.359-369.
- Haapasalo, J. ve Pokela, E. (1999). "Child-rearing and child abuse antecedents of criminality". *Aggression and Violent Behavior*, 4(1), 107-127. [https://doi.org/10.1016/S1359-1789\(97\)00027-X](https://doi.org/10.1016/S1359-1789(97)00027-X).
- Hart, C. H., Nelson, D. A., Robinson, C. C., Olsen, S. F. ve McNeilly-Choque, M. K. (1998). "Overt and relational aggression in Russian nursery-school-age children: parenting style and marital linkages". *Developmental Psychology*, 34(4), 697. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.34.4.687>.
- Hasdemir, A. D. ve Köksal-Akyol, A. (2012). "Ergenler ile anne babalarının empatik becerilerinin incelenmesi". *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 201, 130-140.
- İnanç, Y. B., Bilgin, M. ve Atıcı, K. M. (2005). *Gelişim Psikolojisi: Çocuk ve Ergen Gelişimi*. Nobel Kitabevi: Adana.

- İşeri, İ. (2016). Lise Öğrencilerinin Duygusal Zekâ Düzeyleri ile Sosyal Duygusal Öğrenme Becerileri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Jones, S. M., Brown, J. L. ve Aber, J. L. (2010). “Three Year Cumulative Impacts of the 4Rs Program on Children's Social-Emotional, Behavioral, and Academic Outcomes”. *Society for Research on Educational Effectiveness*.
- Jones, S. M. ve Bouffard, S. M. (2012). “Social and Emotional Learning in Schools: From Programs to Strategies. Social Policy Report. Volume 26, Number 4”. *Society for Research in Child Development*.
- Kabasakal, Z. ve Totan, T. (2013). “The effect of social and emotional learning needs on decreasing the mental symptoms in elementary school students”. *Cukurova University Faculty of Education Journal*, 42(1), 56-64.
- Kam, C. M., Wong, L. W. L. ve Fung, K. M. S. (2011). “Promoting social-emotional learning in Chinese schools: A feasibility study of PATHS implementation in Hong Kong”. *The International Journal of Emotional Education*, 3(1), 30-47.
- Kasatura, İ., (1991). *Okul Başarısından Hayat Başarısına*. Altın Kitaplar Yayınevi: İstanbul.
- Kaya, A., Bozaslan, H. ve Genç, G. (2012). “Üniversite öğrencilerinin anne-baba tutumlarının problem çözme becerilerine, sosyal kaygı düzeylerine ve akademik başarılarına etkisi”. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 208-225.
- Ketsetzis, M., Ryan, B. A. ve Adams, G. R. (1998). “Family processes, parent-child interactions, and child characteristics influencing school-based social adjustment”. *Journal of Marriage and the Family*, 374-387.
- Kılıç, Z. (2019). “Sınıf Öğretmenlerinin ve Anne-Babaların Gözünden Okul Aile İş birliği”. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, vol.2, 525-558.
- Kim, U. ve Park, Y. S. (2006). “Indigenous psychological analysis of academic achievement in Korea: The influence of self-efficacy, parents, and culture”. *International Journal of Psychology*, 41(4), 287-291.

- Köseoğlu, A. (2013). İlköğretim Dördüncü ve Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Algıladıkları Ebeveyn Kabul-Red Düzeyleri ile Empatik Eğilim Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kreider, H. (2006). "Family Involvement: What Does Research Say?". *Harvard Graduate School of Education*.
- Kulaksızoğlu, A. (1989). "Ergen- Aile Çatışmaları ile Annenin Tutumları Arasındaki İlişki ve Ergenin Problemleri". *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1 (1), 71-87.
- Kuyulu, İ. (2015). Spor Lisesi ve Anadolu Liselerinde Öğrenim Gören Orta Öğretim Öğrencilerinin Sosyal Duygusal Öğrenme Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Kahramanmaraş.
- Kuzgun, Y. (1990). "Rehberlik ve Psikolojik Danışmada Unvan Sorunu". *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. 1(1), 32-38.
- Laible, D., Carlo, G., Torquati, J. ve Ontai, L. (2004). "Children's perceptions of family relationships as assessed in a doll story completion task: Links to parenting, social competence, and externalizing behavior". *Social Development*, 13(4), 551-569.
- Landis, P. H. ve Stone, C. L. (1952). "The Relationship of Parental Authority Patterns to Teenage Adjustments". *Rural Sociology Series on the Family No.3*.
- Le Buffe, P. A., Shapiro, V. B. ve Naglieri, J. A. (2009). *Devereux student strenghts assessments: k-8th grade*. Kaplan Press: Lewisville, Nc.
- Liu, T., Zhou, P., Zuo, Z., Fan, M. ve Yang, Y. (2023). "Mediating Effects of Parent-Child Dysfunctional Interactions in the Relationship between Parenting Distress and Social Emotional Problems and Competencies: A Comparison of Toddlers in Family Care and Center-Based Care". *Infant Behavior and Development*.

- Lopes, P. N. ve Salovey, P. (2004). "Toward a broader education: Social, emotional, and practical skills". *Building academic success on social and emotional learning: What does the research say*, 76-93.
- Maboçoğlu, F. (2006). Duygusal Zekâ ve Duygusal Zekanın Gelişimine Katkıda Bulunan Etkenler. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Martínez, I., García, J. F. ve Yubero, S. (2007). "Parenting styles and adolescents' self-esteem in Brazil". *Psychological Reports*, 100(3), 731-745. <https://doi.org/10.2466/PRO.100.3.731-745>.
- McCombs, B. L. (2004). "The learner-centered psychological principles: A framework for balancing academic achievement and social-emotional learning outcomes". J. E. Zins, R. P. Weissberg, M. C. Wang ve H. J. Walberg (Ed.). içinde *Building academic success on social and emotional learning: What does the research say?* (pp. 23-39). Teachers College Press: New York.
- McIntyre, L. L. (2008). "Parent training for young children with developmental disabilities: Randomized controlled trial". *American Journal on Mental Retardation*, 113(5), 356-368.
- MEB (2020a). *İlkokullarda yetiştirme programı*. Erişim: 28.09.2023. <http://iyep.meb.gov.tr/uploads/iyep/iyep-20230919012714.pdf>.
- MEB (2020b). *Sınıf rehberlik programı*. Erişim: 24.09.2023. <https://orgm.meb.gov.tr/www/sinif-rehberlik-programi/icerik/1362>.
- MEB (2021). *Psikososyal destek depresyon psikoeğitim programı*. Erişim: 28.09.2023. <https://orgm.meb.gov.tr/www/psikososyal-destek-egitim-programlari/icerik/1759>.
- Melhuish, E. C., Phan, M. B., Sylva, K., Sammons, P., Siraj-Blatchford, I. ve Taggart, B. (2008). "Effects of the home learning environment and preschool center experience upon literacy and numeracy development in early primary school". *Journal of Social Issues*, 64(1), 95-114.

- Merter, K. (2013). Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Duygusal Öğrenme Becerileri ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Maltepe İlçesi Örneği). Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Milevsky, A., Schlechter, M., Netter, S. ve Keehn, D. (2007). “Maternal and Paternal Parenting Styles in Adolescents: Associations with Self-Esteem, Depression and Life-Satisfaction”. *Journal of Child and Family Studies*, 16(1), 39-47.
- Nacak, M., Yagmurlu, B., Durgel, E. ve Van De Vijver, F. (2011). “Parenting in Metropole and Anatolia Samples: The Role of Residence and Education in Beliefs and Behaviors”. *Türk Psikoloji Dergisi*, vol.26, no.67, 85-104.
- Norris, J. A. (2003). “Looking at Classroom Management Through a Social and Emotional Learning Lens”. *Theory into practice*, 42(4), 313-318. https://doi.org/10.1207/s15430421tip4204_8.
- Obalar, S. (2009). İlköğretim birinci sınıf öğrencilerinin ilk okuma yazma becerileri ile sosyal duygusal uyum ve zekâ düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- OECD (2021). *Beyond Academic Learning: First Results from the Survey of Social and Emotional Skills*, OECD Publishing: Paris. <https://doi.org/10.1787/92a11084-en>.
- Oğuz, V. (2006). Altı Yaş Grubundaki Çocukların Bakış Açısı Alma Becerileri ile Anne Babaların Empatik Becerilerinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özabacı, N. (2006). “Çocukların Sosyal Becerileri ile Ebeveynlerin Sosyal Becerileri Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 163.
- Özkılıç, R. (2009). “İletişim”. Mustafa Sarıtış (ed.). içinde *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı*, Pegem Akademi: Ankara.
- Özyürek, A. ve Erdoğmuş, M. (2021). “Okul Öncesi Çocukların Duygusal Zekâ ve Sosyal Becerileriyle Annelerinin Sosyal Becerileri Arasındaki İlişki”. *Milli Eğitim Dergisi*, 50(231), 27-39.

- Patton, M. Q. (2014). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri*. S. B. Demir (çev.). Pegem Akademi: Ankara.
- Payton, J., Weissberg, R. P., Durlak, J. A., Dymnicki, A. B., Taylor, R. D., Schellinger, K. B. ve Pachan, M. (2008). “The Positive Impact of Social and Emotional Learning for Kindergarten to Eighth-Grade Students: Findings from Three Scientific Reviews. Technical Report”. *Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning (NJ)*.
- Perren, S., Stadelmann, S., Von Wyl, A. ve Von Klitzing, K. (2007). “Pathways of behavioural and emotional symptoms in kindergarten children: What is the role of pro-social behaviour?”. *European Child and Adolescent Psychiatry*, 16, 209-214. doi:10.1007/s00787-006-0588-6.
- Poortvliet, M., Clarke, A. ve Gross, J. (2019). “Improving Social and Emotional Learning in Primary School: Guidance Report”. Erişim: 30 Ağustos 2023, https://d2tic4wvo1iusb.cloudfront.net/production/eef-guidance-reports/primary-sel/EEF_Social_and_Emotional_Learning.pdf?v=1701706784
- Ramirez, A. F. (2003). “Dismay and disappointment: Parental involvement of Latino immigrant parents”. *The Urban Review*, 35, 93-110.
- Riggs, N. R., Greenberg, M. T., Kusché, C. A. ve Pentz, M. A. (2006). “The mediational role of neurocognition in the behavioral outcomes of a social-emotional prevention program in elementary school students: Effects of the PATHS curriculum”. *Prevention Science*, 7(1), 91-102.
- Rivers, S. E. ve Brackett, M. A. (2010). “Achieving standards in the English language arts (and more) using The RULER Approach to social and emotional learning”. *Reading and Writing Quarterly*, 27(1-2), 75-100.
- Romasz, T. E., Kantor, J. H. ve Elias, M. J. (2004). “Implementation and evaluation of urban school-wide social-emotional learning programs”. *Evaluation and Program Planning*, 27(1), 89-103. <https://doi.org/10.1016/j.evalprogplan.2003.05.002>.

- Sameroff, A. J. ve Seifer, R. (1983). "Familial Risk and Child Competence". *Child Development*, 1254-1268.
- Sanchez-Nunez, M., Fernández-Berrocal, P., Montañés, J. ve Latorre, J. M. (2008). "Does emotional intelligence depend on gender? The socialization of emotional competencies in men and women and its implications". *Electronic Journal of Research in Educational Psychology*, 6(2), 455-474.
- Sayın, K. B. (2010). İlköğretim Birinci Kademe Öğrencilerinin Empati Becerileri ile Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Scaramella, L. V. ve Leve, L. D. (2004). "Clarifying parent-child reciprocities during early childhood: The early childhood coercion model". *Clinical Child and Family Psychology Review*, 7, 89-107.
- Schonert-Reichl, K. A. (2017). "Social and emotional learning and teachers". *The future of children*, 137-155.
- Schonfeld, D. J., Adams, R. E., Fredstrom, B. K., Weissberg, R. P., Gilman, R., Voyce, C., Tomlin, R. ve Speese-Linehan, D. (2015). "Cluster-randomized trial demonstrating impact on academic achievement of elementary social-emotional learning". *School Psychology Quarterly*, 30(3), 406. <https://doi.org/10.1037/spq0000099>
- Senemoğlu, N. (2018). *Gelişim öğrenme ve öğretim: kuramdan uygulamaya*. Anı Yayıncılık: Ankara.
- Smith, M. (2003). *Research Methods in Accounting*. Sage Publications: UK.
- Spinrad, T. L., Stifter, C. A., Donelan-McCall, N. ve Turner, L. (2004). "Mothers' regulation strategies in response to toddlers' affect: Links to later emotion self-regulation". *Social Development*, 13(1), 40-55.
- Sroufe, L.A. (1997). *Emotional Development: The Organization of Emotional Life in The Early Years*, Cambridge University Press: UK, Cambridge.

- Stern, J. A., Borelli, J. L. ve Smiley, P. A. (2015). "Assessing parental empathy: A role for empathy in child attachment". *Attachment and human development*, 17(1), 1-22.
<https://doi.org/10.1080/14616734.2014.969749>
- Sui-Chu, E. H. ve Willms, J. D. (1996). "Effects of parental involvement on eighth-grade achievement". *Sociology of Education*, 69(2), 126-141.
<https://doi.org/10.2307/2112802>
- Şahin Taşkın, Ç. (2021). "İlkokulda Sosyal-Duygusal Öğrenme". H. Esen Aygün ve Ç. Şahin Taşkın (ed.). içinde *Temel Eğitimde Sosyal-Duygusal Öğrenme*. (s.59-71). Vizetek Yayıncılık: Ankara.
- Şara, P. ve Hasanoğlu, G. (2015). "4. Sınıf öğrencilerinin sosyal duygusal öğrenme becerilerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi". *International Journal of Human Sciences*, 12(2), 775-786. doi:10.14687/ijhs.v12i2.3272.
- Şentürk, Ü. (2012). "Parçalanmış aile çocuklarının eğitimdeki başarı/başarısızlık durumu (Malatya örneği 2006)." *Sosyal Politika Çalışmaları*, 7 (29), 105-126.
- Tabak, N. (2007). İlköğretim 1. Kademedeki Davranış Sorunları Olan Çocukların Anne-Baba Tutumları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Taylor, D. (1983). *Family literacy: Young children learning to read and write*. Heinemann Educational Books Inc: Portsmouth.
- Tosuntaş, F. (2006). Ergenlerde Algılanan Duygusal İstismar ile Sosyal Beceri Arasındaki İlişki. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Totan, T. ve Kabasakal, Z. (2012). "Problem çözme becerileri eğitiminin ilköğretim altıncı sınıf öğrencilerinin sosyal ve duygusal öğrenme ihtiyaçları ve becerileri üzerine etkisi". *İlköğretim Online*, 11 (3), 813-828.
- TÜSİAD (2019). *Sosyal ve Duygusal Öğrenme Becerileri: Yeni Sanayi Devriminin Eşiğinde İş ve Yaşam Yetkinliklerinin Anahtarı raporu*. Erişim: 24.09.2023,

<https://tusiad.org/tr/yayinlar/raporlar/item/10450sosyalveduygusalogrenmebecerileri>.

Uslu, A. (2019). İşbirlikli Dijital Hikâye Anlatımının İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin yaratıcı yazma ve sosyal-duygusal öğrenme becerilerine etkisi. Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi, Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.

Weissberg, R. P., Durlak, J. A., Domitrovich, C. E. ve Gullotta, T. P. (2015). "Social and emotional learning: Past, present, and future". J. A. Durlak, C. E. Domitrovich, R. P. Weissberg, ve T. P. Gullotta (Ed.). içinde *Handbook of social and emotional learning: Research and Practice* (pp. 3-19). The Guilford Press: New York.

Weissberg, R. P. ve Cascarino, J. (2013). "Academic Learning + Social-Emotional Learning = National Priority". *Phi Delta Kappan*, 95(2), 8-13. <https://doi.org/10.1177/003172171309500203>.

Whitcomb, S. A. ve Merrell, K. W. (2012). "Understanding implementation and effectiveness of Strong Start K-2 on social-emotional behavior". *Early Childhood Education Journal*, 40(1), 63-71.

Whitmarsh, J. (2011). "Othered voices: asylum-seeking mothers and early years education". *European Early Childhood Education Research Journal*, 19(4), 535-551. <https://doi.org/10.1080/1350293X.2011.623540>

Williams, M. (2018). "Social and emotional learning strategies in the elementary classroom and their impact on student success". *School of Education and Leadership Student Capstone Projects*.

Yaşar-Ekici, F. (2017). "Okul öncesi eğitim kurumlarındaki aile katılım çalışmalarına katılan ve katılmayan ailelerin çocuklarının sosyal beceri ve problem davranışları arasındaki ilişki". *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(1), 543-562.

Yavuzer, H. (2001). *Ana Baba Okulu*. Remzi Kitapevi: İstanbul.

Yaycı, L. (2005). "Bilişsel gelişim ve dil gelişimi". B. Aydın (Ed.). içinde *Gelişim ve Öğrenme*. (s. 99-122). Nobel Yayıncılık: Ankara.

- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (11. Baskı). Seçkin Yayıncılık: Ankara.
- Yılmaz, F. (2014). Ortaokul 6.7.8. sınıf öğrencilerinin algılanan ebeveyn tutumları ile sosyal duygusal öğrenme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Zins, J. E., Bloodworth, M. R., Weissberg, R. P. ve Walberg, H. J. (2007). "The scientific base linking social and emotional learning to school success". *Journal of Educational and Psychological Consultation*, 3, 22. <https://doi.org/10.1080/10474410701413145>
- Zins, J. E. ve Elias, M. J. (2004). "Social and emotional learning". J. E. Zins, R. P. Weissberg, M. C. Wang ve H. J. Walberg (Ed.), içinde *Building academic success on social and emotional learning: What does the research say?* (pp. 1-14). Teachers College Press: New York.
- Zins, J. E. ve Elias, M. J. (2007). "Social and emotional learning: Promoting the development of all students". *Journal of Educational and Psychological consultation*, 17(2-3), 233-255. <https://doi.org/10.1080/10474410701413152>

EKLER
EK 1
ETİK KURUL ONAYI

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Etik Kurulu
Bilimsel Araştırma Etik Kurulu

Sayı : E-84026528-050.01.04-2200064810
Konu : Başvuru İncelenmesi

21.03.2022

Sayın Prof. Dr. Çiğdem ŞAHİN TAŞKIN

Yürütücülüğünüzü yapmış olduğunuz 2022-YÖNP-0212 nolu projeniz ile ilgili Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'nun almış olduğu 17.03.2022 tarih ve 06/12 sayılı kararı aşağıdadır.

Bilgilerinize rica ederim.

KARAR 12- Prof. Dr. Çiğdem ŞAHİN TAŞKIN'in sorumlu yürütücülüğünü yaptığı "Öğrencilerin Sosyal-Duyusal Öğrenme Becerileri Konusunda Veli Görüşlerinin Belirlenmesi" başlıklı araştırmasının, Bilimsel Araştırmalar Etik Kurul ilkelerine **uygun** olduğuna oy birliği ile karar verilmiştir.

Prof. Dr. Salih Zeki GENÇ
Kurul Başkanı

EK 2
BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ ONAM METNİ

BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ ONAM METNİ

Sizi Dilan Işık tarafından yürütülen “Öğrencilerin Sosyal-Duygusal Öğrenme Becerileri Konusunda Veli Görüşlerinin Belirlenmesi” başlıklı araştırmaya davet ediyoruz. Bu araştırmanın amacı öğrencilerin sosyal-duygusal öğrenme becerilerine ilişkin velilerin görüşlerini belirlemektir. Araştırmada sizden tahminen 30-45 dakika ayırmanız istenmektedir. Araştırmaya sizin dışınızda tahminen 60 kişi katılacaktır. Bu çalışmaya katılmak tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, bütün soruları eksiksiz, kimsenin baskısı veya telkini altında olmadan, size en uygun gelen cevapları içtenlikle verecek şekilde cevaplamanızdır. Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak, çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmayı bırakma hakkına da sahipsiniz. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacaktır.

- Araştırmaya katılmayı kabul ediyorum.
 Araştırmaya katılmayı kabul etmiyorum.

Katılımcı Adı-Soyadı:

Telefon Numarası:

...../...../.....

İmza

Araştırma Danışmanı: Prof. Dr. Çiğdem ŞAHİN TAŞKIN

Araştırmacı: Dilan Işık

İletişim Bilgileri:

e-mail:

EK 3

YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

Veli Görüşme Formu

Görüşmenin Amacı: Bu görüşme ile öğrencilerin sosyal-duygusal öğrenme becerilerine ilişkin velilerin görüşlerini belirlemek amaçlanmaktadır.

Demografik Bilgiler

Cinsiyet:

Görüşmeye Katılan Veli: () Anne () Baba () Diğer.....

Öğrencinin Devam Ettiği Okulun Yerleşim Merkezi: () Köy () İlçe () İl Merkezi

Annenin Eğitim Durumu: Babanın Eğitim Durumu:

Annenin Mesleği: Babanın Mesleği:

Görüşme Soruları

1. Sosyal-duygusal öğrenme kavramını daha önce duydunuz mu?
Sondaj: Sosyal-duygusal öğrenme hakkında ne kadar bilgi sahibi olduğunuzu düşünüyorsunuz?
2. Çocuğunuzu iyi tanıdığınızı düşünüyor musunuz?
Sondaj: Çocuğunuzu sosyal-duygusal bakımdan nasıl biri olarak tanımlarsınız?
3. Çocuğunuzun kendi duygu ve düşüncelerinin farkında olduğunu düşünüyor musunuz?
Sondaj: Bu durum davranışlarını nasıl etkiliyor?
4. Çocuğunuzun başkalarının duygu ve düşüncelerinin farkında olduğunu düşünüyor musunuz? Açıklar mısınız?
Sondaj: Çocuğunuz olaylar karşısında başkalarının duygularını dikkate alıyor mu? Onlara empati ve şefkat gösteriyor mu?
5. Çocuğunuz kolay arkadaşlık kurabiliyor mu?
Sondaj: Çocuğunuzun arkadaşları ile etkili iletişim kurabildiğini düşünüyor musunuz?
6. Çocuğunuz bir sorun ile karşı karşıya kaldığında duygularını nasıl ifade ediyor?
Sondaj: Çocuğunuzun kendi duygularını doğru şekilde ifade ettiğini düşünüyor musunuz?
7. Çocuğunuzun olaylar karşısında bilgi ve gerçekleri değerlendirerek uygun kararlar verdiğini düşünüyor musunuz?
Sondaj: Sizce çocuğunuz olaylar karşısında davranışlarının sonuçlarını tahmin ederek ve değerlendirerek, etik bir biçimde karar alıyor mu?
8. Çocuğunuzun sosyal-duygusal bakımdan ihtiyaçlarını gidermek için neler yapıyorsunuz?
9. Çocuğunuzun sosyal-duygusal bakımdan ihtiyaçlarının giderilmesi için sınıf öğretmeninden beklentileriniz neler?
10. Çocuğunuzun sosyal-duygusal bakımdan ihtiyaçlarının giderilmesi için başka neler yapılması gerekir?

Ek Sorular: Örnek verir misiniz? / Açıklar mısınız? / Neden? / Nasıl?

EK 4
KONGRE KATILIM SERTİFİKASI

